ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

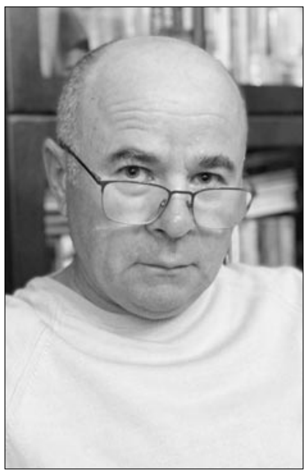
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XXIII (LVII) ■ Nr. 11 (497) ■ Noiembrie 2023 ■ 5 lei ■

DOREL TOPAN - 3 (tehnică mixtă, pânză, 100 x 100 cm)

Leonid Dragomir

Solilocvii (V)

Mi s-a publicat o carte de cronici scrisă destul de concentrat, iar editura a optat pentru un corp de litere apropiate celui al notelor de subsol. A făcut-o, s-ar spune, de două ori mai concentrată. Lipsa de respect pentru ochiul cititorului a reuşit să facă din mine probabil singurul ei destinatar. Mă consolez însă, dând dovadă de oarece mândrie rănită, cu faptul că sunt atâtea cărţi în situaţia aceasta şi nu doar din vina editorilor.

Goana după imagine, adică după putere, poate mai mult decât după plăceri a fost dintotdeauna – iar tehnica a exacerbat-o – opusul căutării mântuirii sufletului. De fapt, imaginea este chiar ceea ce nu are suflet, deşi îl poate mima, uneori convingător. Este un vid din care omul nu se poate extrage singur, căci n-ar face altceva decât să-şi construiască o altă imagine de sine. Iar în lumea imaginii Celuilalt, Dumnezeu sau aproapele, pare infinit de îndepărtat. Această aporie constituie temeiul, era să zic ontologic, dar răul nu are realitate ontologică fiind o lipsă a binelui, depresiilor şi dependenţelor noastre.

Maturizarea: lărgirea orizontului până la a nu te vedea nici mai mult, nici mai puţin decât eşti. Perspectivă pe cât de uşor de obţinut uneori, pe atât de greu de menţinut.

Psihanaliza, ca de altfel orice psihologie care nu e doar de manual, dă seama de problemele psihicului bolnav, de rău, pe când binele, normalitatea, deşi sunt presupuse, îi scapă, sau sunt reduse la un fel de excepţie de la regula anormalului. Filosofia, în schimb, ocupându-se cu nivelul superior al spiritului, nu doar că poate gândi binele, normalul, în el însuşi, dar aşa cum o demonstrează şcolile filosofice din Antichitatea târzie poate fi şi o terapie a răului sufletesc – psihologic. Secretul cred că stă în faptul că acesta nu poate fi asumat dacă nu e deja depăşit într-un plan superior deja dat. Mântuirea pe care ne-a oferit-o jertfa lui Hristos funcţionează după acelaşi principiu. Suntem deci atât de căzuţi în rău încât numai întruparea lui Dumnezeu ne mai poate salva.

“Sfera cu rază nulă”, nucleul modelului ontologic al lui Mihai Şora, este din punct de vedere geometric un punct. Totuşi, filosoful o gândeşte ca pe o metaforă, caz în care paradoxul pe care-l conţine trimite la ideea că împrăştierea temporală (de pe suprafaţa sferei) nu conduce la pierderea legăturii cu centrul. Optimismul său se întemeiază pe această certitudine ontologică pe care e suficient să nu o pierdem din vedere sau să o regăsim, ambele necesitând efort, pentru ca răul să fie neutralizat.

Maturizarea: lărgirea orizontului până la a nu te vedea nici mai mult, nici mai puţin decât eşti. Perspectivă pe cât de uşor de obţinut uneori, pe atât de greu de menţinut.

“Orice metafizică, orice filosofie, oricare i-ar fi intenţiile nu face decât *aluzii* la <<ceva>>”, spune Blaga (sublinierea şi ghilimelele îi aparţin). Frumos, dar rămâne neclar nu numai la ce anume, dar şi dacă acel “ceva” la care se face aluzie este acelaşi în toate filosofiile. Dacă nu, atunci obiectul lor e multiplu, ceea ce metafizicienii nu prea admit, iar, dacă da, prin ce se diferenţiază ele? Doar prin mijloacele utilizate în vederea “aluziilor” sau, eventual prin atitudinile subiective faţă de acel misterios “ceva”.

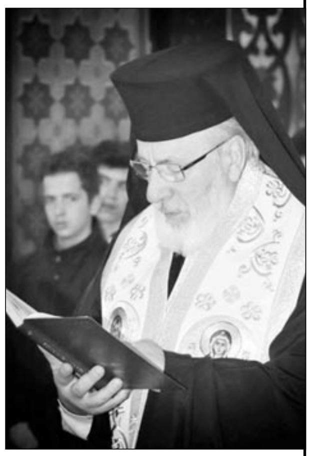
“Mulţi oameni au idei. Când un om are o idee unică, devine filosof”. Noica putea să adauge, pentru a evita confuzia filosofului cu un monomaniac, că e vorba de o idee prin care să poată da seama de toate ideile (cel puţin în intenţie).

Blasfemiile lui Cioran la adresa creştinismului pot şi chiar au reuşit să determine (re)convertiri. Criticile virulente ale lui Nietzsche la adresa creştinilor şi a lui Hristos pot determina atât apostazii, cât şi întăriri în credinţă.

Îmi pun întrebarea dacă nu cumva există doar două orientări majore ale spiritului: iconodulă, care crede în realitatea reprezentărilor noastre şi iconoclastă, care neagă vreo legătură, altfel decât convenţională între acestea şi realitate. Şi aceasta nu doar în religie şi domeniile umaniste, ci poate chiar în cele ale ştiinţelor.

actualitate

Calinic Argeşeanul

Din frumuseţea lumii văzute

Dorul ascuns al inimii

Purecii din cojoc te fac să te mişti, să nu stai şi să putrezeşti. Criticii sunt o parte a plinului şi a deplinului, numai dacă nu au răutate şi au decenţă. Critică-mă aşa încât să îmi placă şi mie şi să îţi mulţumesc!

Când pictezi chipul lui Iisus Hristos, Fiul Omului, nu poţi picta glumind sau mestecând gumă, ci trebuie să fii neapărat în tăcere şi rugăciune, să stai de vorbă cu Dumnezeu, cu Maica Domnului, cu Sfinţii.

Toleranţa religioasă este o trăsătură definitorie a poporului nostru şi s-a manifestat neîntrerupt la noi. O realitate mereu recunoscută şi chiar admirată de străini, cu atât mai mult, cu cât ea este adânc întipărită în firea şi mentalitatea românească.

Echivalarea unităţii în unire, în întregire românească, a fost un drum lung, presărat cu izbânzi, dar şi cu deziluzii şi amărăciuni, cu sacrificii care au luat adesea înfăţişare de mucenicie.

Am văzut demonizaţi vindecaţi! Sfântul Maslu, Spovedania şi rugăciunile stăruitoare ale preoţilor, credinţa de foc a tuturor celor în rugăciune şi ajutorul sfinţilor dau dezlegarea şi vindecarea de toate neputinţele.

Sunt sigur că la baza dezechilibrului sufletesc stă, mai ales, lipsa de credinţă în Dumnezeu. Cred că se suferă şi de neînţelegere şi din lipsă de iubire.

Să alungăm din viaţa noastră grija de cele multe, adică grija de îmbogăţire rapidă, de parvenire, de suirea în demnităţi obşteşti de diferite nuanţe, grija de a avea o droaie de case la munte, la mare, maşini cu siglă mondială şi alte veşminte cu butoni şi rever de aur.

Fiecare dintre noi, în orice responsabilitate ne-am afla pe acest pământ, pe parcursul vieţii şi, mai ales, spre amiaza vârstei, avem dorul ascuns al inimii de a ne osteni pentru desăvârşire.

Delicateţea este apanajul, mă rog, lucrarea Duhului Sfânt. Eşti delicat, aceasta este sigur lucrarea Duhului Sfânt.

Dacă mâine ar veni sfârşitul tău, al meu, al nostru, al vostru, sau ne-ar înghiţi Pământul, odată pe toţi sau pe rând, cele adunate ale cui vor fi?!? Graba de a face milostenie, din tot ce avem, lăsându-ne doar strictul necesar, ar fi lucrarea salvatoare pentru fiecare dintre noi.

Iartă celui care îţi cere iertare, dar iartă şi pe cel care nu-ţi cere iertare, că altfel rugăciunea nu urcă la Dumnezeu!

Rugăciunea este o Taină! Sfântul Maslu e o Taină! Credinţa este o Taină! Cu ele vom învinge!

Calinic Argeşeanul

Gheorghe Grigurcu

„Iubirea dureroasă”

■ Senectute. Ani, ani destui cu care nu mai ai ce face. Aidoma unor cărţi groase pe care le priveşti aşezate în raft, ştiind că nu le vei mai putea citi sau reciti niciodată.

■ Zi solară de mai. Afară, o glorioasă muzică a naturii aproape estivale. În casă, scriind rânduri care nu te mulţumesc, te simţi cum un instrument muzical dezacordat.

■ Trăieşte-ţi clipa, desigur, pentru că e un simbol al eternităţii. Eternitatea ce-ar putea fi decât clipa de faţă, în proiecţie infinită?

■ Scriptor. Simplitatea apare atât de încărcată de primejdii din pricina apropierii sale de misterul exploziv al originilor. O poţi salva doar prin intuiţia acestora; episod rar, *dăruit*.

■ Maturitatea: o vârstă aspră, cu impulsuri dominante ale puterii. Cu violenţe nu o dată date în vileag. „Cel mai dulce, mai blând şi mai moale anotimp, toamna, îl înlocuieşte pe cel precedent şi se stabileşte prin izbucniri înspăimântătoare. Furtuni cumplite, dimineţi întunecate, cu vârtejuri şi masacre de frunze, care fac să se vadă câtă violenţă costă maturitatea” (Cesare Pavese).

■ Senectute. Poate că trăieşti aceşti ani cu o totuşi stranie satisfacţie ambiguă: aceea că sunt ultimii.

■ A.E.: „ Nu uita. Dumnezeu şi demonul pot fi iubiţi sau urâţi, în nici un caz dispreţuiţi”.

■ „Nu trebuie încercat să schimbi ori să ştergi în tine dorinţele şi aversiunile, plăcerile şi traumele. Trebuie să le înduri în mod pasiv, ca pe senzaţiile de culoare şi fără a le acorda mai mult credit. Dacă geamul meu e roşu, nu pot, chiar dacă m-aş strădui mintal zi şi noapte timp de un an, să nu văd camera în roz. Ştiu de asemenea că e necesar, drept şi bine să o văd astfel. În acelaşi timp, nu acord acestei culori, ca semnificaţie, decât un credit limitat ştiind care e raportul ei cu geamul. A accepta în acelaşi mod, şi nu altfel, dorinţele şi aversiunile, plăcerile şi traumele de orice fel care se produc în mine” (Simone Weil).

■ Recurenţa unei stări morale vechi care-ţi dă totuşi impresia că abia începi să te cunoşti. Un moment de reconstituire a fiinţei prin propria-i târzie îngăduinţă.

■ Uneori ai impresia că ai spus tot ce puteai spune. Dar eziţi a pune punct. Aştepţi punctul cum un ultim dar, unul grecesc.

■ „Adevărata istorie a spiritului nu este consemnată în cărţi savante, ci în organismul psihic viu al fiecăruia” (Jung).

■ A.E.: „Marea dificultate nu e să ai relaţii cu adversarii, cu inşii de care te simţi moralmente distanţat, ci cu «prietenii», cu colegii, colaboratorii etc. Căci în, mă rog, «tabăra bună» ierarhiile constituie o chestiune mult mai presantă decât cea a raporturilor cu exteriorul. O chestiune nu o dată de supravieţuire morală. Următoarea remarcă a lui Rochefoucauld îşi poate confirma actualitatea: «Mai adesea din orgoliu decât din lipsă de raţiune ne opunem cu atâta încăpăţânare celor mai împărtăşite opinii: găsim locurile din faţă ocupate în tabăra cea bună şi refuzăm să ne mulţumim cu cele din spate»”.

■ După o ploaie prelungită, ochiul de apă stătută pare că a prins mucegai, că a început să putrezească.

■ Amintire: o porţiune de timp care, aidoma unei persoane dragi, s-a întors la tine după o călătorie de câteva decenii.

■ „Nu trebuie să recunoaştem ca demne de crezare decât ideile care comportă ideea că realul rezistă ideii” (Edgar Morin).

■ Infinitul cum o disperare a finitului (a formei).

■ Recitesc **Jurnalul** lui Mihail Sebastian, mereu ironic-compasional faţă de „bietul” Camil Petrescu. Din spusele acestuia: „Nici Reinhardt, nici Stanislavski, nimeni, nici un regizor n-a putut face descoperirile mele în teatru. Sunt cel mai mare regizor pentru că am pentru asta şi o profundă cunoaştere a textului şi o extraordinară cultură filosofică şi o sensibilitate nervoasă excepţională”. Sau: „Are anume intenţia să plece de la Teatrul Naţional pentru a lua conducerea operaţiilor tehnice de apărare antiaeriană. E convins că singur el poate să ne salveze de la un dezastru. A refuzat să-mi destăinuiască planurile lui – dar e decis să i le expună primului-ministru, sau poate chiar Regelui”. Concluzia? „Uneori mă tem să nu izbucnesc în râs. Alteori mă întreb, cu o subită îngrijorare, dacă omul ăsta nu e nebun. Şi rămâne, în sfârşit – peste toate astea – posibilitatea, mai amuzantă decât toate, să aibă dreptate…”.

■ În pădure. Spre a-şi ocroti intimitatea, frunzarele dese ar dori să acopere în întregime cerul, jucând rolul unui tavan. Dar nu izbutesc. Legătura lor cu Înaltul rămâne deschisă.

■ Sociabilitatea lumii antice. Filosofii sunt în genere înconjuraţi de discipoli şi participă la viaţa publică. Solitudinea se impune mai târziu, ca un rafinament şi totodată ca o barbarie.

■ Senectute. Te interesează tot mai puţin întrebările. Răspunsurile au acum doar funcţia unei opoziţii surde a fiinţei la existenţă.

■ Vinul te poate elibera printr-o dispoziţie de „nu mai ai ce pierde”, echilibrându-te astfel euforic cu efemerul. Un artificiu edenic care-ţi dă iluzia că-l învingi asumându-l.

■ „Într-un restaurant din Las Vegas, «Wally's», se vinde ceea ce pare a fi «cea mai scumpă friptură din lume» - un antricot de vită maturat aproape 200 de zile, prăjit pe lemn de migdal, în aromă de cărbune alb japonez, costul unei porţii fiind de 20.000 de dolari. Îmi imaginez că desertul unui asemenea festin financiar n-ar putea fi decât «Black Diamond», cea mai scumpă îngheţată din lume: fulgi de aur de 23 de karate presăraţi pe o îngheţată de vanilie din Madagascar, amestecată cu şofran iranian şi trufă neagră, servită într-un bol şi cu o lingură marca Versace” (*Dilema veche*, 2021).

■ A. E.: „Posibila relaţie incestuoasă a unui afect cu altul”.

■ Trupul uman se deformează, se destramă în timp, aidoma, să zicem, unui nor, dar, spre deosebire de acesta, cu o perfidă lentoare decenală. Chipul unei femei frumoase pare a avea în momentul său culminant eternitatea firmamentului.

■ A.E.: „Fapt curent. Muza cea având pururi vârsta juvenilă, intentând divorţ scriptorului în vârstă”.

■ „Miracol! Rhonda Howard (60 de ani), din statul Arkansas, SUA, şi-a găsit câinele pierdut, Razzle, din rasa schnauzer, a fost descoperit într-un adăpost pentru animale la 2.574 kilometri distanţă, în statul California. Rhonda a fost devastată când căţelul a dispărut în 2011. Când l-a găsit, după un deceniu, a fost o bucurie de nedescris pentru ea. Zice că a recunoscut-o după atâta timp. (...) Jeremy Wade, care se ocupă cu salvarea animalelor, a reuşit să identifice originea câinelui după microcipul pe care-l purta încă” (*Click*, 2021).

■ 1 aprilie 2020. Zi tristă. Pandemia de coronavirus bântuie fără oprelişte. La fereastră văd cum ramurile înflorite în alb de puţină vreme s-au acoperit peste noapte cu un strat de zăpadă. Două purităţi adverse?

■ Senectute. Încă şi acum ai un pios impuls al celebrării unor predecesori. Istoria literară unde să se fi petrecut decât într-un Olimp?

■ Un autor pompat cu elogii incomensurabile riscă a-şi pierde şi bruma de preţuire de care ar fi putut avea parte printr-o abordare decentă. Critica apologetică îl ucide. Astfel devine un soi de fantomă cu apucături urâte.

■ „Fascismul – răul cel mai mare! Comunismul – primejdia cea mai mare!” (Tony Judt).

■ „Citit jurnalul lui Byron. Spune că Burns ar fi scris versuri cu totul deosebite dacă ar fi fost patrician. Un patrician! Limbajul acesta atât de vulgar este un limbaj de parvenit, şi nu-i face cinste flăcăului chipeş, neastâmpărat şi foarte plin de sine care era Byron. Hölderlin, în schimb, nu ştia decât să creeze frumuseţe; aproape lipsit de mijloacele de a-şi câştiga existenţa, umbla în haine jerpelite, înfometat, tăcut. Egoistul Schiller l-ar fi putut ajuta, dar n-a făcut-o” (Julien Green).

■ A.E.: „Impresie în zilele pandemiei de coronavirus. Formulele de artă pot fi contagioase aidoma unor boli virotice. Uneori epigonii prezintă simptome grave mergând până la autodistructiva pastişă, alteori au norocul de-a fi socotiţi asimptomatici…”.

■ Şi totul rămâne cum a fost. Doar visul inconformist prin fibra sa ne-o ia înainte sau rămâne în urmă.

■ „Este ciudat cât de greu ne este să credem ceea ce nu pătrundem noi înşine. Când aud, de exemplu, exprimările admirative ale celor mai însemnaţi oameni ai multor secole despre Shakespeare, nu mă pot apăra de bănuiala că a-l preţui a fost o convenţie; deşi trebuie să îmi spun că nu este aşa. Am nevoie de autoritatea unui Milton pentru a fi convins cu adevărat. Despre acesta presupun că a fost incoruptibil. – Cu aceasta nu am în vedere însă fireşte că i s-a acordat şi i se va acorda lui Shakespeare o mulţime uriaşă de laude, fără înţelegere şi temeiuri false, de către o mie de profesori de literatură” (Witgenstein).

■ Senectute. Pregătirea unei finale solemnităţi. Repetiţii înfrigurate. Dar nu cumva solemnitatea în cauză nu va putea avea loc, imaginea proiectului său fiind mai gravă, mai angajantă decât ar fi putut fi aceasta?

■ Niciodată nu realizezi faptul că trăieşti într-o perioadă „bună” a vieţii decât după ce aceasta s-a terminat. O reverberaţie a condiţiei paradiziace care-şi mistuie în sine conştiinţa inutilă, dacă nu adversă?

■ „Cea mai veche icoană care există pe teritoriul României a fost pictată în Israel, în Lida (actualmente Lodd, un oraş cu peste 60.000 de locuitori, aflat la 15 km. de Tel-Aviv), în urmă cu 1.354 de ani. Din acest motiv i se spune şi «Lidianca». De mai bine de şase secole, icoana care o înfăţişează pe o parte pe Maica Domnului cu pruncul Isus, iar pe cealaltă parte pe Marele Mucenic Gheorghe, se află în România, după ce aproape 1.000 de ani a poposit prin diverse locuri, într-o poveste demnă parcă de scenariul unui film. Icoana este păstrată la mânăstirea Neamţ iar credincioşii spun că este făcătoare de minuni” (*Click*, 2021).

■ Iubirea dureroasă, miracol care asociază damnarea cu redempţiunea. Calea cristică a iubirii. „Iubeşte, iubeşte orice!” (Clement Alexandrinul).

■ Senectute. Nu o dată lucrurile o iau razna pentru că nu mai sunt propriu-zis ele însele. Sunt o parte a fiinţei tale, în tacita, prelungita sa degringoladă.

■ Orice aşteptare e o chemare. O chemare adresată lumii, cu speranţa că aceasta se va solidariza o clipă cu tine.

■ „Jung istoriseşte undeva că un prieten de al său a întrebat pe un chinez ce înseamnă Tao pentru el. Chinezul l-a dus pe balcon şi l-a întrebat ce vede? O stradă, oameni, case, a răspuns europeanul. Şi ce încă? Grădini, arbori. Şi ce mai vede? Că bate vântul, a fost răspunsul. «Ei bine, toate laolaltă sunt Tao», a spus chinezul” (Noica).

■ Eros. Iubeşti toată viaţa o fiinţă care n-a venit, care nu va mai veni niciodată şi toată viaţa nu se poate pune în echilibru, precum talgerul unei balanţe, cu absenţa acesteia.

■ Dintr-un film: „Ne pierdem răpiţi în cercuri. Dansul e un cerc, dragostea e un cerc, absolutul e un cerc”.

■ „În China antică, pisica era socotită mai curând ca un animal binefăcător, iar dansurile agrare imitau atitudinea ei sau pe aceea a leopardului. Chiar şi astăzi, în Cambodgia, oamenii cară, din casă în casă, cu alai şi cântând, o pisică închisă într-o cuşcă, spre a obţine ploaie; fiecare sătean stropeşte pisica, ale cărei mieunături se spune că îl înduioşează pe Indra, zeul de la care vine ploaia aducătoare de rodnicie. Acest fapt poate fi integrat în fel şi chip dacă ţinem seama de simbolismul ploii” (Jean Chevalier, Alain Gheerbrant).

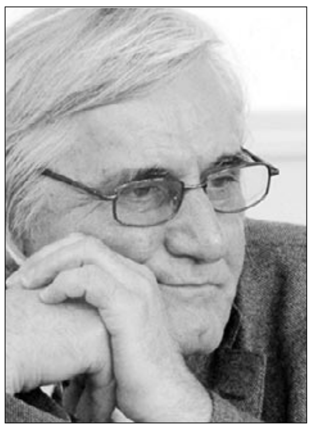
■ A.E.: „Viaţa e simplă cum un sul de stofă ce se desfăşoară, din care ne croim însă veşminte de tot soiul, unele sofisticate, urmând moda”.

■ Eşti moral nu atât prin evitarea faptelor socotite greşite, ceea ce se poate obţine printr-o conduită oarecum standardizată, cât prin devorarea dureroasă, expiatoare în conştiinţă, aidoma unor corpi străini, a celor pe care s-a întâmplat să le săvârşeşti.

■ Fuge de sine însuşi spre a se întâlni cu Celălalt. Fuge de sine însuşi spre a fi şi mai singur.

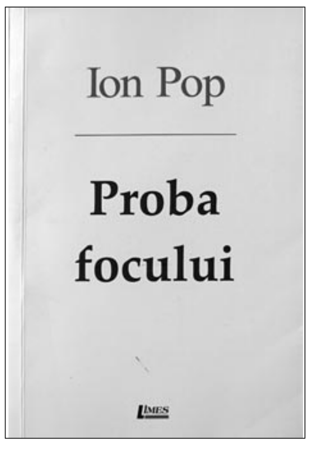
Trupul uman se deformează, se destramă în timp, aidoma, să zicem, unui nor, dar, spre deosebire de acesta, cu o perfidă lentoare decenală. Chipul unei femei frumoase pare a avea în momentul său culminant eternitatea firmamentului.

Nicolae Oprea

Laureatul Premiului „Mihai Eminescu” din 2023

Lucid şi sentimental deopotrivă, Ion Pop ilustrează condiţia poetului marcat de cultura acumulată, dar instalat firesc în discurs şi absolvit de vina cunoaşterii. Altfel spus, e capabil să redescopere lumea cu o privire ingenuă, deşi ochiul ciclopic al iniţiatului îl avertizează că totul a fost spus şi originalitatea a devenit chestiune de nuanţă.

portret

Cu mai bine de trei decenii în urmă s-a instituit în oraşul eminescian Botoşani un premiu de certificare şi recompensare a valorilor naţionale din sfera poeziei care şi-a creat, prin ani, tradiţia incontestabilă. În prima ediţie din 1992, cu Premiul Naţional de Poezie “Mihai Eminescu”, Opera Omnia a fost distins poetul ieşean Mihai Ursachi. După care laureaţii sunt aleşi din toate generaţiile literare şi zonele geografice ale ţării: Gellu Naum, Ştefan Aug. Doinaş, Petre Stoica, Mircea Ivănescu, Gheorghe Grigurcu, Şerban Foarţă, Nicolae Prelipceanu, Adrian Popescu, Mircea Dinescu, Cristian Simionescu, Dorin Tudoran, Dinu Flămând, Ion Mircea ş.a. A venit, apoi, rândul poeţilor din generaţia optzecistă: Ion Mureşan, Gabriel Chifu, Mircea Cărtărescu, Aurel Pantea, Liviu Ioan Stoiciu, Vasile Dan şi Marta Petreu. Generaţia şaizecistă – în absenţa lui Nichita Stănescu, trecut devreme în nefiinţă – este reprezentată de laureaţii Cezar Baltag, Ileana Mălăncioiu, Ana Blandiana, Cezar Ivănescu, Constanţa Buzea, Emil Brumaru, Ilie Constantin, Gabriela Melinescu şi Ovidiu Genaru, Ultimul reprezenant al şaizeciştilor, la nivel valoric - care în ipostaza criticului literar a elaborat studiul sintetic *Poezia unei generaţii* – este clujeanul Ion Pop, laureatul celei de-a XXXII-a ediţii.

Spre deosebire de criticul literar care a publicat numeroase studii de sinteză, monografii şi cronici literare, poetul Ion Pop nu s-a grăbit defel în plan editorial, publicând numai douăsprezece volume într-o jumătate de veac. A debutat în 1966 cu placheta P*ropuneri pentru o fântână*, urmată până în momentul revoluţionar de grupajele *Biata mea cuminţenie* (1969), *Gramatică târzie* (1977) şi *Soarele şi uitarea* (1985). Amânarea generală din 1990 anunţă un gol editorial timp de un deceniu, după care revine la ritmul specific, cu volumele: *Elegii în ofensivă* (2003), *Litere şi albine* (2010), *În faţa mării* (2011), *Casa scărilor* (2015) şi *Lista de aşteptare* (2019). Pentru poetul cu o vastă cultură, experienţa de cunoaştere se încheie în cadrul discursului ramificat într-un gen de exil interior, când evadarea din “mlaştina contemplativă” transformă timbrul confesiv al discursului într-unul grav şi meditativ. Neliniştea permanentă ar fi condiţia unei mişcări spirituale de căutare a locului (“mişcările noastre neliniştite nu sunt decât încercări/ de a găsi locul...”), de fixare a eului, aproape blagian, în centrul lumii pentru a nu pierde nimic din miracolul existenţial: Valoarea liricii sale este pusă în relief prin antologiile de autor care încadrează ineditele, *Descoperirea ochiului* din 2002 şi *Ferestre* din 2021. Ochiul şi fereastra sunt două motive ordonatoare ale liricii lui Ion Pop. El cultivă o poetică a privirii într-un sens special, fără raportare directă la creaţia generaţiei nichitastănesciene. Ochiul (cum se intitulează un poem definitoriu) este unul ciclopic, ca o proiecţie a eului subiectiv în ordinea cosmică, fiindcă înseamnă predestinare a cunoaşterii. „Descoperirea ochiului” figurează revelarea timbrului şi fixarea atitudinii poetice, adesea sceptic-ironică: Iar *Fereastra* (titlu al câtorva poeme) reprezintă locul privilegiat şi constitutiv al privirii, vizând fixarea efemerului şi, în genere, percepţia realului printr-o fantă întredeschisă.

În chip original, fereastra poetului deschide şi supapele memoriei afective, dar şi poarta drumului cognitiv, reactivând memoria culturală: “Aici, printre cărţi cu grijă aşezate, – / da, se va spune, era un ins livresc,/ cineva murmură, cineva plânge,/ masa mea-i o cetate cu punţile întinse/ peste şanţuri adânci, în care vom inventa sânge.// Fereastra-i deschisă, vede tot şi nimic,/ mărul se coace tăcut, înaintează/ maşinile, memoria, toamna,/ cad frunzele, cuvintele de tipar/ sunt amărui ca nucii din Valea Chioarului./.../ Ci vino, fluture, şi te aşează/ Pe Nebănuitele trepte, pe Struktur der modernen Lyrik”. Complementar este valorificat, în context naturist, motivul sângelui, ca emblemă a vieţii asumate. Relativizarea trăirilor este, desigur, marcată de conştientizarea convenţiei livreşti. Întrucât lumea percepută astfel de poet înseamnă, în egală măsură, “carnea şi iarba”, “sângele şi cuvintele”. Pe fundalul negării ironice a fondului cultural (“Mai incult decât portarul de la Casa de naşteri/ s-ar vrea poetul”- sună un vers din prima antologie de autor), poezia devine un Jurnal de stări şi emoţii cu dublă provenienţă. Atare îngemănare de firesc şi livresc se realizează, insolit, prin contextualizarea faptului existenţial – un gen de “textexistenţă” – prin proiecţia eului creator şi încorporarea lui în Text: “Cât de ciudat! Pe când simţeam că tocmai se pregăteşte/ să cadă din trupul meu subţiat/ marea picătură de sânge,/ eu citeam o carte despre Limitele interpretării,/ în loc să mă gândesc,/ cum mult mai firesc ar fi fost,/ la limitele Textului.// dar toate au, pare-se, o vreme a lor”. Asumarea condiţiei de “poet postmodern”, chiar dacă irizată de autoironie (afişând ironia ca moştenire), nu e defel întâmplătoare. Pe fondul colocviului din timpul periplului citadin, secvenţe din cotidian ajung pretexte ale discursului liric, generând esenţializarea “fărâmei” de real în metaforă.

Laureatul „Mihai Eminescu” din acest an n-a mai aşteptat editarea unei antologii reprezentative prin contribuţia organizatorilor din Botoşani (care se pare că nu mai este prevăzută în noul statut al Festivalului-concurs) şi a publicat un grupaj de poezii inedite. În *Proba focului* (Editura *Limes,* Floreşti - Cluj, 2023) au fost adunate poeme scrise în ultimii ani, din 2020 încoace, majoritatea fiind elaborate în 2023. În spiritul unităţii tematice, Ion Pop integrează în volumul recent şi câteva poezii din anii 2003-’04, 2007 şi 2017-’19 (conform datării scrupuloase). Specialistul în critica poeziei, Gheorghe Grigurcu, remarca în prefaţa antologiei de autor *Descoperirea ochiului* “emanciparea” poetului de sub tutela livrescă: „Poezia sa e intenţionat antilivrescă. Biblioteca şi catedra apar contrabalansate de tendinţa unei eliberări, de o respiraţie sufletească spontană, de o, am zice, gimnastică a spiritului ce-şi extinde musculatura după îndelung păstratele poziţii fixe, inconfortabile, la care s-a supus. Sătul de Carte, poetul îşi ia faţă de ea distanţele unei deriziuni” Dar cred că în lirica lui Ion Pop, naturaleţea decurge, paradoxal, dintr-o profundă autocunoaştere, din simplitatea comunicării şi a coabitării livrescului cu firescul. Este, în fond, un poet citadin care whitmanizează uşor melancolic, fără stridenţe elegiace.

Motivul ordonator din *Proba focului* derivă din trăirea intensă a „sfârşitului continuu” sau „amânării generale” (cum se intitula un grupaj mai vechi). Reflectând realitatea cotidiană, poetul presimte tragicul moment al trecerii Dincolo: „Nu voi putea salva patrii, dar voi scrie/ cu litere cât de cât aurite/ măruntele întâmplări ale zilei: un foarte aproximativ Dincolo,/ modeste aureole, muzici de-o clipă/ pe scutul de carne/ care mă tot doare”. Proba focului devine, astfel, proba extincţiei: „Acum sunt sigur că voi muri, dar nu e deloc sigur/ că voi şi dispărea./ Încă doi-trei ani, ca la tata, apoi la mama.// Cum am mai spus, aş fi preferat focul,/ dar ai mei nu mai cred de mult/ în Pasărea Phoenix,- / mi-au spus că învierea ceva mai certă/ va fi când voi auzi o voce”. Într-un Semn de carte – care întrerupe din când în când tensiunea confesivă, sub acest titlu -, conştiinţa efemerei întrupări este proiectată în manieră ludică: „Am aflat astăzi că a mai murit/ unul dintre prietenii mei cei mai apropiaţi,// Să am grijă ca nu cumva/ să mă împrietenesc/ prea repede cu mine”. În acelaşi registru ludic, dublat de sentimentul trăirii livreşti, este configurată metafora focului ca probă supremă: „Mă gândesc, prozaic şi birocrat, că, la urma urmei,/ cel mai economic capăt de drum/ ar fi cenuşa. S-ar câştiga ceva/ şi din expresivitatea poetică a sfârşitului,/ comparaţia cu focul/ neputând fi ratată nici ea”. Adăugând şi atitudinea ironică în relaţie cu *Textul*: „S-ar pierde, desigur, destul de mult/ din autenticitatea imaginilor -/ cei doi metri de pământ tradiţionali aruncaţi deasupra/ ar întreţine, vai, minima obscuritate/ aşa de necesară înmulţirii conotaţiilor/ dar întorcând anacronic lectura Textului/ la o depăşită, obositoare close reading,/ împiedicând mai lejera/ interpretare deconstructivistă şi tranzitivă,/ mai potrivită cu mult, desigur,/ ba chiar în pas cu/ noile vremuri poeticeşti”.

Permutând tradiţia funerară în actul creaţiei poetul imaginează, cu inflexiuni ironice, un mormânt al poemelor recuperate din memorie, dominat de năzuinţa unei posterităţii relative: „Nu e un obicei transilvan/ după şapte ani oasele celui mort,/ să le speli cu vin, să le aşezi apoi/.../ Totuşi, poeţii/ au avut întotdeauna un obicei asemănător/ ţin în ei înmormântate poemele,/ le scot, poate peste şapte sau şapte ori şapte ani,/ şi le ordonează într-un mormânt mai alb,/ cam la fel de strâmt,/ ca să le vadă, măcar o dată, şi soarele,/ Le aşează apoi cu grijă,-/ poate scrie poezie cu formă fixă,/ un sonet, un rondel./ Unele se decolorează destul de repede,/ altele se descompun la prima ploaie,/ ori un vânt, desigur analfabet,/ le împrăştie literele.” Ironia devine corosivă, sub semnul parodiei, atunci când autorul îşi asumă condiţia umilă de vechi făcător de versuri, detaşându-se de modele poetice insurgente cultivate de aderenţii „noului autenticism” în lirică: „Ca vechi făcător de versuri, ar trebui mai nou/ să mă simt grav handicapat şi frustrat: / am tot pierdut ocazie după ocazie/ să fiu în pas cu vremea „noului autenticism”,/ cu a sa „poezie viscerală”.// Mi s-au împuţinat, prin ani, şi viscerele,/ chirurgi elitişti, estetizanţi şi purişti,/ au scos din mine fără cruţare/ un număr de măruntaie nedemne, precum un prea prozaic stomac,/ splină vânătă, minoră vezică biliară,/ pietre şi mâluri întunecate,/ lăsându-mă ceva mai puţin murdar.// Tot voisem eu să mă simplific,/ însă nu pot pretinde totuşi/ că am ajuns la transparenta poezie tranzitivă/ cu adevărat adevărată”. În acest context, motivul bolii transfigurează o traumă biografică.

Resimţind aievea deficitul experienţelor directe (“N-am destul sânge să-mi cumpăr de toate” – sună un vers mai vechi), Ion Pop s-a retras în spaţiul protector al ideilor. Lucid şi sentimental deopotrivă, Ion Pop ilustrează condiţia poetului marcat de cultura acumulată, dar instalat firesc în discurs şi absolvit de vina cunoaşterii. Altfel spus, e capabil să redescopere lumea cu o privire ingenuă, deşi ochiul ciclopic al iniţiatului îl avertizează că totul a fost spus şi originalitatea a devenit chestiune de nuanţă. Spaţiul ideal al liricii poetului-critic literar este dedus din conlucrarea fecundă dintre luciditatea cu sens ordonator şi sincera confesiune neîngrădită.

Octavian Soviany

Istoria literaturii

Poetul și dublul său sau contradicția lui Eminescu

Nimeni până la Eminescu (poate nici după el) n-a întruchipat mai bine contradicţia esenţială a spiritului românesc, prins între orient şi occident, între fondul medieval slavo-bizantin şi fascinaţia culturii europene, care s-a tradus în plan artistic prin tentativa de a transpune un fond sufletesc anarhic, purtând mărcile iregulare ale asianismului, deschis romantismului vizionar şi tumultuos, în tiparul clasic al esteticii aticiste, vizând performanţa artistică majoră şi perfecţiunea formală.

Sufleteşte, poetul pare un „medieval”, urmărit de fantasmele unui trecut himeric, mai mult poezie decât istorie, cu Ştefan cel Mare care (spunea el) *„ştia să fărâme pe turci, tătari, leşi şi unguri, ştia niţică slavonească, avusese mai multe rânduri de neveste, bea la bine vin vechi de Cotnar şi, din când în când, tăia capul vreunui boier sau nasul vreunui prinţ tătărăsc”*, cu boieri care *„cu patriotismul lor încercat şi dovedit prin cinci veacuri au stătut stâlpi acestei ţări”*, cu plăieşii şi cu *„sănătoasa lui barbarie”*, în sfârşit cu românii lui, a căror principală calitate este, în viziunea lui Eminescu, autenticitatea: *„Când zicem român, fantasma psihologică, care trece dinaintea ochilor noştri în acest moment, e un om al cărui semn distinctiv e adevărul. Bun sau rău, românul e adevărat. Inteligent, fără viclenie; rău - dacă e rău - fără făţărnicie; bun, fără slăbiciune, cu un cuvânt mi se pare că atât calităţile cât şi defectele românilor sunt întregi, neînchircite, el se arată cum este...”* Cuceririle democratice ale lumii moderne, statul constituţional, libertatea, egalitatea, fraternitatea, îi repugnă deopotrivă, întrucât *„libertatea e libertatea de a exploata, egalitatea e egalitatea de a deveni tiran, fraternitatea e un moft ilustrat prin ghilotină”*. Poetul e exponentul unui naţionalism radical, marcat de *„ideea unei rase româneşti pure cu adânci deprinderi morale”* (E. Lovinescu), ameninţate de străinii (evreii în Moldova, grecii în Muntenia) care au fost adevăraţii instigatori ai procesului de occidentalizare, iar „demagogia” liberală *„e de origine fanariotică; ea însemnează ura înrădăcinată a veneticului fără tradiţii, fără patrie, fără trecut, împotriva celor ce au o tradiţie hotărâtă, un trecut hotărât”*. Naţionalismul paşoptiştilor se converteşte astfel la Eminescu într-o mistică naţionalistă, ale cărei ecouri vor ajunge, pe filiera Iorga - Goga, până în ideologia legionară. Acest misticism - scria E. Lovinescu - *„ascunde în realitate ura faţă de noile clase în formaţie; exaltarea trecutului ascunde ura faţă de prezent. O astfel de exaltare necondiţionată poate fi un element generator de inspiraţie poetică; politiceşte, tradiţionalismul integral reprezintă, mai ales la popoarele lipsite de o adevărată tradiţie naţională, un principiu de negaţie; ajutat de un temperament pasional şi de un talent de expresie, el poate dezvolta adevărate psihoze antisociale.”*

Un asemenea naţionalism clocotitor şi patetic este însă doar una dintre faţetele multiple şi contradictorii ale personalităţii lui Eminescu. Autorul *Doinei* şi al articolelor din *Curierul de Iaşi* şi din *Timpul*, naţionalistul înflăcărat, convieţuieşte în pielea aceluiaşi personaj cu un intelectual europenizat, excelent cunoscător de germană, la curent - aşa cum arăta Maiorescu - cu toate ideile timpului său, cu un admirator al artei şi al literaturilor occidentale, la care se fac nenumărate referinţe în opera lui, cu un adept declarat al filosofiei lui Schopenhauer, pentru care istoria şi trecutul sunt simple fantasme, iluzii create de jocul voinţei oarbe de a exista. „Tradiţionalistul” Eminescu e mai curând liber-cugetător, dacă nu chiar ateu (*„Eu nu cred nici în Iehova...”*) decât ortodox, mai curând budist (fascinat de India şi străduindu-se să înveţe limba sanscrită) decât creştin. Scrie versuri care contestă lumea şi ordinea create de Dumnezeu şi pe Dumnezeu însuşi. Compune o rugăciune (atribuită, e drept, „unui dac”) considerată de unii drept cea mai radicală profesiune de credinţă nihilistă din literatura română. Ceea ce nu-l împiedică s-o celebreze, într-o altă poezie, pe Fecioara Maria. Antisemitul Eminescu are prieteni evrei şi e interesat de iudaismul esoteric şi de Cabală, despre care îi cerea informaţii lui Moses Gaster şi ale căror ecouri par să se facă simţite în nuvela *Sărmanul Dionis*. Şi e de semnalat că accentele naţionaliste şi xenofobe n-au pătruns niciodată (dacă facem abstracţie de *Doina* şi de finalul *Scrisorii III*) în poezia lui Eminescu, ca şi cum gazetarul şi poetul ar fi fost două personaje distincte, ignorându-se sau contestându-se reciproc.

Deşi, în opinia mea, este fundamentală, această contradicţie nu e singura ce caracterizează personalitatea lui Eminescu: opera sa ni-l dezvăluie ba entuziast, ba sceptic, ba instinctiv, ba reflexiv, ba revoluţionar, ba convins că nicio acţiune omenească nu poate îndrepta „răul istoriei”, ba asumându-şi rolul de creator şi proclamându-şi genialitatea, ba dispus să renunţe la poezie, care nu e decât joc de imagini şi plămădire de aparenţă, ba îndrăgostit pătimaş, ba afirmând, pe urmele lui Schopenhauer (*Scrisoarea IV*) că dragostea e doar o iluzie creată de „demonul speciei” pentru a-i determina pe oameni să procreeze, ba adorator al „eternului feminin”, ba misogin înrăit, iubind ba platonic, ba senzual, ba chemând femeia, ba respingând-o, ba implorându-i înţelegerea, ba dispreţuind-o pentru lipsa ei de raţiune şi sensibilitate. Şi atunci ne putem întreba în care dintre aceste ipostaze trebuie să-l căutăm pe adevăratul Eminescu. Iar răspunsul nu poate fi - oricât de stupefiant ar părea! - decât unul singur: în toate!

Aceeaşi contradicţie, care în plan estetic se transformă în opoziţia asianism/aticism, caracterizează şi creaţia lui Eminescu. Lui I. Negoiţescu (*Poezia lui Eminescu*) îi revine marele merit de a fi afirmat primul tranşant (terenul fusese oarecum pregătit de Călinescu) că *„faţa lui Eminescu e dublă: priveşte o dată spre noaptea comună, a vegherii, a naturii şi umanităţii, iar altă dată spre noaptea fără început a visului, a vârstelor eterne şi a geniilor romantice.”* Criticul descoperea astfel în poezia eminesciană două profiluri: unul „neptunic” prezent mai ales în antume, altul „plutonic”, abandonat în paginile postumelor. Neptunică este *„acea parte a operei eminesciene (...) care, tot aşa ca pământul format prin acţiunea apelor, îşi are originea în straturile mai tangibile ale spiritului: e poezia formelor legale ale naturii, în care omul şi conştiinţa lui morală şi-au aflat clima de bucurii şi dureri”*. Acea parte *„clasicizată prin tradiţie”*, *„echivalentă micului romantism german, propriu-zis liric, al lui Eichendorff, Heine, Lenau şi până la Mörike”*, acea parte care cuprinde „romanţele”, *„seria* ***Scrisorilor****, unde lirismul se degradează, unde discursul şi filosofia, vai, triumfă”*, precum şi *„laboriosul* ***Luceafăr****, unde, în contrastul dintre amorul sănătos şi cel genial, în schematismul spiritual al acestei antiteze, generaţii întregi au descifrat testamentul poetului”*. În sfârşit, acea parte (singura pe care s-a decis s-o încredinţeze tiparului) în care Eminescu a încercat şi a reuşit să-şi supună trăirile intime, în spiritul lecţiei maioresciene, raţionalităţii, măsurii şi ordinii aticiste, în care imaginile ce contrazic datele naturii şi logica omului obişnuit sunt ocolite cu grijă, în care se caută cu înverşunare adecvarea desăvârşită dintre conţinut şi formă şi se vizează perfecţiunea formală. Această poezie îi aparţine unui homo faber perseverent şi minuţios, acel homo faber, care îi lua locul, în „pedagogia” junimismului, omului sentimental al paşoptiştilor. Ea reprezintă „faţa publică” a creaţiei poetice eminesciene.

Cu totul altul este profilul „plutonic” al postumelor. El constituie acea parte care *„tot aşa ca în geologie roca născută din fondul subteran, vine mai din adânc, de unde se frământă văpăile obscure. Această combustiune a poeziei, această iradiaţie cvasidemonică a spiritului, ce creează, departe de natura comună, una enigmatică şi profundă: dorul imensităţilor elementare, vârsta de aur, inconştientul beat de voluptate al somnului, umbra tragică peste un tărâm de palori, decorul halucinant mirific, magia şi mitul, implicaţiile lor oculte, iată universul plutonic, metafora infernală”*. Acest profil *„corespunde marelui romantism al viziunilor, explorator de domenii abisal metaforice, cuprinzând nume ca Jean Paul, Novalis, Tieck, Brentano, Arnim, şi formând la Eminescu laboratorul atât de tăinuit şi bogat, în care au fost părăsite poemele ce trebuiau să înalţe coloanele operei sale:* ***Mureşanu, Demonism, Miradoniz, Memento mori, Povestea magului călător în stele, Gemenii****...”* Este partea asianică a poeziei eminesciene, faţa ei intimă, în care, departe de ochiul sever al lui Maiorescu, o parte (cea refulată) din fondul sufletesc al poetului se exprimă în libertate, imaginea poetică nesocoteşte datele experienţei, legile naturii, logica omului comun şi se naşte nestânjenită, perfecţiunea formală e adeseori eludată. Opera lui Eminescu dezvăluie astfel existenţa a doi poeţi cu acelaşi nume, care poetizează fiecare după un alt algoritm; la fel ca şi omul, poetul e un dedublat (de aici tema obsesivă a dublului, care e, alături de „zădărnicie” „căutarea originii” şi de ”dorul de moarte”, una din marile teme eminesciene), gândeşte în antiteze socotite de Maiorescu exagerate, dar antiteze numai în aparenţă. Căci în realitate antiteza eminesciană e un oximoron, de vreme ce poetul e în acelaşi timp fierbinte şi rece, „naiv” şi „sentimental” (ca în *Epigonii*), apolinic şi dionisiac, înger şi demon, împărat şi proletar, Cătălin şi Hyperion. Şi redescoperim şi aici aceeaşi contradicţie fundamentală ce caracterizează personalitatea lui Eminescu şi care e, totodată, contradicţia originară a culturii şi literaturii române, contradicţia dintre balcano-slavism şi occidentalism. E poate cel mai îndreptăţit dintre motivele de a-i atribui calificativul de „poet naţional”. Iar poezia lui este însăşi această contradicţie, expresia unei rupturi interioare care atinge paroxisticul şi sfârşeşte în nebunie.

„Tradiţionalistul” Eminescu e mai curând liber-cugetător, dacă nu chiar ateu („Eu nu cred nici în Iehova...”) decât ortodox, mai curând budist (fascinat de India şi străduindu-se să înveţe limba sanscrită) decât creştin. Scrie versuri care contestă lumea şi ordinea create de Dumnezeu şi pe Dumnezeu însuşi. Compune o rugăciune (atribuită, e drept, „unui dac”) considerată de unii drept cea mai radicală profesiune de credinţă nihilistă din literatura română. Ceea ce nu-l împiedică s-o celebreze, într-o altă poezie, pe Fecioara Maria.

Sorin Lavric

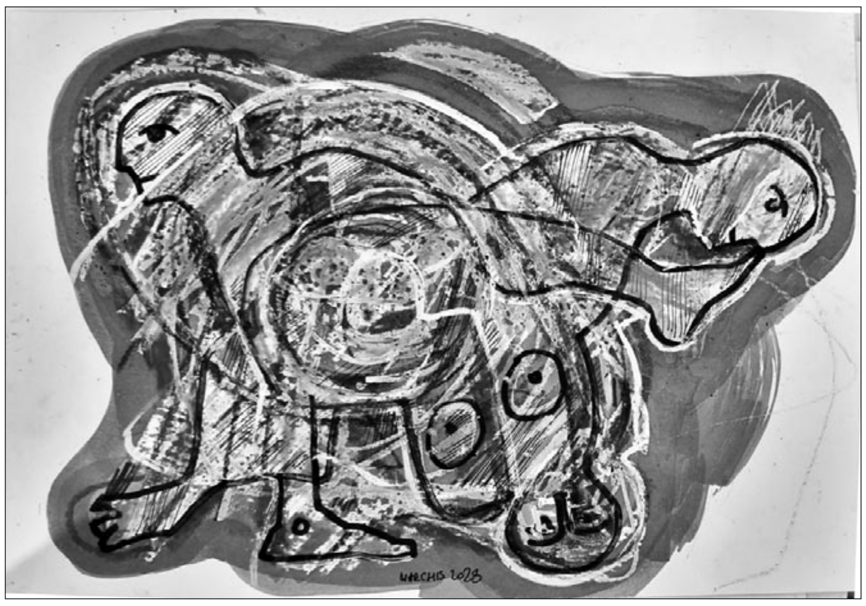
Cronica ideilor

Alai de efemeride

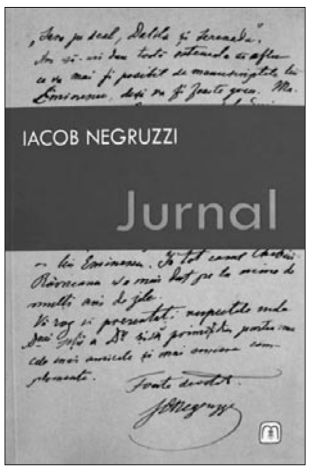
IACOB NEGRUZZI, *Jurnal,* traducere din germană de Horst Fassel, note de Dan Mănucă şi Horst Fassel, prefaţă de Dan Mănucă, Editura *Muzeelor literare*, Iaşi, 2014, 324 pag.

Cînd Costache Negruzzi își publica *Păcatele tinereților* (1857), nu bănuia că fiul său mic, Iacob, era pe cale să scrie un volum căruia acest titlu i se potrivea cu mult mai bine. Tatăl avea să moară în 1868 fără să știe că mezinul ținuse la Berlin, în ultimii trei ani (1861-1864) din cei 11 ani petrecuți acolo, un jurnal de o franchețe aproape morbidă, ale cărui pagini, dacă i-ar fi căzut sub ochi, l-ar fi rușinat peste măsură, căci i-ar fi ciuntit mîndria de părinte care, trimițîndu-și odrasla la nemți în vederea educației, nu bănuia că, atinsă de un libertinaj frizînd mania sibaritică, progenitura avea alte preocupări decît studiul disciplinelor de la Facultatea de Drept a Universității Humboldt.

Scris în limba germană, jurnalul lui Iacob Negruzzi a apărut în românește, într-o

variantă cenzurată, în 1980, cu eliminarea pasajelor corozive, rezultatul fiind un testimoniu pe cît de nostim, pe atît de inocent, despre cum își duceau studenții traiul în Berlinul lui Bismarck. Abia în 2014 va apărea la Iași forma necenzurată, cititorul avînd sub ochi o confesiune a cărei valoare stă nu atît în coaja literară, cît în gradul ei de sinceritate. Bizar e că spovedania aceasta francă a trecut aproape neobservată, și cu excepția lui Nicolae Manolescu, care o comentează sagace în *Istoria critică*..., nu știu ca alți critici să-i fi dedicat o analiză.

La Berlin, tînărul Iacob duce o viață atît de dezlînată încît te miri că din fantele acela frivol avea să iasă mai tîrziu înzestratul director al *Convorbirilor literare*. Se adeverește încă o dată că rătăcirile de la junețe nu se răsfrîng malefic asupra isteţimii de la maturitate, cu toate că sănătatea întemeietorului *Junimii* va purta plaga exceselor pe care le trăise în capitala Prusiei. Dar acum, în orașul în care Wilhelm I avea peste cîțiva ani să fie încoronat împărat al celui de-al doilea *Reich*, junele Iacob e de-a dreptul deocheat. Oricît te-ai strădui să-i găsești calități de intelect, balanța înclină spre slăbiciuni de caracter.

Făcînd parte dintr-o corporație studențească, Iacob merge la zaiafeturi pestrițe, rătăcind din crîșmă în crîșmă. Petrecerile se încheie tîrziu, după miezul nopții, cînd toți „freacă un salamandru“ (expresie de argou însemnînd golirea halbei de bere dintr-o sorbitură), iar bețiile sfirșesc deseori în altercații violente. „Îmi aduc vag aminte că am făcut un scandal monstru cu un paznic de noapte, cu birjari și pompieri, și mai știu că am ajuns acasă pe la șase.“ (p. 53) Altădată, după o bătaie nocturnă între studenți, Iacob este arestat de agenții Poliției, pentru ca ulterior să fie condamnat la trei luni de carceră corecțională, pedeapsă ce îi va fi comutată la trei săptămîni de detenție, pe care le va îndura spășit, cu deplina conștiință a propriei culpe.

Zelul cu care își notează episoadele de mahmureală trădează un ins măcinat de remușcări, pe care părerile de rău nu-l împiedică să repete paranghelia. Vorba lui Luther, *pecca fortiter*! (păcătuiește cu îndrăzneală!) se potrivește întocmai lui Negruzzi, atîta doar că tînărul nu crede în Dumnezeu.

Cînd nu naufragiază într-un birt, Negruzzi merge la teatru, participă la baluri mascate sau ia lecții de scrimă. Exercițiile de scrimă sunt răspîndite în epocă fie și numai pentru obiceiul ca tinerii să-și regleze conturile prin duel. Iacob nu ajunge să se dueleze, în schimb e rănit la ochiul drept în cursul unei partide de scrimă, rana dîndu-i bătăi de cap luni de zile. Cînd nici chefurile și nici teatrele nu-l mulțumesc, își scoate pîrleala cu jocuri de noroc, la care pierde bruma de bani pe care îi primește din țară. Și cu toate că e copleșit de un acut sentiment de vinovăție, tînărul nu-și poate înfrîna pornirile.

Gîndul că își irosește semestru după semestru îi înăcrește sufletul: „Cît aș fi putut învăța în aceste cinci semestre pierdute prin inactivitate! Nu pot oferi patriei mele, părinților mei, nici un fel de mulțumire.“ (p. 50) În ciuda legămîntului pe care îl încheie cu sine că se va apuca de învățătură, dă greș: „Îmi lipsește tăria de caracter. Va trebui să mă străduiesc s-o obțin de azi înainte. Sunt convins, de altfel, că prin dezvoltare spirituală caracterul mau se va forma în modul cel mai nimerit. Să muncesc deci.“ (p. 74) Dar, în loc să muncească, freacă salamandrul din cîrciumă în cîrciumă, lista localurilor fiind copioasă: Braun, Knorr, Moritzhof, Renz, Krebs, Wallmüller, Markgraf, Walhalla. Pe lîngă scopul etilic, mintea îi vîjîie de obsesia cadînelor, pe care le acostează oriunde, în cafenele, la baluri mascate, la petreceri studențești sau la cîte o plimbare pe „Unter den Linden“. Deși este gras, negricios și deloc impunător, nu se poate plînge de eșecuri în amor. Berlinul fojgăie de fete dornice de aventuri cu deznodămînt rapid.

Detaliile amoroase sunt înfățișate cu răceala cinică a celui care nu poate asocia fetele cu noțiunea de iubire, de aceea nu doar că nu se îndrăgostește de vreuna, dar pe deasupra își face din neîncrederea în femei un principiu. „Nu trebuie să ai niciodată încredere în femei, o repet!“ (p. 217) Numai că mefiența față de mironosițe nu-i scade elanul de crai asiduu, jindul său amoros neavînd criteriu de selecție: bucătărese, coriste, actrițe, soliste, chelnerițe, toate cad victimă aplombului viril. Ce uimește e nepăsarea cu care își notează partidele de coit, precum un conțopist completînd rubricile unui formular. Doar teama de a nu lăsa pe cîte una gravidă îi tulbură seninătatea. „Nu m-am gîndit decît că iar am însărcinat-o. Speră să nu fie așa. Imprevizibilul ar fi din nou ghinion. Am folosit rar această femeie, dar tocmai eu să am ghinion! Și bucătăreasa s-a lăsat iubită de mai multe ori, dar nu știu de ce, la ea nu m-am temut deloc. Da, ieri, tocmai cînd mă pregăteam să mă duc la bal, am mai făcut-o o dată la repezeală.“ (p. 177) Din repezeală în repezeală, Iacob Negruzzi își trece în palmares o sumedenie de fetișcane cărora dorința de a fi seduse le împrumută un aer debil, de ființe lesnicioase. Atmosfera de concupiscență epidemică e izbitoare. Cînd totuși se întîmplă ca intenția de fornicație să-i fie respinsă, recurge la serviciul lupanarelor, așa cum va face în Berlin, iar mai apoi la Hamburg, unde ajunge în cursul unei călătorii. Urmarea imediată e că se pricopsește cînd cu blenoragie, cînd cu sifilis, ale cărui simptome le trece atent în jurnal: erupții pe scrot, șancru pe gland, condiloame pe spate, afte pe buze. Umblă din medic în medic, tratîndu-se cu migală, spre a cădea din nou în păcat cu recrudescența bolii.

Studiile la Drept le însoțește cu însușirea limbii latine, la care nu strălucește defel, și cu audierea cursurilor de istorie, ținute de cîțiva profesori celebri: Ranke, Droysen sau Georg Weber. Abia cu un an înainte de examenele de absolvire începe să se pună cu burta pe carte, renunțînd la nopțile nedormite și la escapadele bahice. După 11 ani de stat în Germania, susținerea tezei de doctorat la Heidelberg îi provoacă emoții teribile, dar în final va căpăta titlul de *summa cum laude*, calificativ care pledează nu atît pentru buna pregătire a candidatului, cît pentru indulgența profesorilor din comisie.

Superficial și nestatornic, autorul are o fire anxioasă: oftează des și se frămîntă pe seama unor fleacuri ce i se par importante doar pe fundalul unui trai de *dolce far niente*. „Ce să mai scriu? Frica veșnică, frămîntările, oftatul care mă apucă vrînd-nevrînd. Apoi umorul prefăcut și, în parte, cel firesc. Toate acestea nu se pot descrie.“ (p. 248) O anume labilitate îl pune în situații penibile, ca atunci cînd, certîndu-se cu un coleg, izbucnește în plîns. „Vrînd să-i împac, m-am așezat în fața lui Koch și atunci individul mi-a spus că sunt un laș. Cînd fu condus pe trepte în sus, a repetat afirmația. De ciudă am început să plîng și toți s-au adunat în jurul meu.“ (p. 85)

Jurnalul e un lung alai de cîrdășii, certuri, chermeze, altercații, spectacole de operă, piese de teatru, flirturi, împreunări, tratamente medicale, suferințe venerice. Nici o ambiție filosofică și nici un ideal cultural nu răzbate din paginile lui. Un pustiu diaristic, fără subțirimi psihologice, în care nici măcar cîntatul la flaut, pe care Negruzzi îl exersează în chip lamentabil, nu poate salva impresia generală: o procesiune de futilități din care înțelegi cît de important e ca tinerețea unui intelectual să treacă cît mai repede.

Daniel Cristea-Enache

Avanpremieră editorială

Piulision

Visurile mele vechi se împlinesc de o vreme încoace unul câte unul.

Am visat, când eram copil, că voi revedea *Star Wars* alături de băiatul meu? Am visat; şi am primit bonus şi episoadele mai noi. Am sperat că o să-i placă *Indiana Jones*? I-a plăcut atât de mult, încât îl joacă şi pe PSP. În fine, dar nu în ultimul rând: am văzut, cu ochii minţii, cum voi juca ping-pong cu un *young Padawan* care odată şi-odată o să mă întreacă, dar fără a trece de partea întunecată a Forţei?

Pentru această încleştare ne trebuia o masă profesională. N-a fost greu s-o găsim, odată ce-aveam în căscioara noastră spaţiul adecvat pentru ea. Am mângâiat-o cu privirile la Decathlon, bucurându-ne de albastrul ei proaspăt; am probat-o în mijlocul magazinului franţuzesc, printre clienţi care jucau baschet şi pescari verificându-şi undiţele. Dacă Decathlon e o splendoare polisportivă, masa noastră viitoare, Cornilleau, devenea centrul albastru marin al minunii.

Curând aveam s-o găsesc pe jos, în subsolul de-acasă, sub forma unor subansamble ce se cereau asamblate. Întotdeauna aceste operaţiuni de montaj mă solicită prea mult pentru a le da curs. Sunt nepriceput, stângaci, atehnic. Astfel că „supervizam" acţiunea executată de o soţie devotată şi un băiat entuziast. Treaba mergea ca unsă, Cornilleau se întrupa. Deodată, însă, motorul s-a gripat, ritmul a devenit sincopat. Lucrurile până atunci uşoare păreau cam dificile. Capul familiei a fost solicitat, nu pentru a gândi asupra procesului, dar pentru a pune osul la treabă şi a înşuruba piuliţele. Zis şi făcut: am pornit la atac, hotărât să isprăvim cât mai repede. Piuliţa pornea a se învârti uşor, ca în joacă. După două-trei rotaţii, se înţepenea. Am luat cheia, apoi patentul, apoi şurubelniţa. Cu chiu, cu vai, unul ţinând contra, altul învârtind în pofida tuturor obstacolelor şi rezistenţelor, am încropit un sfert de masă. Michelangelo pictând Capela Sixtină s-a chinuit probabil mai puţin decât familia iubitoare de ping-pong băgată pe sub plăcile şi picioarele de masă *in statu nascendi*.

Un vecin priceput fu chemat în ajutor. Plăcerea lui de a monta orice, oricând era vizibilă. Avea nu numai dexteritate, ci şi scule. Deţinea şi ceea ce se numeşte viziune, „gândind" masa atât în faza finală, cât şi în acestea mai jalnice, intermediare. Curând însă, vecinul luă în piept problema noastră. Blestematele de piuliţe franţuzeşti „începeau" bine, dar se „stingeau" curând din mişcarea lor circulară. Familia reunită îşi amintea, ca prin vis, că în primul sfert de oră al montării totul mersese şnur. Patentul, cheia, şurubelniţa – *à quoi bon?* Degetuţele noastre fuseseră arhisuficiente pentru a înşuruba aceste piuliţe care, acum, ni le zdreleau...

Începusem să cred într-o personalitate a piuliţelor, într-un capriciu al lor: când vor să se învârtească, se învârtesc. Când nu, nu. Sau poate că depăşisem ora la care, în Occident, se lucrează la montaj? Poate că sindicatele franţuzeşti le imprimaseră acest reflex, de a se împotrivi, obstinate, oricărui client din fostul lagăr socialist care încearcă să le utilizeze în afara programului?

Masa era tot pe jos, într-o stare aproximativă de agregare. În calea visului meu stăteau aceste micro-fatalităţi, înţepenite pe la mijlocul şurubului norocului.

După ce le-a studiat atent câteva minute şi le-a introdus reperele în computerul din cap, vecinul hipercompetent a ridicat acuzator punguţa cu piuliţe de la Decathlon sub becul incandescent:

„Nu-s bune."

*

Ce-ar fi făcut nouă români din zece în această situaţie-limită, a unor piuliţe de cinci amestecate cu unele de şase?

De bună seamă, s-ar fi dus glonţ la Decathlon. Dar nu neapărat pentru a-i da franţuzului cu punguţa în cap. Fiindcă am încercat, altădată, să surprind ceea ce se cheamă specificul naţional, îmi pot imagina scena întâlnirii lor. Bucuria de a-l fi prins în ofsaid pe conaţionalul lui Platini s-ar fi împletit, măcar de la un punct, cu o conversaţie tehnică extrem de interesantă. Omul nostru şi omul *lor*, chemat de vânzătoarea depăşită de situaţie, şi-ar fi regăsit neîndoielnic domeniul comun de specializare. Tâmplă lângă tâmplă şi vorbind într-o franceză cursivă, cei doi interlocutori ar fi dat episodului un rol, până la urmă, mărunt. E clar că nici mesele de ping-pong nu se mai fac cum se făceau pe vremuri. Cu această politică de export, export, profit, profit, unde se va ajunge? Pe vremea lui tata, nu se concepea achiziţie fără montaj, iar bunicul le-a făcut, cu mâna lui, mese de ping-pong şi de biliard tuturor celor din sat. Dar a cui ar putea fi această mână criminală care a pus piuliţe de cinci într-o punguţă cu piuliţe de şase, e dificil, *monsieur*, să descoperim. Precis a fost o bandă tehnologică; ştiţi, uneori dau rateuri. Un francez n-ar fi făcut o asemenea impardonabilă gafă. Dar haideţi să vă arăt un program nou, care mi se pare de asemenea imperfect, însă vă poate ajuta băiatul (aţi spus fetiţă? atunci pe drăgălaşa dumneavoastră fetiţă) să vadă pe ordinator unghiuri interesante din mari meciuri de tenis de masă. Românul nostru şi francezul lor s-ar fi despărţit în cei mai buni termeni, înjurând, amândoi, globalizarea datorită căreia se întâlniseră.

La mine a fost altfel. Numai gândul de a merge până la Decathlon cu o punguţă cu două piuliţe (una bună, alta rea) mi se părea tragicomic. Să protestez, să reclam, să fac scandal printre jucătorii de baschet şi pescarii din magazin: ar fi fost ceva de prost gust şi, în plus, împotriva spiritului olimpic. Am luat aşadar un şurub cu piuliţa-i şi m-am dus la un magazinaş românesc de cartier. Nu vă supăraţi, aveţi aşa ceva? Ne pare rău, noi nu ţinem, dar vedeţi alături, cu siguranţă au. Alături, era un tip de mare seriozitate, care sâmbătă dimineaţă, în magazinul lui deschis pentru orice fel de clienţi, părea că m-aşteaptă anume pe mine. Aproape că nu ne-am vorbit. I-am întins şurubul arătând discret piuliţa; s-a uitat fulgerător la mine, după care mâna dreaptă a pornit să scotocească într-un sertar cu mai multe compartimente. Cu mişcări de magician, a luat cu două degete o piuliţă şi a înşurubat-o ca în vis alături de cealaltă, franţuzească: cea bună, care nu ne zdrelise carnea, şi pe care o voiam acum multiplicată de vreo zece ori. Câte doriţi, zece? Întindeţi mâna, vă rog. În stare de transă, am întins mâna. Vânzătorul mi-a pus un pumn de piuliţe. Unele păreau să fie unsuroase. N-a vrut să-mi ia nici un ban; era culmea să-i mai cer şi o pungă.

Am obţinut-o de la magazinul de alături. Ca în basme, întoarcerea avea simetria iniţierii. Ajuns acasă, operaţiunea s-a încheiat în trei minute. Cornilleau s-a născut fără alte dureri – şi este nici mai mult, nici mai puţin decât cea mai bună masă pe care eu am jucat vreodată.

Undeva, prin măruntaiele sale, sunt şi alte piuliţe decât ar trebui, înşurubate în chinuri de o familie tânără şi fericită. Undeva, pe sub luciul ei de un albastru minunat, aleargă o dată cu mingea şi povestea mea.

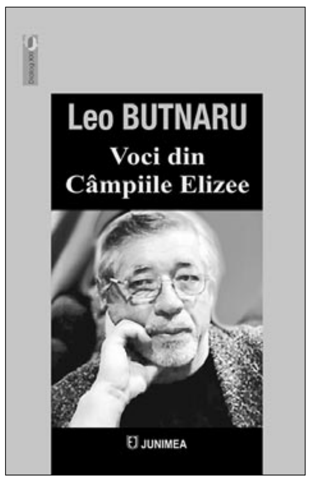
iunie 2010

Fragment din volumul *Cinematograful gol*, în curs de apariţie la Editura Spandugino

Începusem să cred într-o personalitate a piuliţelor, într-un capriciu al lor: când vor să se învârtească, se învârtesc. Când nu, nu. Sau poate că depăşisem ora la care, în Occident, se lucrează la montaj?

Semnal editorial

„Voci din Câmpiile Elizee": O istorie vie a literaturii române de azi

Leo Butnaru (n. 5 ianuarie 1949, comuna Negureni, judeţul Orhei, Republica Moldova) este cel mai important poet, prozator, istoric literar/ exeget al avangardei, eseist și traducător român trăitor peste malul Prutului, la Chișinău. Având o putere de creație ieșită din comun, autor al unei opere semnificative, originale, încă neluat în calcul de către Academia Română sau a Republicii Moldova, a colaborat mulți ani (și) la revista de cultură ARGEȘ, care i-a și publicat o strălucitoare carte de traduceri („Clavecine și vecinătăți"), l-a premiat. Este singurul scriitor de peste Prut care, înainte de 1989, spre cinstea sa, nu l-a cântat pe Lenin în vreun vers al său.

Interviul este o artă, o tehnică, o știință. Presupune cunoaștere prealabilă, empatie, respect, să știi opera și viața celui din fața ta, destinul lui, să știi să pui, la momentul oportun, întrebarea potrivită și să obții mărturii-document. Leo Butnaru are experiență vastă și în acest domeniu de graniță al literaturii, primul interviu literar realizat fiind pe când era student la jurnalism și filologie, în 1970, la Chișinău. Au urmat volumele de convorbiri „Răspuns și răspundere" (1989), „Spunerea de sine" (1994), „Prezența celuilalt", „Micșorarea distanței" (2004) și „Răspund, deci exist" (2008).

De curând, Leo Butnaru a publicat ediția a doua a volumului de interviuri „Voci din Câmpiile Elizee" (Junimea, 2023, prima ediție apărând tot la Iași, în 2017). Un criteriu de care autorul ține seama este ca interlocutorul să fi făcut, între timp, pasul către „Câmpiile Elizee". Și, din păcate, ediția de acum a crescut cu o treime față de precedenta, întrucât alți prieteni s-au „grăbit", precum Paul Goma, Eugen Simion ori D.R. Popescu.

Autorii intervievați sunt mari scriitori români de pe ambele maluri ale Prutului, cartea constituindu-se într-o veritabilă istorie vie a literaturii române de azi. Sunt interviuri realizate cu reportofonul în față, transcrise, nu prin întrebări trimise prin poșta electronică. A păstrat și VOCILE. Unice. Tocmai de aceea, interviurile sunt viu animate, iar răspunsurile se citesc pe nerăsuflate. Cel care pune întrebări știe ce, când și cum să intervină, să întrerupă, să nuanțeze.

Îi întâlnim pe cei din România - Ioan Alexandru, Petre Anghel, Alexandru Balaci, Cezar Baltag, Vasile Blendea, Matei Călinescu, Mircea Ciobanu, Gheorghe Crăciun, Barbu

(continuare în p. 9)

JEAN DUMITRAȘCU

litere

Dumitru Ungureanu

Chibițoteca

Ultima dezamăgire

N-aş fi scris despre Monica Lovinescu dacă *meteorologia lecturii* nu-mi aducea, de la editura editorului de suflet al autoarei, recentul volum *Jurnal esenţial* (Humanitas, 2023). Ce să chibiţezi despre inclasabila personalitate a culturii române? Monica Lovinescu a fost, indiscutabil, un personaj eminamente istoric. Firavă, aproape anostă ca prezenţă fizică în societatea simandicoasă a celor care se consideră „făcători de istorie” (regi, preşedinţi de republici, miniştri, diplomaţi de carieră sau de ocazie etc.), fiinţa fugită din România pe sub faldurile cortinei de fier, scăpată de moarte ca prin miracol, era predestinată să oficieze în templul memoriei care nu uită, nu iartă şi nu tace despre ceea ce poate fi considerat nociv pentru o naţiune hăbăucă şi ingrată, aşa cum este a noastră.

Nu contează că ea nu şi-a dorit să facă asta. În tinereţea bucureşteană se pregătea pentru regie teatrală şi publicistică, fiind moştenitoarea harului literar şi a renumelui patern. Ajunsă la Paris, s-a străduit să intre în lumea spectacolelor, a contribuit la „explozia” lui Eugen Ionesco, dar n-a câştigat locul meritat. Îi lipseau, probabil, aura femeii fatale, uşurătatea şi apetitul pentru flecăreală convenţională, tipice mediilor culturale şi snobilimii abonate la întâietate mondială, năravuri ce dăinuie de-atâtea veacuri în „capitala culturii”, zisă şi *Oraşul luminilor*. Dar mediile acelea au fost întunecate mai bine de trei decenii de adoraţia oarbă pentru lumina comunistoidă, ce provenea de la Răsărit împreună cu banii de cheltuială trimişi de Kremlin prin metode mai abitir oculte decât culte. Altfel zis, stânga intelectuală franceză era de partea Moscovei, nu a Londrei sau Washingtonului, şi nimicea fără jenă orice adversar de idei, fără să ţină cont de adevăr, ci numai de ideologie. Abia când Soljeniţîn a livrat Occidentului *Arhipelagul Gulag*, intelectualitatea stângace a înţepenit în proiect, refuzând, totuşi, realitatea monstruoasă a crimelor comise în numele „umanismului socialist”. Iar când colosul comunist s-a prăbuşit, din dărâmături au apărut corecţii-politic şi retro-acuzatorii... fascismului! Nu s-a putut deschide un proces al comunismului (fie şi de operetă, ca la noi, în mandatul preşedintelui Băsescu), deoarece stângiştii reciclaţi au resuscitat fapte ispăşite ori vinovăţii închipuite. Şi-n Franţa, şi-n România. Bunăoară, criminala guvernare legionară din 1940 este rejudecată de-un cor publicistic inclement, de parcă ea, nu comunismul, a durat o jumătate de secol! Iar personalităţi culturale amăgite la tinereţe de iluzia curăţeniei în viaţa publică s-au trezit acuzate că propagă idei rasiste prin opere ştiinţifice. În ce lume ne-am trezit? Sigur, una în care lozinca „La vremuri noi, tot noi!” era evidentă. Şi, din păcate, potentă.

...stânga intelectuală franceză era de partea Moscovei, nu a Londrei sau Washingtonului, şi nimicea fără jenă orice adversar de idei, fără să ţină cont de adevăr, ci numai de ideologie. Abia când Soljeniţîn a livrat Occidentului *Arhipelagul Gulag*, intelectualitatea stângace a înţepenit în proiect, refuzând, totuşi, realitatea monstruoasă a crimelor comise în numele „umanismului socialist”.

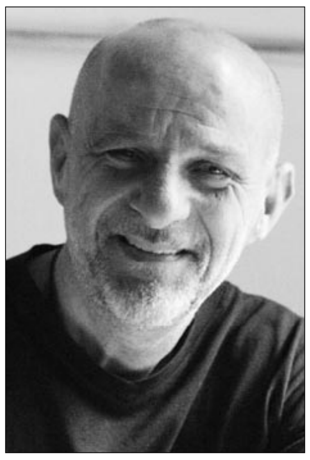
Monica Lovinescu a consemnat aceste evidenţe cumva din fugă, fiind implicată în „război pe calea undelor” (titlu din documentele Securităţii), chiar şi după ce victoria părea adjudecată în anii de răscruce 1989-1990. Sunt pagini memorabile, sunt pagini sclipitoare, sunt pagini a căror valoare încă nu este recunoscută aşa cum merită. Iar primul gest, simplu, al recunoaşterii, trebuia să vină din partea editurii Humanitas, cea care a publicat mai întâi o ediţie a *Jurnalului* în şase volume, plus încă unul ca adaos inedit. Acum, în anul centenar, consumat deja ca eveniment, în loc de *ediţia integrală*, editura pune în circulaţie una redusă, unde cuvântul *esenţial* pare ales din motive comerciale. Nu vreau să cred că e un gest discret de cenzură post-mortem!

De ce? Păi, e vizibil fără ochelari că *Jurnalul* consemnează dezamăgirile pe care personaj după personaj i le provoacă Monicăi Lovinescu. Multe personalităţi, susţinute radiofonic şi logistic de jurnalistă sub regimul defunct, începând cu 1990, când „s-a dat voie la anticomunism”, ajung *personulităţi*, producându-i decepţie după decepţie, consemnate lapidar sau nuanţat, după cantitatea de încredere investită în ipochimen. Şi nu e vorba despre Paul Goma, căruia Monica Lovinescu nu-i poate ierta diversele răzvrătiri omeneşti, dar îi recunoaşte măreţia tragică într-un pasaj tulburător: „Virgil şi cu mine suntem (paradoxal) din nou uimiţi de curajul lui Paul Goma. Când Iliescu l-a invitat oficial în România, i-a oferit şi postul de director general al unei noi fundaţii dispunând de un buget fabulos (milioane de dolari). Acolo unde regele şi-a pierdut coroana oricărei demnităţi pentru mai puţin /.../, Goma, care nu ştie din ce-şi va trăi bătrâneţile, a refuzat. Merită toate semnele de exclamaţie şi de admiraţie.” (pag. 512)

Un personaj se bucură, totuşi, de încredere şi apreciere la maxim: Gabriel Liiceanu. Mă întreb, însă, ce-ar fi scris Monica Lovinescu atunci când editorul, intelectual şi filosof naţional de succes, l-a „pupat” pe jucăuşul preşedinte „scuipat” de muncitorul Vasile Paraschiv, cel torturat cândva de Securitatea ceauşistă şi apărat la Europa Liberă, inclusiv de „Monici”?

polemos

Radu Aldulescu

Despre rinoceriada din România și luciditatea unui geniu

Piesa *Rinocerii* a fost pusă în scenă de Teatrul de Comedie în 1965, în virtutea simulării de dezgheţ ideologic în cultură, declanşată de proaspătul preşedinte al României care a dorit să-şi atragă astfel de partea lui intelectualii, oamenii de cultură, artiştii. Cum-necum, de voie, de nevoie, aceştia aveau să-l iubească şi să-l susţină, actele de dizidenţă fiind rarisime. Nu foarte diferit s-a întâmplat, în vremuri de libertate şi democraţie, când personalităţi culturale de primă mână i-au susţinut pe kgb-istul Iliescu şi pe securistul Băsescu, ciugulindu-le din palmă funcţii, privilegii, notorietate. Personalităţi culturale de mucava mucezită, cum se poartă la noi, şi care ocupă scena culturală, de zeci de ani, trăgându-şi sevele parvenirii perpetue din solul mocirlos al clasei politice în schimbare perpetuă. Nu-i mai numesc, se ştiu, despre ei este vorba în mai toate instituţiile culturale din România.

Revin la Eugène Ionesco care a mai fost pus în scenă o singură dată, în vremea comunismului, în 1980, cu *Englezeşte fără profesor,* de către trupa de amatori a Universităţii din Cluj. Cele două montări, din peste cele treizeci de piese-capodopere, ar putea fi văzute, simbolic, ca nişte reveniri ale lui Ionesco în ţara de baştină. Acelaşi lucru s-ar putea spune despre solidarizarea lui cu manifestanţii din Piaţa Universităţii, din primăvara lui 1990, când, în spiritul Pieţei, Ionesco s-a autointitulat „golan”. Dat fiind că au trecut mulţi ani de la acel eveniment, necuantificat nici până în momentul de faţă la adevărata lui valoare, se cuvine să amintim: Iliescu le-a spus „golani” manifestanţilor din Piaţă, care au preluat numaidecât termenul invectivă şi au început să poarte ecusoaane inscripţionate cu *golan*. Se cuvin amintite, de asemenea, cele mai importante sloganuri scandate în Piaţa Universităţii: *Jos comunismul!, Jos Iliescu!, Iliescu, judecat pentru sângele vărsat!* României, însă, i se imprimase o cu totul altă direcţie decât cea năzuită de minoritatea manifestanţilor din Piaţă. Era, într-adevăr, o minoritate care credea într-o salvare colectivă. Transfigurarea rinoceriadei comuniste într-un alt soi de rinoceriadă, mai subtilă şi mai atroce, totodată, avea să fie consfinţită prin alegerile din 20 mai 1990, din Duminica Orbului, şi prin mineriada din 13-15 iunie 1990, care a pus ireversibil România pe făgaşul în care se află astăzi. România este, iată, o ţară de buzaţi, cum o vede în lumina unor evenimente recente ale corupţiei, frizând deja locul comun, bunul meu prieten şi mare prozator Dumitru Augustin Doman, al cărui *văz enorm şi simţ monstruos* a pus degetul pe o rană veche, nevindecată de 33 de ani.

După mineriadă, când s-a plecat masiv din România, fiind limpede că aici va fi plânsul şi scrâşnirea dinţilor, am continuat, o vreme, să combat pe *Baricadă*, o revistă de opoziţie, pasămite. Din tot ce am scris acolo, plin de osârdie, împotriva regimului Iliescu, extrag o cronică la debutul din România al lui Eugène Ionesco, volumul de critică avangardistă *Nu*. Cronica, cu titlul *Nu, până la capăt!,* stătea sub semnul uimirii, descoperirii unui spirit critic de excepţie din care avea să se hrănească un geniu al dramaturgiei universale, aparţinând, desigur, culturii franceze. România nu-l merită pe Eugène Ionesco, iar steaua norocoasă care i-a călăuzit destinul şi cariera a decis ca el să fie plecat din România, la vremea instaurării comunismului şi să nu mai revină decât prin spectacole şi prin luările de poziţie împotriva rinocerizării patriei mamă. Deşi timpurie, petrecută în tinereţe şi în împrejurări care nu lăsau loc de-ntors, ruptura de patria mamă a fost atroce, dublată fiind de ruptura de limba în care a început să scrie literatură. Limba, ca instrument de expresie, înseamnă mult pentru Eugène Ionesco. El este, în dramaturgia universală, cam ceea ce este Flaubert în romanul modern sau Chaplin, în cinematografie, adică un deschizător de drum şi un reper.

M-am gândit la aceste lucruri recitind, de curând, *Testamentul lui Eugène Ionesco*, publicat în *Le Figaro Litteraire*, a doua zi după moartea lui din 1994. Nu e atât un testament, cât un bilanţ al destinului său de scriitor şi, totodată, un crez din care transpare, difuz, revolta împotriva morţii.

„Poate că Dumnezeu este acela care m-a ajutat în viaţă, care mi-a sprijinit toate eforturile, şi eu nu mi-am dat seama.”- scrie Eugène Ionesco în Testamentul său şi

(continuare în p. 10)

Arthur Suciu

Povești de la marginea lumii

Realitate

Cea mai bună definiție a realității îi aparține lui Sloterdijk. El spune că realul este „ceea ce ar putea să apară în fața noastră pentru a ne aduce moartea”. Realul nu ține deci de corespondența cu lucrurile, ci de faptul existenței, mai exact de riscul anihilării (interpretarea ne duce cu gândul la acel „Cuget, deci exist” al lui Descartes: Cuget, deci exist, deci n-am murit.) La fel de interesantă e continuarea, anume că ceea ce poate să apară în fața noastră este „posibilitatea ostilității”, adică războiul, ceea ce, susține Sloterdijk, înseamnă „întoarcerea realului pe stil vechi”. Trebuie totuși spus că realul e întotdeauna pe stil vechi, de unde decurge că o viață „nouă”, o viață departe de ostilitate e și o viață *la adăpost* de realitate.

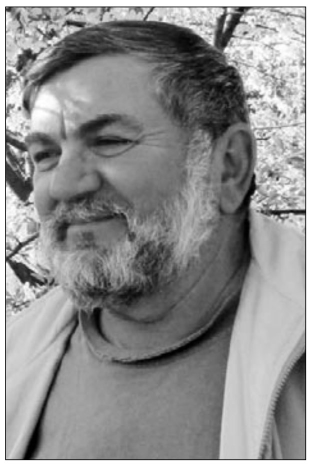
Cu cât încerc să înțeleg discursurile puterii, cu atât lucrurile mi se prezintă într-o lumină mai ciudată. Aveam, până de curând, convingerea că discursul puterii are rolul de a construi realitatea și că mediile de divertisment, inclusiv industriile culturale, sunt ceva complementar. Tind să cred acum că industriile culturale și divertismentul se află în prima linie și că nucleul puterii e definit de jocurile pe computer. Noul model dominant e generat ca un joc pe computer, iar construcția realității a devenit ceva subordonat. Realitatea nu mai e o miză.

Pierre Bourdieu a inventat conceptul de fast-thinkers pentru a denumi pe „analiștii” care apar la televizor și vorbesc despre orice, reproducând toate rețetele de PR și stereotipurile la zi. De atunci, lumea s-a mai schimbat, iar generaliștii au pierdut din audiență, dar, ca urmare a avântului produselor de nișă, definite prin cercetări de microtargeting, au apărut personaje noi, influenceri și experți în domenii dintre cele mai variate. Spre deosebire de fast-thinkers, care știu mai nimic despre tot, influencerii și experții știu totul despre nimic. - Masterchefi, nutriționiști, psihologi de toate orientările, astrologi, cosmeticieni, designeri de interior, designeri de grădină, experți în creative writing, leadership, self help, educație antreprenorială, parenting, fake news, comunicare etc., toți aceștia ne prezintă lumi sărăcite, în care nu există, de pildă, decât mâncare (eventual vegană) sau decât creme de noapte și de zi, în care universul e o piele bolnavă ori un tărâm al cheltuielilor iresponsabile ori al părinților iresponsabili, în care nu există decât pitici de grădină, o lume făcută numai din gresie și faianță. Fiecare trage spuza pe turta lui, căci fiecare are un *target* de la care vrea să tragă niște bani. Nimeni nu ți se mai adresează în calitatea simplă de om, ci de ființă rătăcită, care trebuie să fie adusă pe calea cea bună. Ești un depresiv, bulimic, cheltuitor, prost îmbrăcat, plin de riduri, cu mușchii flați și burtă, care și-a pus greșit mobila în casă, nu știe să-și crească copiii, mănâncă prea multă sare, nu ia contact suficient cu soarele și nici vitamina D, nu știe să aleagă roșiile, nu știe când să-și facă investigațiile la colon, nu știe nici măcar să aleagă un loc de vacanță sau un hotel, nu are habar să scape de un atac de panică, de o mică anxietate, nu știe să scrie un email etc. etc. De când cu microtargetul, am devenit și mai incompetenți, și mai iresponsabili, și mai vinovați ca înainte. Aș spune că nu mai avem nici o șansă.

Accentul regional e inocent doar în cazul persoanelor imersate în cultura locală. Ele își vorbesc limba așa cum au învățat-o, pe cale orală, în comunitatea lor. În cazul persoanelor cultivate, accentul poate să fie în cel mai bun caz o urmă a culturii locale de proveniență, de care inevitabil sunt legate și afectiv, sau un obicei vechi, la care e greu să renunți, dar în general reprezintă *o opțiune* regională sau locală, un element al unei poziționări ideologice. De aceea, la intelectualii care vorbesc cu accent regional accentul e forțat și, uneori, greșit, ca și cum ar dori să pună un accent pe un accent. Îți trebuie multă inteligență și libertate de spirit pentru a recupera, în registru cult, accentul local, ceea ce poate să constituie farmecul irezistibil al unor persoane.

Adevărul e că, deși există diverse explicații sociologice privind sensul literaturii, caracterul ei politic și social sau dependența de structurile economice, literatura există în primul rând prin credința individului solitar că ceea ce face, adică scrisul, este un act indisolubil legat de propria sa viață, de individualitatea sa, de șansa sa de a trăi. El continuă să scrie chiar și atunci când cărțile sale nu se vând, iar prietenii îi spun că n-are talent, dovedind prin aceasta că literatura e în primul rând un act existențial, aflat în afara oricărui raport cu economia. Desigur, acest „act existențial” nu poate fi explicat sociologic, dar - să nu uităm - una din mizele literaturii este să ofere explicații lucrurilor care nu pot fi explicate. Între ele, se află și sensul literaturii.

Dumitru Augustin Doman

Flash fiction

Vila lui Berlusconi din cartierul Râpa Romei *sau* Iubita înșelată a iubitului înșelat

„Onorată instanță, vila din cartierul Râpa Romei nu este a reclamantei Cecilia Irimescu, vila a fost construită de mine de la fundație până la acoperiș. Poate că o parte din ea e a lui Berlusconi, că o parte din bani mi-au fost trimiși de la el, dar dacă fostul prim-ministru al Italiei nu mă reclamă...” Acestea le-a spus în fața celor trei judecătoare blonde și tinere intimatul Costel Pleșcan.

Reclamanta Cecilia Irimescu stătea dreaptă în dreapta intimatului și surâdea.

Costel cel brunet a cunoscut-o pe Cecilia cea roșcată și frumoasă foc când fata se pregătea de bacalaureat și s-au iubit încă vreo câteva luni după diplomă. S-au iubit și au dansat o vară și și-au făcut planuri de viitor, ca orice tineri naivi, de 23 și, respectiv, 19 ani, că vor face nuntă de pomină, apoi vor face copii și se vor iubi până hăt!, la adânci bătrâneți... Dar, când se coceau strugurii și cădeau nucile ca niște mici grenade, Cecilia l-a anunțat pe Costel că pleacă la muncă în Italia cu Nicolița, verișoara ei, și se va întoarce cu bani și-și vor face casă și nuntă și copii și se vor iubi până hăt!... S-au iubit năprasnic în ultimele nopți, să le ajungă până la revedere, și-au făcut jurăminte, și-au șters lacrimile pe scările și în holul de la Otopeni și asta a fost.

„Onorată instanță, prietenia noastră a durat doar vreo cinci luni, apoi ea a plecat în Italia unde, am aflat și eu din ziare, n-a muncit, ci a fost, cum scriau ziarele, metresa lui Berlusconi împreună cu alte fete din România și din alte țări. Cum au scris ziarele...”

Cecilia Irimescu stătea dreaptă în dreapta intimatului și surâdea.

Cecilia a ținut legătura cu Costel, vorbeau la telefon o dată, de două ori pe zi, ea îi spunea că lucrează la o multinațională și speră la mărire de salariu, apoi își făceau în continuare planuri de viitor luminos până hăt!, la adânci bătrâneți... Și Cecilia îi trimitea euro mulți lui Costel, o dată pe lună, ba și de două-trei ori, să construiască vila luminoasă și cea mai frumoasă din Râpa Romei. Iar Costel și-a dat seama ce boier e. S-a îmbrăcat la modă de la magazinul de lux „Ioana și Cornel”, și-a luat mașină, apoi a cumpărat un teren în vârful orașului, pe marginea Râpei Romei, unde se ridicau de zor vilă de vilă de jur împrejurul râpei, zisă a Romei, pentru că toate vilele erau ale unor fete care lucrau în Italia, toate din oraș, rude, prietene, cunoscute, trase unele de altele în capitala Italiei, ca-ntr-o horă mare a mirajului italian.

„Onorată instanță, eu am cumpărat terenul, materialele de construcție, eu am plătit constructorul din câștigurile mele din PFA, deci vila e a mea... Dacă am primit bani de la reclamantă?... Păi, am mai primit și de la ea, dar nu erau bani câștigați cinstit, erau din meseria ei de metresă a lui Berlusconi, a mafiotului, cum au scris și ziarele aflate la dosar... Dacă m-ar fi reclamat primul-ministru italian era altceva, dar așa...”

Cecilia Irimescu stătea dreaptă în dreapta intimatului și surâdea.

Costel cel brunet a cunoscut-o pe Cecilia cea roșcată și frumoasă foc când fata se pregătea de bacalaureat și s-au iubit încă vreo câteva luni după diplomă. S-au iubit și au dansat o vară și și-au făcut planuri de viitor, ca orice tineri naivi, de 23 și, respectiv, 19 ani, că vor face nuntă de pomină, apoi vor face copii și se vor iubi până hăt!, la adânci bătrâneți...

O istorie vie a literaturii române de azi

(urmare din p. 7)

Cioculescu, Paul Goma, Ion Horea, Marin Mincu, Fănuș Neagu, Mircea Nedelciu, Octavian Paler, Dumitru Radu Popescu, Adam Puslojic, Eugen Simion, Marin Sorescu, Petre Stoica, Radu G. Țeposu, Laurențiu Ulici, Dimitrie Vatamaniuc, C.D. Zeletin, dar și din Basarabia – Aureliu Busuioc, Anatol Ciocanu, Alexandru Gromov, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi ș.a.

Un autor drag nouă, celor de la ARGEȘ, intervievat la Galați, la 12 aprilie 1992, este Gheorghe Tomozei. Iată ce răspunde cel născut din țărani din Argeș, din Muscel, la întrebarea: „În timpurile astea haotice, cum reușești să-ți menții un echilibru al destinului de poet?” „Profit de faptul că nu știu să fac altceva. Asta nu înseamnă că trăiesc scriind poezie. Fac cu egală pasiune jurnalistică, dând circa 200 de articole pe an. Mai încerc traducerea, uneori – eseul. Deci, sunt un muncitor în felul meu, am bucuria că nu mă simt atras de politică, folosindu-mă de faptul că nici nu mă prea pricep la politică. Și totdeauna am făcut astfel ca să rămân liber cu această meserie. Nu mi-am revenit din uluiala de la douăzeci de ani, când mi s-a părut că sunt poet”. Mare adevăr grăita-i, Prințe Tom!

Dan Ciachir

De ieri după-amiază am citit până în zori voluminoasa şi excelenta carte a lui Mihai Pelin din 1999 asupra Europei libere, văzută prin prisma documentelor Securităţii şi – mai ales – a raporturilor cu scriitorii. Merită transcrisă o afirmaţie memorabilă a Monicăi Lovinescu, împărtăşită şi de Ierunca: „Opinia lor este că pe scriitorii români îi interesează numai necazurile lor şi nu viaţa culturală în general” (p. 229).

Pagini de jurnal

2011

21 iunie

Aseară la Rai Uno, la *Porta a porta*, două cazuri de crimă, între care uciderea lui Pasolini, pe 1 noiembrie 1975 (am aflat cu stupoare de moartea sa deschizând – pe 4 sau 5 noiembrie –, în avionul cu care mă duceam la Tulcea, un număr din „L'Unità” cumpărat la Băneasa). Aflu acum că procesul minorului care l-a omorât pe Pasolini – pe nume Pelosi, 17 ani – a fost judecat, cât se poate de corect, de către un magistrat frate cu Aldo Moro. Judecătorul a atras atenţia asupra faptului că Pelosi nu putea să-l ucidă singur pe Pasolini şi că a avut câţiva complici, adolescentul luând totul asupra lui. Din perspectiva prezentului, se pare că aşa stau lucrurile, iar teza unui asasinat politic nu are niciun temei. Un participant la emisiune, om la vreo 50 de ani, susţinea că, deşi fost comunist, Pasolini era un antimodernist care susţinea Biserica şi era împotriva avortului. Partidul Comunist – spunea acel participant la emisiune al cărui nume regret că nu l-am reţinut – nu-i putea ierta lui Pasolini violenta dezavuare a mişcărilor studenţeşti din mai '68, care, pornite din Franţa, cuprinseseră şi Italia. Un crâmpei de peliculă filmat în '68 îl arăta pe Pasolini adresându-li-se studenţilor în termenii: „Mi-e la fel de silă de voi pe cât îmi este de părinţii voştri!”.

Nici mie Pasolini, ca scriitor, nu mi se pare un om de stânga, neorealismul său fiind unul estetic şi mult mai puţin „social” sau documentar. Mi-a folosit mult faptul că am tradus din poemele sale şi mai ales din romanul *Una vita violenta*, unde rafinamentul prozatorului se întâlneşte cu experienţa scenaristului.

4 iulie

„Bătrâneţe înseamnă lipsa dorinţelor”, mărturisea la Rai Uno un intervievat într-o emisiune despre senectute... Noaptea trecută, tot la Rai Uno, o ediţie *Secolul XXI* având-o ca subiect pe Mina. Majoritatea participanţilor – spre deosebire de vocile din public – au lăudat faptul că, asemenea Gretei Garbo, Mina a încetat de multă vreme să mai apară la televiziune sau în spectacole. Baltasar Gracián are dreptate chiar şi în aceste vremuri cu adagiul: „Prezenţa scade faima, absenţa o măreşte”.

19 iulie

Aseară, la TVR Cultural, un interviu cu Soljeniţîn, bine filmat, luat de un rus, pare-se tot scriitor. M-a frapat fizionomia de rus autentic, de rus din secolul al XIX-lea, a lui Soljeniţîn, deopotrivă cu tempoul gesturilor, al vorbirii sale cu pauze lungi.

Elogia rolul suferinţei în existenţă, spunând că cei care suferă în tinereţe primesc de la Dumnezeu un talent. Definea talentul, inclusiv talentul literar, „un mare dar de la Dumnezeu”, iar libertatea, alternativa de a refuza să te laşi dus de curent – mai ales când acesta este degradant sau imoral –, motivând că „toţi fac la fel”. Observaţia aceasta mi-a plăcut mult, o împărtăşesc, iar formulată de Soljeniţîn nu avea nimic moralizant în ton.

20 iulie

S-a prăpădit, la vârsta de 97 de ani, părintele Arsenie Papacioc, unul dintre cei mai mari duhovnici ai României postbelice. N-am să uit bucuria şi folosul spiritual cu care l-am citit, la mijlocul anilor '80, în al doilea volum de *Convorbiri duhovniceşti*. Părintele Arsenie a făcut şi mulţi ani de închisoare politică – în 1938 se afla în lagărul de la Miercurea Ciuc, unde fusese internat şi Nae Ionescu, pe care îl admira. În ultimii 20 de ani am citit cu plăcere şi bucurie toate volumele de dialoguri cu părintele Arsenie Papacioc. Sunt convins că Dumnezeu o să-l odihnească cu drepţii.

11 august

Am luat ieri romanul lui Alexandru George *Seara târziu*, în versiunea sa necenzurată – un plus de 150 de pagini –, după ce îi citisem ediţia din 1987 sau '88. Alexandru George este prozator – are câteva nuvele admirabile –, însă nu şi romancier. Nu poţi scrie un roman-jurnal care să depăşească 500 de pagini, poate de aceea versiunea cenzurată mi-a plăcut mai mult. Din cea iniţială se reţin cu precădere observaţiile criticului literar: „Dar mai presus de toate i-aş recunoaşte lui Petru Dumitriu linia virilă a stilului, ochiul crud în observarea lumii, lipsa completă a sentimentalismului – calităţi extrem de rare la prozatorii români, unde predomină structura feminină...” (p. 131).

14 august

Alaltăieri am citit – fără să le termin – amintirile lui Constantin C. Giurescu din închisoarea de la Sighet unde a stat cinci ani şi două luni (1950-1955), ridicat în mai '50, odată cu loturile foştilor demnitari. Textul este restrâns şi începe promiţător cu descrierea anchetării, a trecerii pentru câteva ore pe la Ministerul de Interne şi a călătoriei în dubă până la Sighet... De acolo cartea îşi pierde din interes şi nu am mai citit-o decât pe sărite. C.C. Giurescu, autentic mare istoric – unul dintre cei mai realişti totodată –, este însă lipsit de orice urmă de talent literar; nu e prima oară când constat lucrul acesta.

Ieri am citit un admirabil studiu al lui Florin Constantiniu despre revenirea Ardealului de Nord la România şi atitudinea ruşilor sub acest aspect. M-a frapat încă o dată antitalentul politic al ungurilor. Au intrat în Al Doilea Război Mondial de partea Germaniei – fără să le-o ceară Hitler! –, temându-se ca nu cumva aceasta să se răzgândească în privinţa Dictatului de la Viena. Acesta a fost motivul cobeligeranţei lor.

30 august

De ieri după-amiază am citit până în zori voluminoasa şi excelenta carte a lui Mihai Pelin din 1999 asupra Europei libere, văzută prin prisma documentelor Securităţii şi – mai ales – a raporturilor cu scriitorii. Merită transcrisă o afirmaţie memorabilă a Monicăi Lovinescu, împărtăşită şi de Ierunca: „Opinia lor este că pe scriitorii români îi interesează numai necazurile lor şi nu viaţa culturală în general” (p. 229).

13 septembrie

S-ar putea ca săptămâna viitoare să mergem din nou la Eforie cu Ruxandra. M-aş bucura să revăd marea în a doua parte a lunii septembrie, când este atât de frumoasă, iar litoralul e aproape pustiu. La sfârşit de septembrie 1991, întorcându-mă de la Constantinopol, am coborât din autocar la Vama Veche – era o coadă lungă de maşini la frontieră – şi am făcut autostopul până la Mangalia. Culoarea mării era nespus de albastră, cu franjuri de spumă albă la mal, atât la Vama Veche, cât şi la 2 Mai. Am mai privit-o pe fereastra unui autobuz cu care am mers de la Mangalia la Constanţa, de unde am luat trenul spre Bucureşti.

19 septembrie

Aurora a aflat dintr-un telejurnal că s-a prăpădit Johnny Răducanu. Dumnezeu să-l ierte! Cred că avea 80 de ani. Deşi nu ascult jazz, îmi plăcea foarte mult prin căldura şi prin bunul său simţ. L-am cunoscut la 2 Mai în urmă cu 40 de ani.

Despre rinoceriada din România...

(urmare din p. 8)

povesteşte întâmplări care i-au potenţat succesul, celebritatea şi l-au ajutat să treacă de optzeci de ani, împreună cu soţia lui, cu frica morţii şi cu nelinişte, fără să ia aminte prea atent, spune el, la binefacerile dăruite de Dumnezeu, care n-au fost puţine. Dumnezeu, însă, n-a abolit moartea, pentru el, ceea ce i se pare inadmisibil. A fost principalul motiv pentru care n-a reuşit să creadă îndeajuns în Dumnezeu şi, de aceea, se dorea asemenea acelui om care se roagă, în fiecare dimineaţă, astfel: „Doamne, fă-mă să cred în Tine.”

Ceea ce îl face să se întristeze cel mai mult în faţa morţii este despărţirea de soţie şi de fiica lui, dar şi despărţirea de el însuşi. El speră, totuşi, în continuitatea cu el însuşi, temporală şi supratemporală, traversând timpul, pentru a ajunge în afara timpului. În pandant cu această speranţă, se iveşte constatarea că nu apărem pe pământ pentru a trăi, ci apărem pentru a pieri şi a muri. Scopul vieţii este moartea, aşadar, şi tocmai de aceea este greu să-ţi imaginezi o lume fără Dumnezeu, oricât de asaltat de îndoieli ai fi.

În pofida îndoielilor care-l încearcă, Eugène Ionesco crede în Dumnezeu şi îşi motivează credinţa, astfel: "Eu cred în Dumnezeu, pentru că cred în rău. Dacă răul există, atunci există şi Dumnezeu.” Sunt ultimele cuvinte prin care Eugène Ionesco îl numeşte pe cel rău, legându-i existenţa de existenţa lui Dumnezeu, dând seama de luciditatea unui geniu care îi transcende viaţa şi opera.

Sorin Antohi

Idei și zile

* ***Și diversitatea e o tradiție inventată***. Dar, ca și etnia/națiunea, nu e creată *ex nihilo* – are o bază culturală, comunitară, societală, istorică, memorială. 2.12.2015

* ***Excepționalismul***, un *Sonderweg* atavic/cosmic sau sistemic/istoric? În termenii lui Eliade: cosmos sau istorie? Abisal sau superficial? Născut sau făcut? 7.02.2016

* ***Ontologiile etnice (OE) sînt paradigma centrală a excepționalismelor***. Și structural, și istoric, fiindcă elemente de OE pot anticipa alte forme de excepționalism, pot coexista cu ele ori le pot supraviețui. La fel, anumite paradigme/idei, în sensul teoriei secundarului (v. Virgil Nemoianu), nu dispar niciodată, ci pot (re)traversa eventual perioade de umbră, pînă la oprobriu și dispariție din *Zeitgeist*, pentru a ieși din nou la suprafață, *with a vengeance*. Deviza cercului Eranos nu spune altceva: *resurgo eadem mutata*. De pildă, gîndirea rasială din anii 1870-1880 a premers formulei clasice a OE din anii 1920-1930, a influențat-o, apoi a dus-o la forme extreme și aplicații criminale în anii 1940. 7.02.2016

* ***Ontologia etnică și ezoterismele***. Simbolismul Centrului, Muntele, Grota, Insula (cf. Utopia) etc. La noi, totul trebuie recitit în această cheie, cel puțin de la Dacia hiperboreană / preistorică, metafizică/ ezoterică, de la Nicolae Densusianu la Vasile Lovinescu. Dar exemplele abundă, constituie o direcție, nu o colecție de fantasme izolate. *Ezoterizarea istoriei* în plin național-comunism e un caz particular interesant: protocronismul (a se vedea prezența unui Virgil Cândea la Rugul Aprins; sau cea a unui Alexandru Duțu tot acolo, altminteri soldată cu urme detectabile în toată opera sa matură, desigur într-un registru mai rafinat și mai moderat), pregătit în interbelic, este desigur o variantă de discronie (v. nota mea din anii 1980 despre Ilie Bădescu, care lua în calcul numai sincronismul și protocronismul, niciodată *postcronismul* evenimentelor/ ideilor/seriei românești în raport cu Occidentul). Figurile mari ale perioadei interbelice trebuie reconsiderate în această lumină — Eliade, Blaga, Vulcănescu și alții —, dimpreună rolul lor în această nebuloasă mistică/ezoterică/metafizică, mereu prezentă, cel puțin prin insolitare și punere în abis, în tot ce trimite la (și de la) ontologiile etnice. 14.02.2016

* ***Dimensiunea emancipatoare a Orientalismului***. Fără fascinația Occidentului pentru Orient, românii nu ar fi intrat în Europa cu același succes: în saloane și (prin alianță) în familii, de la cele ale lui Michelet și Quinet la cele ale lui Proust, Paul Morand și Asquith; în lumea culturală, de la Mistral și Apollinaire la Matisse și Satie. Mitul modern al lui Dracula simbolizează integrarea deplină a acestui Orient românesc, pe filiera romanului "gotic", în imaginarul Occidentului. Ezoterismul și ocultismul au dat acestui proces de integrare o dimensiune metafizică, prin echivalarea spirituală antimodernistă (de la spiritism la spiritualism) a Orientului cu Nordul, parcă pentru a corecta astfel geografia simbolică propusă de Michelet, care ne plasa din greșeală în Nordul barbariei devenite model pedagogic pentru poporul francez decăzut (după ce-și atinsese culmea în 1789). 25.02.2016

* ***Firea românilor***. Dacă națiunile/etniile ar avea un *Volksgeist* ori cel puțin o *Völkerpsychologie*, lista atributelor colective românești ar începe cu ura de sine și ar continua cu ADD. 5.03.2016

* ***India vrea să le dea tuturor țiganilor lumii pașapoarte ale patriei de origine***. De ce nu? Germania le-a dat cetățenie sașilor noștri (și sub Hitler, și după 1945, din rațiuni diferite; pînă la un punct) tot după vreo șapte-opt secole. În fine, țiganii din România pot accede astfel la o identitate națională (în realitate, desigur, India este multinațională). Pînă și ei scapă de *românitate*... 5.03.2016

* ***Basarabia*** nu a participat la construcția națională în cele cîteva decenii de efervescență de pînă la 1918, iar în perioada interbelică a cunoscut un clivaj cultural generațional diferit de restul României Mari: generația tînără era regionalistă (chiar moderniștii) și cerea integrarea, nu asimilarea în România Mare, pe cînd generația vîrstnică era asimilaționistă/ panromânistă; ambele au fost majoritar tradiționaliste, dar tinerii, educați în România Mare, își puteau permite o identitate modernă/europeană și chiar proiecte moderniste (v. cartea lui Petru Negură, *Nici eroi, nici trădători*). În ansamblu, basarabenii își ratează inserția în România Mare: (a) vîrstnicii, mediatori culturali mai buni (fiind formați în Rusia), nu se pot poziționa în acest rol – au un trecut suspect din punct de vedere național, se apără greu de acuzația de spionaj pentru URSS; (b) tinerii, a căror identitate culturală e mai panromânească, nu intră în combustia politică și intelectuală care a dat ontologiile etnice, cei care nu intră în curentul regionalist fiind atrași de modernism, nu de pandantul său, antimodernismul. Iar înființarea RASSM, pericolul bolșevic și reacțiile fasciste complică și dramatizează situația tuturor. 8.03.2016

* ***Spațiul numit de noi* românesc** nu e doar cadrul geografic-politic-cultural etc. al istoriei românilor, ci și cel al altor popoare, vechi și noi, prezente și, dacă istoria va continua, viitoare. (Și popoarele dispar, sînt dezlocuite/înlocuite sau transformate.) Chiar în ultimele trei secole, aceste periferii multiple au fost scena unor episoade importante din istoriile altora: unguri, germani, greci, turci, tătari, ruteni/ucraineni, lipoveni, evrei, armeni etc. Toți aceștia se leagă de geografia noastră prin geografiile lor, pe care putem citi bătălii și conspirații, viață socială și comerț, cultură și religie, idei și vise, credințe și disperări, naștere și moarte, locuri sfinte și cimitire. Cînd ne scriem propria istorie, toate aceste alte istorii trebuie să ne fie prezente în minte și să-și găsească locul în povestire. 22.02.2016

* ***Cînd un prieten nou vine spre tine cu afinități elective*** intense și variate, parcă l-ai cunoaște de cînd lumea. Astfel, trecuturile diferite, trăite separat, cu puține contacte superficiale sau cu eventuale contacte posibile, dar neactualizate, se împletesc și se completează. 28.02.2016.

* ***Occidentul e mereu gata să dea lecții morale și politice*** țărilor din Europa Centrală și de Est, chiar după ce le-a acceptat pe unele în Uniunea Europeană. Dar tot acest elan moralist și pedagogic se oprește în fața Orientului și Africii. Acolo, unde Occidentul a fost cîndva stăpîn, totul e posibil, pînă la terorism și canibalism. Iar reacțiile Occidentului sînt mai curînd timide, speriate de eventuala încălcare a corectitudinii politice, ori sînt pur și simplu de auto-culpabilizare. Tot ce face Orientul (și, în general, țările, societățile și indivizii dinafara Europei) e în fond acceptat în numele relativismului. Iar dacă mai rămîne ceva de explicat ori scuzat, colonialismul este imediat reamintit. Chiar în locurile simbolice și legale de întîlnire, frontierele (naționale/europene), migranții din Orient au fost și sînt considerabil mai bine tratați decît cei din Europa de Est, care sînt priviți cu suspiciune chiar după ce-au primit și cetățenie europeană. Pînă la începutul anilor 2000, eu însumi am avut parte de suspiciunea sistematică a consulatelor și polițiilor de frontieră occidentale, chiar atunci cînd eram invitat nominal la conferințe și congrese organizate sub cele mai înalte patronaje oficiale. 29.03.2016

* ***Turcii i-au masacrat pe armeni***, mergînd pînă la genocidul din 2015, iar Muntele Ararat e pe teritoriul lor. Și totuși, multă vreme după ce mai toate cărțile lumii vor fi dispărut prin foc sau uitare, oamenii vor asocia Araratul cu Armenia. Asta am spus și la interviul din ziua de 24 aprilie, acordat televiziunii naționale armene, vorbind pe promontoriul memorial al genocidului, nu departe de flacăra veșnic arzîndă, pe fundalul spectaculos al celor două masive simbolice, Masis și Asis. 26.04.2016

* ***Cînd ai o cultură scrisă începută foarte tîrziu***, în alte limbi, adesea de către alții, ajunsă greu și neclar la tema logolatriei, dar incapabilă să propună fuziunea între limbă, religie și popor/națiune, ajungi să faci etimologii populare (un domeniu în care distanța de la ignari la Isidor din Sevilla nu este esențială) și să le prezinți deopotrivă drept metafizică autohton(ist)ă (în termenii mei: ca ontologie etnică), erzaț de istorie (anistorică), cristalizare antimodernistă a universalului. Dacă ești mai succint, te numești Mircea Vulcănescu. Dacă ești mai prolix, te numești Constantin Noica. 26.04.2016

* **Anii 2000 au adus în România și un filobalcanism** *cool*, *urban*, *fițos*, la fel de mimetic și snob ca toate celelalte curente culturale de la noi. Și la fel de ambivalent. Pe cînd explozia manelelor, devenite o subcultură vitală și aproape hegemonică, e un nou exemplu de întoarcere a refulatului (sau o variațiune inavuabilă pe tema "revolta fondului nostru nelatin"), acest filobalcanism e o formă de estetizare globalistă, la nivelul culturii de consum, a filierei/filiației balcanice. 9.08.2016

* ***Construcții ale spațiului și teritoriului, endo- sau exogene***: geografia simbolică (orientalistă sau nu), geografia antică, uneori greu de separat de cea mitologică, dreptul istoric, antropogeografia, geopolitica, lingvistica istorică, etnologia și antropologia culturală clasică (cu toate ramurile sale) și cea postmodernă (de după *cultural turn*). Legate de ele, dar avînd o miză transcendentală, ontologiile etnice. 15.08.2016

* ***Întrebarea lui Cioran***, *Comment peut-on être Roumain?*, transformă un fapt istoric, social, cultural și politic într-un scandal ontologic. Ironia de salon a lui Montesquieu, *Comment peut-on être Persan?*, deși nu era lipsită de un cadru normativ și interpretativ (în cadrul paradigmei *le Bon Sauvage*), nu avea vreo dimensiune metafizică. Rămîne remarcabil că nimeni nu a pus și întrebarea asociată, *Comment peut-on* devenir *Persan/Roumain?*, deși toate identitățile colective rezultă din dinamica ființei și devenirii, a unei *deveniri întru ființă* înțelese exact invers decît o concepea Noica. Dezbaterea milenară despre, ca să rezum în acești termeni, *Comment peut-on être/devenir Juif/juif?*, rămîne paradigmatică deopotrivă pentru conceptualizarea raportului universal-particular și pentru gîndirea/normarea continuumului ființă-devenire (v. pozițiile canonice ebraice în chestiunea prozelitismului și asimilării). 2.09.2016

(Extrase din manuscrisul Idei și zile *au mai apărut în* Trivium, Observator cultural *și* Argeș.*)*

Occidentul e mereu gata să dea lecții morale și politice țărilor din Europa Centrală și de Est, chiar după ce le-a acceptat pe unele în Uniunea Europeană. Dar tot acest elan moralist și pedagogic se oprește în fața Orientului și Africii. Acolo, unde Occidentul a fost cîndva stăpîn, totul e posibil, pînă la terorism și canibalism.

Nicolae Coande

Kukunezii ştiu când s-a scufundat Atlantida – în decembrie 1989

...(într-un interviu acordat după 1990, Petre Ţuţea constată că fiecărui român i s-a plantat, după 1945, „o piele de iepure pe spinare”). Pandrea observă, pe lângă acest sentiment al spaimei inoculate de comunism, apariţia unui sentiment pe care îl numeşte „Schaden-freude”, adică bucuria de a face rău, o notă psihologică necaracteristică până atunci românului de rând.

I.

„Văzusem pe fereastră valurile care înghiţeau Atlantida” – Dumitru Popescu, „Reducţia celulară”, cap. *Atlantida*, „Memorii V”, Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2007

Unul dintre autenticii scriitori preocupaţi să consemneze găunoşenia ideologiei comuniste, ca şi formula mincinoasă sub care se drapa o utopie devenită ideologie opresivă, este Ion D. Sîrbu, pentru care „Atlantida” văzută de ideologul puterii comuniste (Dumitru Popescu-Dumnezeu, în citatul-moto al textului) nu era decât *„krato-kraţia*, domnia puternicilor [care] trăieşte respirând prin mito-filie; cuvântul puterii nu se poate lipsi de cravaşă şi pistol; şi de câinii-lup, ca pază, vigilenţă şi simbol” (Ion D. Sîrbu, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, vol. II, Ed. Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2005, p. 113). Siderat de formele fără fond pe care mizează propagandistic comunismul, fostul cerchist, cu stagii grele în puşcăriile comuniste, face o profeţie în consonanţă cu un tip de eschaton al individului topit în masa nediferenţiată a omului nou, elaborat în retortele unei istorii care tocmai îşi propune anihilarea individului şi a individualităţii: „Când toţi vom fi – sau mai bine zis, vom deveni comunişti – atunci nici dracului nu are să-i pese de ce a spus Marx, de ce scrie în acel uitat şi prăfuit *Manifest* al genezei, ce e în capul ruşilor de azi şi ce nu mai e în capul morometţilor ce ne planifică fericirile milenare” (Sîrbu, op. citată, pag. 20).

Personajul Olimpia, prezent şi în jurnalul sîrbian, constată un deficit al Occidentului, în modernitate, în ceea ce priveşte forţa de a mai propune o utopie: „Cea mai mare ruşine a culturii occidentale mi se pare a fi următoarea: nu a fost în stare să-şi creeze propria utopie: o importă de la Răsărit, plătind-o cu grâu, unt, tehnică avansată şi idioţie optimistă...” (Sîrbu, pag.9). Un altul observă, nu doar la modul sofistic, de ce viitorul se construieşte mai greu în societatea comunistă, deşi utopiile totalitare mizează tocmai pe acest viitor: „Îmi reproşezi că am rămas în urmă la construirea viitorului. Da, ai dreptate. Dar uiţi cât timp şi câte energii am consumat şi risipit în construirea şi re-construirea, mereu şi mereu, din alte puncte de vedere sau fugă a *Trecutului*? Aş zice că opera asta de creare a unui nou trecut, ca şi realizarea şi eficacitatea politică, în multe privinţe, a luat-o înainte în construirea viitorului. La ora asta, despre ce a fost putem spune şi arăta cel puţin o sută de lucruri noi – pe când despre viitor nu încetăm să ne învârtim şi acum în jurul Manifestului Comunist, fără să avem curajul să recunoaştem, în mod cinstit, că e depăşit, utopic, absolut irealizabil...”. Aşadar, însuşi Manifestul fondator al ideologiei comuniste devine utopic în timp, de nu cumva va fi fost încă de la scrierea sa, în ciuda credinţei „tari” a celor care văd în el Biblia profană a noului Ierusalim ideologic.

Un alt moralist român important, Petre Pandrea, gazetar şi publicist de stânga, cu vechi state de serviciu în puşcăriile comuniste, unde şi-a scris, de altfel, câteva cărţi, constată cum *gemenii heterozigoţi* (Pierre Chaunu), fascismul şi comunismul, au proceduri identice în privinţa modului de a trata individul care se opune ideologiilor acestora. Pandrea, care dorea himeric (dar altfel decât Nae Ionescu) o *helvetizare* a României („strictă neutralitate de ţară mică în lupta declanşată între giganţi”), observă că „huliganii de dreapta se aseamănă ca două picături de apă cu huliganii de stânga: ei nu respectă doctrina umanităţii şi cred în violenţă. Nu le-a spus-o Marx, că violenţa este moaşa Istoriei, că este locomotiva Istoriei, şi cu alte comparaţii de prost gust, alegorii imbecile? (*Memoriile mandarinului valah*, Ed. Albatros, Bucureşti, 2000, p. 58).

Cu instincte natural opuse mistificării de orice fel, aş zice orwelliene, educat la şcoala filozofiei şi sociologiei germane, dar ţintind întotdeauna realităţile unei Românii „semi-coloniale”, greu încercată de istorie, Pandrea observă cum comunismul poliţienesc din anii 1947 şi 1948, când au loc arestări masive în rândul populaţiei, „a creat cetăţeanului român, în calitate de cetăţean, şi în momente de ocupaţie, o psihologie de vulpe hăituită”. S-a produs acea atomizare psihologică, din spaimă, care a făcut ca relaţiile sociale să fie fracturate de o manieră ce-şi arată roadele până în ziua de azi (într-un interviu acordat după 1990, Petre Ţuţea constată că fiecărui român i s-a plantat, după 1945, „o piele de iepure pe spinare”). Pandrea observă, pe lângă acest sentiment al spaimei inoculate de comunism, apariţia unui sentiment pe care îl numeşte „Schadenfreude”, adică bucuria de a face rău, o notă psihologică necaracteristică până atunci românului de rând. Din această atomizare, bazată pe frica instaurată total, „se naşte egoismul cel mai feroce”, sentimentul cel mai „profund” care stă la baza caracterului *omului nou*: „Râtanul de azi este râtanul în orice compartiment al vieţii sociale [...] A apărut rânjetul de fiară al răutăţii benevolente în orice clipă. Egoismul uman, în panică vitală, nudă. Privesc, mă minunez, şi notez melancolic. Asta-i ţara mea? Acestea sunt roadele socialismului? Cum s-a putut ajunge la asemenea rezultate? Cum s-a putut promova şi îngădui «declanşarea marii spaime», spaima menţinută ca tactică politică de Stat? *Cui prodest*?” (Pandrea, op. citată, pag. 65). Cu observaţia că lucrurile notate de Pandrea sunt valabile şi azi, atât de reuşit a fost experimentul de inginerie socială activat de comunişti, autorul găseşte răspunsul în generalizarea absolută a răului întreprinsă de „Organizaţie” (adică de totalitarismul comunist instaurat în octombrie 1917 de oamenii lui Lenin, pe care, ciudat, într-o notaţie a sa din „Helvetizarea României”, Pandrea îl numeşte „pedagog al umanităţii”!): „Printr-o organizare impecabilă, bazată pe frică şi birocratizare amănunţită, se obţine răutatea benevolentă, generalizată. Nu se mai poate vorbi de o solidaritate de clasă. Solidaritatea naţională este un mit. Toţi sunt broaşte ţestoase şi vulpi conduse la sută de câte doi porci mistreţi, cu colţii mari, care mănâncă jirul pădurii, untul ei, dulceaţa ei de afine şi zmeură. Organizaţia merge strună de 38 de ani (*textul este scris în 1955*, n.m. – N.C.). De fapt de 28 de ani. Primul deceniu a fost elanul inteligenţiei slave utopiste, jertfa ei, puterea demoniacă de a organiza raiul pe pământ în locul şi în contradicţie cu raiul ceresc, îndemoniaţii dostoievskieni, posedaţii de o idee măreaţă” (Pandrea, pag. 65).

Lenin, personaj dostoievskian?

Nichita Stănescu și Securitatea

A apărut, la Editura „Cuantic” din Bucureşti, cu o prefaţă de Ovidiu Pecican, volumul de documente „Nichita şi Securitatea”, de Fabian Anton. Autorul vorbeşte că a descoperit patru mari dosare în arhiva C.N.S.A.S. privindu-l pe Nichita Stănescu, prezentându-le, ca atare, în volum. Dar rămânem cu un gust amar. Nu aflăm mare lucru. Se bănuia că Nichita a avut dosar de urmărire informativă, se ştia că locuinţa sa a fost plină de turnători, că se îmbăta zilnic aproape, că era căutat de femei, că lăuda regimul. Lucrurile acestea apar în carte, dar prea puţin în plus. Decât că Nichita nu a fost turnător şi că i s-a deschis dosar de urmărire (e numit obiectivul „Socrate”) la 19 mai 1970, după ce, la Timişoara, se întâlneşte cu poetul şi traducătorul său Adam Puslojici.

Ne-a interesat dacă vizitele sale la Piteşti au fost urmărite, după 1970, mai ales că ştiu că a vizitat, acasă ori într-o anumită instituţie de cultură, diverşi turnători locali. Dar în notele informative publicate acum nu apare nimic. Probabil a fost "cuminte". În acei ani, oricum, doar la băutură devenea dizident, dar cu siguranţă mai există şi alte dosare, încă nedepuse în Arhiva CNSAS de către SRI...

Singura legătură a lui Nichita Stănescu este, din punct de vedere informativ, în ce priveşte Argeşul,... revista „Argeş”! Şi de aici ne surâde, deşi nu este numit, Radu Albu, fost şef al cenzurii pe judeţ în acea perioadă. Cum se ştie, Radu Albu a publicat o carte de amintiri („Odiseea trăirilor în şcoala şi presa argeşeană”, 2008) în care arată importanţa muncii sale şi faptul că a fost o victimă a regimului, nu un călău! Volumul lui Fabian Anton scoate la lumină o „notă” din 21 octombrie 1971 a lui Radu Albu trimisă la Direcţia Generală a Presei şi Tipăriturilor de pe lângă Consiliul de Miniştri. Notă în care arată:

„Revista <<Argeş>> - Piteşti nr. 10/1971, publică, pe prima pagină, la rubrica <<Amintiri din prezent>> tableta: <<Un om al plumbului>> de Nichita Stănescu, pe care o redăm:

<<Îmi încep rubrica lunară la atât de iubita de mine, revistă Argeş, apărută sub grija de colecţionar de tanagre vii a prietenului Gheorghe Tomozei, cu un elogiu pe care de un amar de vreme se cuvenea să-l înalţ nu marelui poet care este Eugen Jebeleanu, ci acelui om al plumbului (...)

Scăpărător şi ciufut ca o sabie de Toledo, marele Jebi, cum e poreclit de către admiratori, a fost şi este întotdeauna în contratimp cu mersul nisipului în clepsidră, rostind <u>adevărul de la obraz,</u> călcând în peniţă...”

Tableta a fost semnalată Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste. Acesta a hotărât eliminarea celor subliniate. Materialul a primit bun de tipar”. (pg. 51-52).

Aşadar, piteşteanul Radu Albu (nu a fost singurul, desigur) l-a cenzurat pe Nichita Stănescu. Dar nu numai conducerea Cenzurii trebuia să afle, ci şi Securitatea. Cu ce fleacuri se mai ocupa şi aceasta din urmă!

Ca lucruri noi, aflăm că D.U.I. a fost închis în 1974 (se săturaseră şi securiştii de bârfe de doi lei), dar că, în 1977, după ce Paul Goma fusese eliberat din arestul Securităţii şi îi făcea vizite lui Nichita Stănescu pentru a-l convinge să adere la cauza sa, Nichita refuzând, i s-a montat în apartament tehnică de ascultare. De data aceasta, Nichita devine obiectivul „Ploieşteanu”. Mai aflăm că Nichita era criticat, în casa lui, vehement, de către pictorul Sorin Dumitrescu pentru că nu se dezicea de prietenia cu Eugen Barbu şi de cea cu Ion Gheorghe, prinşi, ambii, că au plagiat. Şi, în fine, ameninţările marelui său prieten şi fost coleg de liceu Eugen Simion că pe viitor va scrie „numai negativ” despre lucrările pe care Nichita le va publica (pg. 142). Nu s-a întâmplat aşa, Eugen Simion promovându-i, postum, exemplar, opera, şi apărându-l de toţi.

JEAN DUMITRAȘCU

eseu

Nicolae Turcan

Filosofie și credință

Credința ca experiență. O perspectivă teo-fenomenologică (II)

Credința religioasă și trăsăturile ei. Trăsăturile fenomenului credinței religioase sunt asemănătoare cu cele ale credinței filosofice sau științifice, doar că finalitatea lor nu este certificabilă empiric în aceeași manieră. *Invizibilitatea* ia forma trăirii tainei inepuizabile a lui Dumnezeu și nu așteaptă o confirmare științifică și definitivă în această viață, mulțumindu-se cu experiențe iconice, simbolice și mistice, care nu pot fi considerate fenomene empirice accesibile științelor pozitive. *Anticiparea* nu se oprește la orizontul lumii, ci, fiind „încredințarea celor nădăjduite" (Evr 11, 1), trece dincolo de această viață, către viața viitoare, devenind anticipare eshatologică. *Adevărul*, care este crezut, are o dimensiune pe care o rațiune autonomă nu îl poate înțelege cu adevărat, pentru că nu mai este vorba despre orizontul lumii. Diversele credințe religioase au în comun ideea că există ceva ce nu se va împlini în această viață, nici nu va sfârși odată cu ea, ci se vor manifesta în veacul viitor.

Îmbrățișând credința în Hristos, ca Fiul al lui Dumnezeu, deci ca pe o revelație ultimă în istorie, omul pune în act o decizie de esență religioasă. Consecințele sale etice și teoretice deopotrivă: „Creștin este cel ce urmează lui Hristos pe cât e cu putință oamenilor prin cuvinte și fapte și crede cu o cugetare dreaptă și neprihănită în Sfânta Treime", scrie Sfântul Ioan Scărarul (Filocalia 9, I, 6). Sunt efecte de natură etică, liturgică, mistică în care se poate vedea lucrarea lui Dumnezeu. Evident insuficiente din perspectiva unei priviri atee, aceste schimbări/afectări ale omului credincios constituie totuși pentru el un răspuns pe care Dumnezeu i-l dă. Când iau forma unor lucrări ale Duhului lui Dumnezeu, devenind experiențe și harisme duhovnicești, ele rămân în mare măsură incomunicabile, lipsite de universalitatea filosofică a conceptului, cerând, din partea celorlalți, o recunoaștere ce implică la rândul ei credința.

În măsura în care provin din viața duhovnicească, deci ca experiere a tainei de necuprins a lui Dumnezeu, aceste experiențe, chiar când sunt exprimate ca paradoxuri și dogme ale credinței, nu oferă – *doar prin simpla lectură și hermeneutică* – o repetare a experienței. De aceea, *confirmarea* lor are nevoie de o punere în lucrare și o trăire asemănătoare care, se împlinește în viața și comuniunea Bisericii ca trup al lui Hristos.

S-a subliniat adeseori că adevărurile de credință provin din Revelație și depășesc rațiunea. Fenomenologic, am putea spune că afectarea *ego*-ului – ca schimbare de sine pe drumul virtuților – este esențială și înseamnă transfigurarea lui, desituarea parțială din lumea obiectivă și angajarea într-o realitate *crezută* a Împărăției viitoare, anticipată în prezent. Chiar dacă tradiția religioasă, înțeleasă ca o hermeneutică, oferă deja învățăturile de credință, credința nu se reduce la acestea, ci avansează către dragoste: „Precum amintirea focului nu încălzește trupul, așa credința fără dragoste nu lucrează în suflet iluminarea cunoștinței" (*Filocalia* 2, Sf. Maxim Mărturisitorul, „Cele patru sute de capete despre dragoste", I, 31). Abia unitatea credinței cu experiența – în exemplul de față cea a iubirii – oferă cunoașterea, desigur o cunoaștere religioasă.

Invizibilul definitiv. Credința filosofică, despre care am vorbit mai sus, apare ca temei pentru credința religioasă. Suntem de acord aici cu Emmanuel Falque: o fenomenologie a credinței – în sens nereligios –, o credință filosofică, este fundamentul credinței religioase, aceasta din urmă implicând o decizie personală de un alt tip. Ideea este prezentă și în spiritualitatea ortodoxă: „Cel ce nu cunoaște adevărul nu poate nici crede cu adevărat. Căci cunoștința naturală premerge credinței" (*Filocalia 1*, Evagrie Ponticul, „Despre legea duhovnicească", par. 110).

Credința religioasă acceptă că invizibilul în care crede nu va ajunge, asemenea fenomenelor empirice, până la umpleri și confirmări succesive care să ducă la dispariția sa ca invizibil. Invizibilul credinței religioase nu se convertește în vizibil în totalitate, chiar dacă se face cunoscut *prin* vizibil – ca icoană, simbol, lucrare liturgică etc. În acest caz, avem de-a face cu credința care este adeverirea lucrurilor nădăjduite (Evr. 11, 1) și care, potrivit Sfântului Marcu Ascetul, se diferențiază de credința din auz (Rm 10, 17) (*Filocalia* 1, Evagrie Ponticul, "Despre cei ce-și închipuie că se îndreptățesc din fapte", par. 100). Chiar dacă orice revelație depășește ceea ce știam deja, apărând ca fenomen saturat care debordează conceptualitatea noastră, ea nu epuizează invizibilul, nu îl pune la dispoziție ca într-o metafizică a prezenței. Prin fenomenele care arată lucrarea lui Dumnezeu – și care pot fi de diferite feluri –, invizibilitatea lui Dumnezeu nu dispare, ci se manifestă ca invizibilitate definitivă. Credința ca vedere ar fi suspendată dacă fenomenele religioase care se dau pe scena vizibilului nu ar trimite, în mod iconic, către ceea ce rămâne infinit ascuns. Am avea în acest caz doar fenomene empirice care nu ar avea nevoie de credință, ci doar de percepere și intuire. Prin urmare, fenomenalitatea credinței nu anulează misterul de necuprins al lui Dumnezeu. Oricâte am cunoaște prin Revelație, Cel de necuprins cu mintea va rămâne în ființa Sa, incognoscibil, chiar când se împărtășește făpturii prin energiile Sale necreate și prin revelarea dogmelor credinței.

Cunoașterea prin credință: dogmele și experiența. A vorbi despre credință înseamnă, în primul rând, a lua în considerare credința simplă, adică a crede în cuvintele lui Hristos, în proclamarea de credință a Bisericii (*kerygma*), și „credința cea mare a vederii" (Petru Damaschin, "Învățături duhovnicești," 193), „care se naște în noi din lucrarea virtuților" (*Filocalia* 4, Teognost, "Despre făpturie, contemplație și preoție", par. 39.), sinonimă cunoașterii lui Dumnezeu (teologiei): „Mintea începând să se înțelepțească [să filozofeze] de la credința cea apropiată, sfârșește la teologia [cunoștința de Dumnezeu] de dincolo de orice minte, care este credința ce nu se mai uită și vederea celor nevăzute" (*Filocalia* 4, Talasie Libianul, "Despre dragoste, înfrânare și petrecerea cea după minte", Suta a patra, par. 80).

Este o credință care va sta la baza virtuților viitoare, dintre care cea dintâi este frica de Dumnezeu, din care se naște lucrarea poruncilor lui Dumnezeu. Această legătură pe care o găsim în spiritualitatea Răsăritului creștin, ne arată că dogmele credinței sunt legate de un mod de viață – deopotrivă (asc)etic, liturgic și mistic.

Credința este asociată cu lucrarea poruncilor, fiind, așadar, o etică: „Căci credința nu stă numai în a fi botezat în Hristos, ci și în a împlini poruncile Lui" (*Filocalia* 1, Marcu Ascetul, „Răspuns acelora care se îndoiesc despre dumnezeiescul botez", 258). „Prin urmare, tot omul care s-a botezat în numele Treimii Dumnezeiești și de viață făcătoare, trebuie să țină toate câte a poruncit Domnul. Din această pricină Domnul a împreunat păzirea tuturor poruncilor cu dreapta credință, știind că nu e cu putință să-i aducă omului mântuirea numai una dintre ele, despărțită de celelalte" (*Filocalia* 2, Sf. Maxim Mărturisitorul, "Cuvânt ascetic", par. 2). Însă credința este și o mistică, având funcție unificatoare: „...cel ce crede numai și nu este întru dragoste, nu are nici credința însăși, pe care socotește că o are. Căci crede cu o minte ușuratică, ce nu lucrează sub pecetea plină de slavă a dragostei. Drept aceea, credința lucrătoare prin dragoste este marele izvor al virtuților" (Diadoh al Foticeii, „Cuvânt ascetic", 318, par. 21).

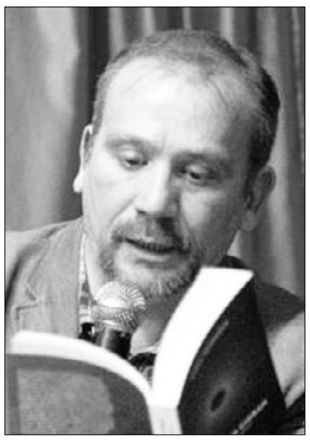
Premisele teoretice ale credinței sunt depășite de experierea tainei lui Dumnezeu, iar principiile demonstrațiilor sunt în acest caz diferite de cele presupuse de o cunoaștere filosofică sau științifică. O gnoseologie teologică ar trebui să țină seama de nedemonstrabilitatea principiilor credinței și de insuficiența rațiunii, după cum sublinia Sfântul Maxim Mărturisitorul: „[Dumnezeu] dăruiește celor evlavioși o credință în existența Lui mai întemeiată decât orice demonstrație. Căci credința este o cunoștință adevărată, întemeiată pe principii ce nu pot fi demonstrate, ca una ce este temelia lucrurilor mai presus de minte și de rațiune" (*Filocalia* 2, Sf. Maxim Mărturisitorul, „Cele două sute de capete despre cunoștința de Dumnezeu și iconomia Fiului lui Dumnezeu", Suta întâi, par. 9).

Credința nu poate fi înțeleasă doar ca acceptare a unui set doctrinar, inaccesibil rațiunii, ci, mai adânc, drept o trăire a inefabilului care are cu cunoașterea noastră teologică un raport adecvat și inadecvat deopotrivă: adecvat pentru că cel credincios nu experimentează un alt Dumnezeu decât cel exprimat de credința Bisericii, ci „o face și mai sigură", prin credința vederii, „adică a cunoștinței" (Petru Damaschin, „Învățături duhovnicești", 194); inadecvat pentru că aceste învățături sunt, prin ele însele și fără ajutorul experienței – a se citi aici făpturie și contemplație –, insuficiente.

Credința este, așadar, o formă de cunoaștere și deopotrivă o condiție de posibilitate pentru o cunoaștere mai înaltă. „Mintea desăvârșită este aceea care prin credință adevărată a supracunoscut în chip supraneștiut pe Cel supranecunoscut și contemplă trăsăturile universale ale făpturilor Lui și a primit de la Dumnezeu cunoștința cuprinzătoare a Providenței și a Judecății arătată în ele; se înțelege, atâta cât e cu putință oamenilor" (Maxim Mărturisitorul, "Cele patru sute capete despre dragoste", Suta a treia, par. 99). După cum se vede, cunoașterea este mai presus de cunoaștere, fiindcă nu există nicio cunoaștere a lui Dumnezeu care să nu rămână în fața unei necunoașteri și mai adânci, dar este, totodată, o cunoaștere a providenței și judecății lui Dumnezeu, adică o cunoaștere superioară a voii lui Dumnezeu, primită în dar pe temelia credinței.

Credința religioasă acceptă că invizibilul în care crede nu va ajunge, asemenea fenomenelor empirice, până la umpleri și confirmări succesive care să ducă la dispariția sa ca invizibil. Invizibilul credinței religioase nu se convertește în vizibil în totalitate, chiar dacă se face cunoscut prin vizibil – ca icoană, simbol, lucrare liturgică etc.

Horia Vicențiu Pătrașcu

Despre divinitatea actualității. Înapoi la gândirea mitologică

O idee preconcepută, de natură filosofică: originea este unitate. De fapt, bunul simț ne spune că, mergând înapoi, spre rădăcini, vom da de o infinitate de fibre care, la rândul lor, se ramifică fiecare în parte într-o diversitate nesfârșită: o infinitate de infiniți. Câțiva filosofi, continuând filonul gândirii mitologice eline, au înțeles acest lucru: Heraclit, Thales, Anaximandru, Democrit. Restul, influentați de gândirea egipteană împlinită în monoteismul iudaic au afirmat, printr-o răsturnare a datelor furnizate de observație și de rațiune, unicitatea originii. În sensul acesta, da, Platon (dar și Parmenide) este un plagiator al lui Moise, așa cum spun Philon din Alexandria și Iustin Martirul. Din fericire, filosofia greacă mai are un filon în afara celui idealist, de sorginte egipteano-iudaică, este vorba de filosofia mitologică, filosofia necoruptă, filosofia care continuă gândirea mitologică – aceea care nu reduce existența la un singur principiu, ci constată multiplicitatea infinită a „principiilor" ei, natura ei com-pusă: filosofia atomistă. O filosofie care avea să răzbească, abia după două milenii, din nou, în Europa, sub multe chipuri, printre care și cel al postmodernismului.

Fiindcă în Europa a învins idealismul egipteano-iudeo-platonic-creștin noi toți concepem regresia ca fiind o întoarcere la unitate. Un simplu experiment de gândire ne arată că arborele nostru genealogic se divizează de îndată ce privim înapoi, la părinții noștri, ramura fiecăruia dintre ei, divizându-se, la rândul ei, în altele două și tot așa până când acea presupusă esență a individualității noastre se diluează, ca picătura unei picături, într-un ocean nesfârșit, de legături, ciocniri și întâlniri întâmplătoare de atomi – perfect suprinse în *clinamen*-ul lui Epicur și Lucrețiu. Experiența ne arată, așa cum o spune și Lucrețiu, că unitatea sunt chiar *eu*, această agregare de moment a unor infinite posibilități. Dacă vreau să-mi închipui că între mine și originea îndepărtată a universului există un lanț de cauze și efecte neîntrerupt, sunt constrâns să văd cum acest lanț se „rupe", cu fiecare verigă, în altele două, și tot așa până la un noian de diviziuni. Formula matematică a regresiei la origine este doi la puterea infinit – iată, deci, demonstrația clară a faptului că nostalgia originilor este o simplă iluzie a minții noastre. Iluzie care mă face să cred și că ceva din mine (poate chiar eu însumi) va supraviețui în copiii copiilor copiilor copiilor copiilor mei, că progenitura mea va duce mai departe ființa mea. Însăși progenitura îmi arată, prin toate mijloacele, cât de mult mă înșel, căci de la primul nivel al procreației, copiii proprii, chiar fără să se străduiască câtuși de puțin (nemaivorbind de faptul, des întâlnit, când chiar se străduie) arată cât de iluzorie este această legătură.

Unitatea este chiar în vârful arborelui genealogic, ești tu însuți, în fiecare clipă a acestui prezent, rădăcinile tale se divizează la infinit ca și vlăstarele cărora le ești rădăcină. Unitatea nu este nici în trecut, nici în viitor – este *acum*, în acest prezent, este chiar individualitatea. Prezentul este momentul în care individualitatea ta este cu adevărat indiviză, indivizibilă, de îndată ce treci spre trecut sau spre viitor, individualitatea ta se divizează la infinit, dar este suficient să spunem că se divizează pentru a înțelege că dispare. Doar în acest moment, pe durata vieții tale, ești o unitate indiviză, indiviziunea individualității este o clauză viageră. Iluzia egipteano-iudeo-platonică că originea este unitatea ne face să ignorăm prezentul, cu adevărat unitar al individualității noastre, deși doar temporar unitar, și să ne refugiem într-o pretinsă unitate a originii proiectată fie în trecut (vârsta de aur) fie în viitor (sub forma restaurației mesianice). Dacă Dumnezeu este unitatea, atunci singurul moment în care ești cu adevărat dumnezeu (într-un sens slab, temporar) este *acum*, în prezentul limitat al individualității tale, în prezentul în care înclinația accidentală și ciocnirile haotice, absolut întâmplătoare ale atomilor, au făcut și fac permanent să se constituie această individualitate unitară, perfect conturată, armonioasă și deplină precum a unei zeități. Să revenim la gândirea mitologică, la filosofia mitologică unde în divinitatea este concepută ca

(continuare în p. 24)

C. Voinescu

Poporul creator și marii poeți ai neamului ne-au convins de-a lungul vremii cât de grăitoare este limba noastră cea de mumă și ce noime neașteptate dobândesc vorbele-i.

DIN VORBĂ-N VORBĂ

A DA

Ce bogăție de tâlcuri a dezvoltat în română verbul ***A DA***, moștenit din latinescul *dare*, băgăm lesne de seamă, aruncând un ochi, fie și în fugă, prin scrierile lui Creangă. Când, în *Povestea lui Harap Alb*, cel mai mare dintre frați îi zice împăratului: *Tată,... te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme și cal de călărie...*, ***A DA*** poartă tâlcul de „a pune cuiva ceva la îndemână", dar când Moș Luca harabagiul îi mărturisește lui jupân Ștrul că *Părinții pustnici din Sfânta Agură mi-au dat canon să mănânc lapte numai de la o vacă, ca să nu îmbătrânesc degrabă...*, tâlcul lui ***A DA*** este de „a obliga pe cineva să facă un anumit lucru". Hotărându-se să-l pedepsească pe lup, Capra prinde a zice: *Hai la treabă, cumătriță, că lupul ți-a dat de lucru!* – rostire în care ***A DA*** devine „a pricinui cuiva bătaie de cap." În *Povestea porcului* sensul se schimbă în „a încredința ceva în grija cuiva": *Pornește spre casă, urmat de câțiva ostași, în paza cărora l-a dat împăratul*, iar în *Stan Pățitul* – în „a plăti o datorie", drept care Chirică îi zice lui Ipate: *Du-te chiar acum la stăpânul moșiei și-i spune că te prinzi să-i dai în girezi tot grâul cât îl are semănat*. Înțelesul voroavei ajunge să fie „a dărui", la întâlnirea lui Harap Alb cu cerșetoarea: *Îl întâmpină în pragul ușii cerșitoarea, căreia îi dăduse el un ban de pomană* și „a mărita", la decizia împăratului, care ... *a făcut sfat și a găsit cu cale să deie fata după feciorul moșneagului*. Zice Nică a lui Ștefan a Petrei: *Cum nu se dă scos ursul din bârlog... așa nu mă dam eu dus din Humulești*.

A ARDE

Poporul creator și marii poeți ai neamului ne-au convins de-a lungul vremii cât de grăitoare este limba noastră cea de mumă și ce noime neașteptate dobândesc vorbele-i. Răsfoind în pripă poeziile lui Eminescu, am luat dâra lui ***A ARDE***, moștenit din latinescul *ardere*, și, ajutat de dicționare, am deslușit tâlcuri dintre cele mai nebănuite. Poemul *Noaptea* începe cu versul *Noaptea, potolit și vânăt arde focul în cămin*, unde verbul, referindu-se la foc, își păstrează înțelesul propriu, dar, sprijinit de adverbele *potolit* și *vânăt*, creează un imaginar poetic specific eminescian. În Scrisoarea IV, Eminescu duce verbul spre figurativ: *În gându-mi trece vântul, capul arde pustiit*, pentru ca în *Luceafărul*, voroava, în forma *arză*, să dea sens afectiv (nu de imprecație, ca de obicei), versului: *Dar ce frumoasă se făcu/ Și mândră, arz-o focul!* Altundeva, poetul extinde sensul de la *a fi aprins* la *a lumina*: *Sub icoana afumată unui sfânt cu comănac/ Arde-n candel-o lumină cât un sâmbure de mac*, și, apoi, chiar la *a străluci*, în *Sărmanul Dionis*: *Hurmuzul pământului ardea în salba ei de mărgăritare*. Pe Cătălina o înfioară ochii și privirea Luceafărului, așa că îi mărturisește acestuia: *Și ochii mari și grei mă dor,/ Privirea ta mă arde*. În *Strigoii* însă, vorba dobândește tâlc de febră: *Dar ochii-i ard în friguri și buza-i sângerată*. Zice Poetul în sonetul *Sunt ani la mijloc*: *Iar când te văd zâmbind copilărește,/ Se stinge-atunci o viață de durere,/ Privirea-mi arde, sufletul îmi crește*.

A PUS-O DE MĂMĂLIGĂ

Doar în rugăciune, ***PÂINEA*** (latinescul *panis*), cu tâlcul ei de hrană, merinde, i-a fost „de toate zilele" țăranului, altminteri, într-o vreme, cea nelipsită de pe masa-i zilnică era ***MĂMĂLIGA***, voroavă cu obârșie nedeslușită încă. La nămiază ori spre scăpătat, țăranul așeza tuciul cu apă pe pirostrii, ațâța focul și aducea ciurul cu mălai, ***PUNEA*** deci ***DE MĂMĂLIGĂ***, rânduială de fapte și de vorbe, care și-a neutralizat noima inițială când s-a asociat cu pronumele ***O***, căci ***A O PUNE DE MĂMĂLIGĂ*** înseamnă „a da greș", „a încurca lucrurile", „a o păți", ca la Creangă, de pildă: *Măi Chirică, d-apoi știi că și boieriul, câtu-i de boier, a pus-o de mămăligă*. Ritualul preparării mămăligii a fost dintotdeauna susținut de trei verbe, latineștile *a pune, a mesteca și a (răs)turna – ponere, masticare, tornare* (răs+turna). Nici ***MĂMĂLIGII***, nici materiei prime, ***MĂLAIULUI***, nu li se știe izvorul, dar despre ***TUCIUL*** în care dă în fiert și despre ***FĂCĂLEȚUL*** cu care se mestecă se știe că vin, primul de la turci – *tuç* (literar *tunç*), iar al doilea – de la unguri – *fakalán*: *Tăuneasa prinse a scociorî cu făcălețul...* – zice Vlahuță – *Vezi, lele, să faci mămăliga cum trebuie*! După bolboroseala din ceaun, ***MĂMĂLIGA*** abureşte pe un ***FUND***, latinesc și el, *fundus*, pomenit și de Vlahuță în scrierile sale: *Aburi se ridică molatici în tavan, de pe mămăliga ce asudă pe fund.*

AMIROSI

Într-o limbă română cu parfum arhaic, scrie Miron Costin în *Letopisețul Țării Moldovei*: *Vădzând Catargiul lucrurile într-alt chip și amirosind că... va să-l oprească și să-l trimită la împărăție, au dat Catargiul știre la boieri*. Variantă veche a lui ***MIROSI*** cu obârșie slavone – *mirosati* –, ***AMIROSI*** dobândește pe teritoriu românesc un ***A*** inițial fără motivație etimologică, fenomen fonetic numit de lingviști proteză. Un alt prilej de protezare fonetică oferă voroava ***ALĂUTĂ***, întâlnită într-o poezie a lui Gheorghe Asachi, chiar așa intitulată, *Umelită alăută*. Numele instrumentului muzical cu coarde asemănător cu cobza, ***LĂUTĂ***, are izvoare balcanice: turcescul *lâuta*, neogrecescul *laúto*. Dar există și o protezare consonantică de tipul *harmonică, harmasar, haripă, straiță, scoborî* sau cunoscutul *haoleu* din limba romilor. Fenomenul e frecvent în dialectul aromân: *alaudu* (laud), *aspargu* etc. Zice Petru Dumitriu: *Anul ăsta, n-am făcut lână de la oile mele nici de-o straiță*.

CIȘMEGIU, LEFEGIU, SATÂRGIU, TOPTANGIU...

Întretăierea, într-o vreme, a istoriei noastre cu a turcilor, a lăsat dâre adânci, nu se putea altfel, și în limbă, ea fiind proiecția fidelă a unor realități sociale ale momentului. Am ales la întâmplare câteva vorbe: ***CIȘMEGIUL***, de pildă, era cel care avea în grijă rețeaua de apă potabilă a unei urbe, termenul fiind un derivat de la turcescul *çeșme*, cu sufixul tot turcesc ***-giu***. Regăsim voroava la Macedonski: *Pe jgheabul verde al cișmelei un faun rustic c-o naiadă/ S-au prins de vorbe.* ***LEFEGIII*** au legătură și cu ***LEAFĂ***, *ulûfe*, dar se trag din *ulûfeci*, desemnând în română mercenarii din Țările Române în Evul Mediu, după cum ne dumirește Ion Ghica: *P-atunci avea țeara dorobanți, roșiori... lefegii și slujitori; patruzeci de mii de oameni armați*. Lefegii erau și ***SATÂRGIII*** (*satirci*), oșteni înarmați cu satâre, consemnați de Șăineanu, care îl citează pe Nicolae Filimon: *marele satârgi-bașa al Cămărășiei*. Vlahuță vorbește de un ***TOPTANGIU*** (*toptancı*) – negustor angrosist: *Drăghici era fiul unui toptangiu de pânzeturi*, exemplele din literatură neoprindu-se aici: ***TARAPANGIUL***, derivat de la *tarabhăne*, imprimerie de ban, era meșterul care lucra într-o tarapana, iar ***NIȘANGIUL*** (*nișancı*), demnitarul însărcinat cu redactarea actelor oficiale. Ion Ionescu de la Brad îi consemnează pe ***MUNGII*** (*munçu*): *Luminează casele... cu lumânări de seu; pentru această trebuință sunt lumânărarii (mungiii) indigeni care o îndestulează*, în timp ce Caragiale se ferește de ***ZAMPARAGII*** (*zampara*): *Ce cauți să te amesteci... cu zamparagii, cu pungașii... să spargi ușa și să intri noaptea în prăvăliile oamenilor?*, pentru ca tot el să stea între doi negustori de basmale, ***BASMANGII*** (*basmacı*): *Stam... între doi armeni foarte borțoși, unul basmangiu pe podul Târgului-de-afară și altul fabricant de cafea măcinată și alte mirodenii*. Zice Creangă: *D-apoi călugării: o adunătură de zamparagii duglişi, din toată lumea, cuibăriți prin mănăstire*.

litere

Mircea Bârsilă

Civilizația modernă în viziunea lui Al. Philippide

În poezia lui Al. Philippide, revolta împotriva idealului prometeic al lumii moderne este transpusă mai ales în imagini urbane însărcinate să avertizeze asupra înșelătoarelor daruri ale civilizației contemporane.

Respectivele imagini - de orientare fantastico-monstruoasă - au, în ansamblu, o *bază istorică* și o *miză justițiară*. Spre deosebire de romantici, pentru care destinul era capabil de vicleșuguri înspăimântătoare, Al. Philippide se arată îngrozit de derapajul demonic al elanului tehnologic modern. Viziunile în care apare orașul, în poezia sa, sunt întru totul niște *aegri sommia*, cum a numit Horațiu, în „Epistola către Pisoni", imaginile produse de artiștii „iregularului", care au renunțat la principiul clasic al *mimesis*-ului, în favoarea concurentei sale: *phantasia*.

Ceea ce îi fascina pe futuriști – aglomerația marilor orașe, automobilul, tehnica, viteza, știința, ritmul trepidant al progresului etc. – îl neliniștește și îl tulbură pe Al. Philippide în a cărui poezie sentința de condamnare a civilizației moderne constituie un element organic al confesiunii lirice. Viziunile *sumbre* (unele, escatologice) izvorăsc din asumarea unei atitudini protestatare în fața civilizației înțelese ca o *boală* adusă de valorile civile - anti-spirituale și anti-religioase - ale *progresului*. Agresiunea civilizației moderne este resimțită în termenii unui apăsător blestem existențial: *„În urma mea, orașul ca o fiară/Cu solzi de smoală și aripi de fum,/Își clocotea urgia seculară/Dar eu pornisem singur, din zori, blajin, la drum.* (**Ceasul greu**). Fumul, zgura, flăcările, fierul, oțelul, acizii, furnalele și satanica lor lumină, sondele care scormonesc în interzisa noapte subterană sunt *semne* ale așa-numitului *infern pe pământ*. Ele prevestesc, precum altădată, în Evul Mediu, monstruoasele „creaturi ale lui Satan", înfricoșata Judecată de Apoi: *„Fum, zgură, flăcări, fier, oțel, acizi,/Toate acestea-n aer se frământă/Cu vaiere de fiare și trăsnet de bolizi/Plămadă încropită ce-nspăimântă.// Omul, în lăcomia lui suverană,/Pământului și măduva i-a supt/Răsplămădindu-i bezna neîntrerupt/Și sfredelind cu flăcări în noaptea subterană.//Ciclopi cu măruntaie de foc, furnale-adânci/Își scuipă ucigătoarea lor lumină/Spinările-ncordate lucesc ca niște stânci,/Și pielea-asudă-n stropi fierbinți benzină!//Gând și oțel, unul în altul scurmă,/Și iadul urlă, până când grăbit,/ Trâmbiți de soare cresc la răsărit/Ca prevestirea unei judecăți din urmă."* ***(Uzina).***

În aceeași modalitate coșmarescă este realizată și poezia *„Prin niște locuri rele"*. De pe înălțimile din apropierea unui *oraș*, personajul, aflat sub lugubrele aripi ale tăcerii, privește *„Acest șuvoi de zidărie/Monumentală și pustie,/În care nici un om nu se zărea./ Această-ncremenită-nvălmășeală/ Din care orice suflu viu pierise/De parc-ar fi fost o scenă colosală/ Cu nemaipomenit de mari culise"*. În fuga sa din mrejele orașului vrăjit, un oraș cu statutul de *sucursală a infernului*, personajul este urmărit de vuiete infernale, precum cei vinovați de crimă, în tragediile antice, de înfiorătoarele Erinii: *„Apoi deodat-un vuiet s-a stârnit/Ca din adâncul* iadului *pornit.//Nici glas de om, nici urlet de jivine./Răcneau mii de gâtlejuri de metal/O hoardă de vulcani părea că vine/Bufnind, icnind spasmodic și brutal"*. Ciudatele zgomote și urlete auzite de Er, de Eneas și de Dante, în timp ce se apropiau de locurile Infernului, au fost strămutate într-un alt topos: *orașul* pământesc numit de Philippide *„iadul acesta nou"*, un iad terestru vegheat de *nemișcatul gigant* (soarele): acest *„Ochi alb și orb holbat pe bolta-albastră"*.

Fantezia lui Philippide și „produsele ei urâte", circumscrise modernei *estetici a morții*, exprimă, desigur, și un conflict irezolvabil cu *timpul*. Orașul este, din acest unghi, fructul malefic al timpului „tehnologic", un timp ajuns la o degradare calitativă maximă: *„Timpul rectiliniu, timpul fără memorie și fără așteptare, este timpul tehnologiei și al fiicei sale, industria.(...). Timp care nu-și are naștere și moarte, ci numai producție, folos, consum, nu temporalitate, ci temporaneitate, blândă extensie în care oamenii nu cunosc și nu trebuie să cunoască bucuria sau durerea, ci numai bunăstarea, constând în* a avea (Rosario Assunto, *Peisajul și estetica*, Editura Meridiane, București, 1996, vol. I, pp. 115 și 116). Așadar, infernalul topos urban nu mai este „imaginea *timpului ca* temporalitate *(calitativă) istorică, ci o imagine a timpului ca* temporaneitate *(cantitativă) mecanică*"[1] (ibidem, vol. I, p. 134).

Adesea, caracterul infernal al orașului se relevă în structura sa *labirintică* (încâlcită), în sucitele arhitecturi arborescente, în ciudatele îngrămădiri de piatră și de fier sau în amestecul de stiluri arhitectonice aparținând mai multor etape temporale. Memoria orașului, o memorie „de piatră și de fier", creează efecte stranii prin faptul că succesiunea timpurilor este condensată într-o *simultaneitate* spațială a acestora. Timpul *cumulativ* și *ireversibil* al orașului exclude, spre deosebire de cel al *peisajului*, posibilitatea necesarei reînnoiri a timpului (și a spațiului): *„Oraș era...Dar ce ciudat oraș!/Un încâlcit amestec uriaș/De scări, de stâlpi, de bolți, de monumente,/ Îngrămădiri de piatră și de fier,/Sucite-arhitecturi arborescente/Excaladând văzduhul pân-la cer,/Un babilon de turnuri și palate/Din toate vremurile adunate"* ***(Prin niște locuri rele).*** Cât de mare este diferența între felul în care Hölderlin vedea orașul montan Heidelberg (*„Tot răspândea eternul soare/Lumina tinereții peste decrepita/Figură a gigantului, și cea mai vie iederă/Înverza totul în jur;/Păduri plăcute foșneau în jos pe stâncă,// Și arbuști în floare până în valea senină/ Unde sprijinite pe coastă sau plecate pe mal/Străduțele tale ferice/ Într-o miasmă de grădini dorm"*; ibidem, vol. I, p. 142) și felul în care este văzut de Philippide orașul ca *imagine a timpului*. Dacă Heidelbergul lui Hölderlin se naște din *peisaj* și este el însuși o componentă a peisajului, „fetișul urban" (orașul tehnologico-industrial) al lui Philippide se contrapune peisajului și exclude, totodată, din sine, infinitul și sensul temporalității infinite, *„în care trecut, prezent și viitor sunt coextensive și implicate una alteia, ca bază ce înseninează, liniștește, neliniștește chinuita* temporaneitate *a vieții"* (ibidem, p. 139).

Alteori, orașul este, dimpotrivă, un *paradis artificial* al falselor bucurii, inclusiv cele aduse, contra-cost, de desfătările trupești: *„Nici o vitrină nu surâde galben,/Chiar felinarele se-ascund prin colțuri, zgribulite./Pe-aici e bursa dragostei cu plată/Și raiul dezmierdărilor grăbite.//La cârciuma Beției Albe/s-adună neguroșii mușterii/Și în disprețul Venerei venale/Se pregătesc de reci călătorii/Spre paradisurile-artificiale."* **(Cântec de noapte).**

Având o vocație specială în ceea ce privește trăirea așa-numitelor „stări negre", Philippide construiește texte a căror atmosferă este marcată de fiorul macabrului, cum se întâmplă în acest poem în care orașul este văzut dintr-o perspectivă de un primitivism uimitor sub aspectul așa-numitului lexic iconic: *„Spaima pe care ți-o dau aceste clădiri/cu ferestrele zăbrelite;/Ghemuite în umbră ca niște bolizi gigantici/Mai mult îngrămădire de pietre decât case/Și care parcă nu-s făcute pentru oameni/Ci pentru niște foarte vechi divinități/ Amenințătoare și răutăcioase,/Ca monștrii din povești ascunși în peșteri/* (...)*//De la o vreme, însă, plictisite,/De larmă și din somnul lor trezite,/Marile clădiri zăbrelite/Vor ridica labele lor de piatră."* ***(Cântec de noapte).***

Subordonat imperialismului tehnicii sau, altfel spus, al civilizației moderne, care nu mai este însoțită de o conștiință mitică (de un principiu cultural ordonator), prezentul are înțelesul unei „barbarii" de tip nou ale cărei efecte *alienante* sunt lipsa de măsură și de ordine. lume.

În descrierea statutului *golemic* al civilizației modene care și-a depășit componenta spirituală (culturală), Anton Dumitriu se folosește de o veche legendă ebraică potrivit căreia un rabin taumaturg *„ar fi construit un fel de momâie, un caloian uriaș, un Golem, căruia i-a dat viață, dar nu a putut să-i dea și suflet. Golemul, forță oarbă declanșată, distrugea tot ce întâlnea în cale, numai prin activitatea lui, fără vreo intenție malefică; taumaturgul nu-l mai putea stăpâni, monstrul scăpa voinței lui"* (Anton Dumitriu, *Culturi eleate și culturi heracleitice,* Editura Cartea Românească, București, 1987, p. 110).

Rabinul din această legendă se simte depășit de „momâia" creată în elanul său de natură faustică, la fel ca Prometeu cel din eseul lui Camus intitulat *Prometeu în Infern*. În respectivul eseu, angoasele titanului, provocate de consecințele propriei aventuri, fac din el, cel ce se voia binefăcătorul omenirii, o victimă.

„Urâțenia" viziunilor lirice ale lui Philippide se deschide, deopotrivă, și spre „**urâțenia produsă**", ce constă în *„imagini pe care ochiul fizic nu le-ar putea întâlni niciodată"*(Hugo Friedrich, *Structura liricii moderne*, Ed. Univers, București, 1998, p. 77) și spre „**urâțenia copiată**", care implică actul de a supune realitatea unor procedee *„de dilatare, dezmembrare, urâțire atât de violente, unor tensiuni atât de contrastante, încât devine de fiecare dată o trecere spre ireal"* (ibidem, p. 74).

Contestând zarururile măsluite ale rațiunii prometeice, poetul neagă o lume al cărei singur țel este *subvenționarea absurdului* și care, în furoarea sa tehnologică, neagă omul. În principiu, protestul liric – de factură civică - al lui Philippide dezvoltă valențe profetice.

Dacă Heidelbergul lui Hölderlin se naște din *peisaj* și este el însuși o componentă a peisajului, „fetișul urban" (orașul tehnologico-industrial) al lui Philippide se contrapune peisajului și exclude, totodată, din sine, infinitul și sensul temporalității infinite...

1 Ibidem, vol. I, p. 134

studii

Adrian Popescu:
La doamna Candrea
(Elegie despre defunctul restaurant al scriitorilor)

Stam cu Marius Robescu la masă,
el bea numai Cabernet,
ori foarte rar, Pinot noir,
cu înghiţituri mici, rar,
şi cu Petre Stoica,
fumând, râzând în barbă,
separând perla de scoica
banală, crescător de verdeţuri
autohtone şi de iepuri,
de rasă, mitteleuro-peană,
dăruiţi de Herr Profesor
Max Demeter Peyfuss...

1

După ce Nicolae Prelipceanu
ne-a făcut să respirăm aerul saturat
de cei încă vii din Sala cu oglinzi,
deşi plecaţi dintre noi,
am coborât la un pahar de vin roşu,
uşa închisă a Doamnei Candrea
ni s-a deschis,
ca prin minune, acum.
Totul părea aievea, voci, vin şi fum,
un zumzet odihnitor,
prozatori robuşti, critici supli,
şi mai ales slujitori ai lui Apolo
forfoteau pe-acolo.
Râsete şi chipuri, un mic bairam,
numai prieteni, cunoscuţi,
de aici, dar şi de dincolo.
Domnul Şora - mi vorbea
chiar despre tinereţea
celui de a cărui masă
ne rezemam.
Masa aceea,
acum fără stăpân,
suporta bine,
paharele noastre,
destul de pline;
tăblia cu intarsii
ne accepta familiaritatea
cu cel neviu.
Amândoi inspiram iar
fumul havanelor,
pe care ni le oferise amfitrionul,
cel care purta mustaţă semeaţă
ş-avea două Inimi sub săbii.
Dulapul cu lucrătură barocă rămăsese,
sticla de rezervă cu vin roşu
o întrezărisem, amândoi ,
şi am surâs:
şi post-mortem
gusturile aceleaşi rămân.
Gabriel ştie ce spune:
Casa Monteoru e mai mult ficţiune.
Locul unde stătea de obicei Ileana era neatins,
ai spune cald, ca un cuib ce păstrează,
amintirea mierlei funebre,
nici tu praf, nici tu păienjeniş pe locul lui Virgil,
doar că lemnul scaunului începuse să se răcească,
întâi braţele, apoi spatele,
după ce el, om de la Dunăre,
supărat- foc,
cu lacrimi mari pe faţa-i de copil
ieşise în frigul iernii...
Se visa la Corabia?
„Lipsea atât de puţin,
dar acel puţin taie ca sabia“.
Ne lipsea un grăunte de nebunie,
ca totul să-nceapă.
El, ai fi zis, că vrea să pescuiască la copcă
o noapte lungă,
de băuse atâta votcă.
ŞI DUS A FOST.
Poate se ascunsese la Salonul spaniol,
cum obişnuia, în ultimul timp,
evitându-mă, deşi dormisem la el şi eu,
înaintea primei şi ultimei noastre călătorii,
în Tracia, pe urmele lui Orfeu.

2.

Din acvarium,
adică din locul de lângă bar,
unde se aşezau, de obicei, şaizeciştii,
Pituţ, Matei, Tomozei, Negoiţă, Hagiu...
(pe unii desigur îi sar,
pe îndoielnicii, pe triştii,
cântăreţi la curtea Ceauşului).
răzbăteau hohote între râs şi plâns;
ca ieri, îi văd cum îşi reazămă
lirele sau harfele,
ca pe nişte biciclete,
de eleganţii pereţi,
se auzeau,
dacă erai atent,
un fel de vaiet amar,
un soi de exasperare a arcuşului,
(beau mult, dar nu erau beţi)
frânturi de versuri clasice,
şi comenzi cu dichis.
(Chiar după 12, când totu-i închis).
Fuseseră odată şi ei tineri...
cu şapca lui cadrilată pe ochi,
întins pe două scaune,
Hagiu îşi compunea
Sonetul de vineri.
Nu se simţea mirosul de pricomigdale,
abia scoase din cuptor,
nici miros de pâine prăjită,
sau de jumătăţile umplute, de ou,
aduse de Miţi pe un platou,
servite numai perechi,
sau arome de vinuri noi sau vechi,
bucătăria cu tot cu miresme
era debranşată de la curent,
oglinzile erau fără luciu,
de când pisica lui Suciu
crescuse cât un Doberman şi vorbea
frangleza şi germana, fluent...
Ahoe-şi făcuse numărul,
izbind uşa de perete,
cu umărul,
„Trăiască Uniunea Sovietică,
ea ne deretică!“
Rimele lui erau hohot, nu pizmă,
Ion Sofia Manolescu-şi
povestea, provocat de noi,
a suta oară, aventura
din italica, însorita Cizmă.
Uneori, venea din ţinutul Iaşilor,
Ioanid, un „ Poet al uriaşilor“,
cânta la pianul dezacordat din hol,
cu fildeşul clapelor spart;
Ion Papuc îmi aducea, să-i citesc
pe Bossuet şi Descartes...
Era forfota veselă a unui fort,
era căldura fratern-a unui port.
Cu atâta antren,
Petru Poantă renunţase
la biletul de tren.

3.

Stam cu Marius Robescu la masă,
el bea numai Cabernet,
ori foarte rar, Pinot noir,
cu înghiţituri mici, rar,
şi cu Petre Stoica,
fumând, râzând în barbă,
separând perla de scoica
banală, crescător de verdeţuri
autohtone şi de iepuri,
de rasă, mitteleuropeană,
dăruiţi de Herr Profesor
Max Demeter Peyfuss...
Le tăia în zori iarbă
apoi, cu cei din Otopeni,
răsturnau lumea
cu creştetu-n sus.
O repunea la loc, la birt,
spălând-o de jeg cu spirt.
Dan Cristea ne explica mereu
ceva inexplicabil,
după Maurice Blanchot,
unde oximoronul
supunea antiteza,
ciuleam urechile,
la spusele domnule Şora,
la glasul ferm al lui Dorin Tudoran,
un stră-strănepot
de năsăudean
răzvrătit,
din Bichigiu,
aflat cu orânduirea-n litigiu,
pe vremea Mariei Tereza.
Râs mânzesc, revoltă-n genunchi,
priviri repezi furişate în jur,
izbituri. Apoi brusc nici un
sunet în potolitul salon,
balonul alb odată al lui Ţuţea
se decolora mai tare, vă jur.
Eram tineri, ziua era lungă,
locul era ferit de poterele
cardinalului Mazarin,
sau credeam noi asta,
dar de la o vreme cui îi mai păsa?
Plenare, voturi în plen,
bâlbâitul refren,
politrucii, năpasta.
Rolf fusese bătut
la câteva sute de metri de aici,
îşi pierduse câţiva dinţi
sub lovitura de pumni
a unor oameni în civil,
Cadmos căutând Europa,
Cadmos semănând pe trotuar
nu dinţii lui, dinţii fiarei
de unde răsăriseră nişte
războinici, care se luptau între ei,
ca noi, atunci,
uleiul şi cerneala nu se legau,
iar Teba se cerea fondată
dar nu s-au aflat prea mulţi eroi.
După, da, cu nemiluita.
Scrumierele vorbeau singure.
în restaurantul scriitorilor.

4.

Nichita dădea rar pe-aici,
un înger căzut plin de taine
alchimice: argintul iubirii
îl schimbase pe aurul himeric,
era palid, ca Byron,
sosea gardat de Drăgănoiu,
era ca un fluture multicolor,
chinuit de aripa zdrenţuită,
aproape ruptă.
În trup avea înfipt un creion.
Când venea Nichita
se repezeau toţi
să-l îmbrăţişeze cu damful beţiei sociale
exhalând din pori şi haine.
Trecuse binişor ora,
Şi nu mai venea Ion Cocora.

5.

Acum, vorbeam cu Filosoful
despre cele care nu mai există,
dar sunt,
bine păstrate în acest
loculus, ori columbar,
unde cenuşa zilelor noastre
s-a adunat ca un dar,
ori e doar un fel de loc fără loc,
o amăgire dimoviană,
unde ne-am ascuns,
Casa Scriitorilor e ficţiune,
Gabriel ştie ce spune,
o fi ea U-toposul nostru,
submarinul nostru U-52 ?
Tinerii s-au înecat
dar mai bântuie pe cheiuri
sau pe la casele demolate,
umbrele lor, neliniştite,
ca noi.

traduceri

Dalla Signora Candrea (Elegia sul defunto ristorante degli scrittori)

1.

Dopo che Nicolae Prelipceanu
ci ha fatto inalare l'aria satura
di quelli ancora viventi della Sala degli Specchi,
anche se scomparsi,
siamo scesi per un bicchiere di vino rosso,
la porta chiusa della Signora Candrea
ci si è aperta
quasi per miracolo, ora..
Tutto sembrava reale, voci, vino e fumo,
un ronzio riposante,
prosatori robusti, critici snelli,
e soprattutto servi di Apollo
brulicavano dentro.
Risate e volti, una piccola festa,
solo amici, conoscenti,
da qui, ma anche dal di là.
Signor Şora mi parlava
proprio della giovinezza
di colui che occupava
il tavolo che ci accoglieva.
Quel tavolo adesso
privo di padrone,
sopportava bene
i nostri bicchieri,
assai colmi,
la spalliera a intarsi
ci permetteva la confidenza
con quello scomparso.
Entrambi pure respiravamo
il fumo delle avane
offerte dall'anfitrione
quello che aveva i baffi
e due cuori sotto spade.
Lo scrigno a incisioni barocche c'era ancora,
la bottiglia di vino di scorta
l'avevamo intravista entrambi
e abbiamo sorriso:
anche post-mortem
i gusti restano gli stessi.
Gabriel sa ciò che dice:
la Casa Monteoru è piuttosto fizione.
Il posto dove sedeva di solito Ileana era intatto,
diresti caldo, come nido che serba
il ricordo del defunto merlo,
niente orme di polvere, né ragnatele sul posto di Virgil,
solo che il legno della sedia stava per diventare freddo,
prima i bracci, poi lo schienale,
dopo che lui, uomo del Danubio,
molto adirato,
con grandi lacrime sul suo viso infantile
era uscito nel gelo dell'inverno...
Sognava d'essere a Corabia?
"Mancava tanto poco,
ma quel poco recide come spada"
Ci mancava un granello di follia,
perché tutto cominci,
Avresti creduto che lui volesse pescare nel buco del ghiaccio
per una lunga notte
a bere tantissima vodka.
E FU SVANITO.
Forse si era nascosto al Salone spagnuolo,
come era uso nell'ultimo tempo,
evitandomi, anche se pur'io avevo dormito da lui,
prima del primo e ultimo nostro viaggio
nella Tracia, sulle orme d'Orfeo.

2

Dall'acquario
vale a dire dal posto pesso il bar,
dove sedevano, di solito, quelli degli anni sessanta,
Pituţ, Matei, Tomozei, Negoiţă, Hagiu...
(salto alcuni di loro, i dubbiosi, i tristi,
i cantanti di corte di Ceauşescu)
giungevano risate e singulti;
come fosse ieri li vedo mentre appoggiano
le loro lire o arpe
come delle biciclette
alle eleganti pareti,
si sentivano
se stavi attento
una specie di amaro lamento,
una sorta di furore dell'archetto,
(bevevano molto, ma non erano ubriachi)
pezzetti di versi classici,
e ordini come si deve.
(Anche dopo le 24 quando tutto è chiuso)
Erano stati anche loro giovani...
con il suo berretto a quadretti sugli occhi,
steso du due sedie
Hagiu componeva il suo
Sonetto di venerdì.
Non si sentiva l'odore di ciambelle a mandorle,
appena sfornate,
né quello di pane tostato,
o di metà riempite, d'uovo,
portate da Miţi su un vassoio,
servite solo appaiate,
o aromi di vini nuovi e vecchi,
la cucina con tutte le sue fragranze
era staccata dalla corrente,
gli specchi erano privi di lucido
da quando il gatto di Suciu
era cresciuto quanto un Doberman e parlava
franglese e tedesco, scorrevole...
Ahoè si era fatto il numero,
spalancando la porta
con un urto di spalla,
„Evviva l'Unione Sovietica,
essa ci rivendica!"
Le sue rime eran scoppi di riso, non rancore,
Ion Sofia Manolescu
raccontava, da noi aizzato,
per l'ennesima volta, la sua avventura
attraverso l'italico, il soleggiato Stivale.
Talvolta arrivava dalla contrada di Iaşi,
Ioanid, un „Poeta dei giganti",
suonava il pianoforte scordato dell'atrio,
coll'avorio dei tasti rotto;
Ion Papuc mi portava per leggere
Bossuet e Cartesio...
Era il brulichio allegro di un forte,
era il calore fraterno di un porto.
Per un tale fervore
Petru Poantă aveva rinunciato
al biglietto di treno.

3

Stavo al tavolo con Marius Robescu,
lui era solito bere solo Cabernet,
oppure, rarissime volte, Pinot Noir,
a piccoli sorsi, rari,
e con Petre Stoica,
fumando, ridendo nella barba,
separando la perla dalla banale
conchiglia, allevatore di verdure
autoctone e conigli
di razza, mitteleuropea,
donati dal Her Professor
Max Demeter Peyfuss...
All'alba tagliava erba per loro
e poi, con quelli di Otopeni
rovesciava il mondo
a testa in sù.
Lo rimetteva a posto, all'osteria,
lavando ogni sua sozzura coll'alcol.
Dan Cristea ci spiegava sempre
qualcosa d'inspiegabile
secondo Maurice Blanchot,
dove l'ossimoro
sottometteva l'antitesi,
drizzavamo le orecchie
alle parole del signor Şora,
alla voce ferma di Dorin Tudoran,
bis - bisnipote
d'un abitante di Năsăud
riottoso
di Bichigiu,
contro l'assetto statale in litigio,
ai tempi di Maria Teresa.
Riso a denti stretti, ribellione in ginocchio,
squardi rapidi furtivi intorno,
urti. Poi nessun
suono nel placato saloon,
il pallone bianco, una volta, di Ţuţea,
si scoloriva di molto, vi giuro.
Eravamo giovani, il giorno era lungo,
il posto era al riparo dagli sbirri
del cardinale Mazarin,
perlomeno così credevamo noi,
però da un tempo a chi importava più?
Sedute plenarie, voti,
il biascicato ritornello,
i politiziotti.
Rolf era stato picchiato
a qualche centinaia di metri da qui,
vi aveva perduto qualche dente
sotto i colpi di
uomini in civile,
Cadmo cercando Europa,
Cadmo seminando sul marciapiede,
non i suoi denti, bensì i denti del drago
donde erano spuntati
guerrieri che lottavano tra di loro,
come noi, allora,
l'olio e l'inchiostro non si sposavano
e Tebe doveva essere fondata,
ma non furono troppi gli eroi.
Dopo, sì, a bizzeffe,
i portacenere parlavano da soli
nel ristorante degli scrittori.

4.

Nichita si faceva vivo rare volte.
Un angelo caduto colmo d'arcani
alchemici: l'argento dell'amore
l'aveva dato in cambio dell'oro chimerico,
era pallido come Byron,
arrivava sempre vigilato da Drăgănoiu,
era come una farfalla variopinta,
straziato dall'ala stracciata,
quasi rotta.
Nel corpo aveva infissa una matita.
Quando arrivava Nichita
si buttavano tutti
ad abbracciarlo col tanfo dell'ubriachezza sociale
esalato dai pori degli abiti
Era già passata da un pò l'ora
e non arrivava Ion Cocora.

5.

Adesso stavo parlando col Filosofo
di ciò che non esiste più ma c'è
accuratamente serbato in questo
loculo o colombario,
dove la cenere dei nostri giorni
si è raccolta come un dono,
o è solo una sorta di luogo senza luogo
un inganno tipo Dimov,
dove ci siamo nascosti,
la Casa degli scrittori è finzione,
Gabriel sa ciò che dice,
caso mai il nostro U-topos,
il nostro sommergibile U-52 ?
I giovani affogarono
ma ci sono pure in giro sui moli
o intorno alle case demolite
le loro ombre, angosciate,
come noi.

* tranne la signora Candrea che gestiva il Ristorante degli Scrittori, Miţi, la più conosciuta tra le cameriere, e il personaggio mitologico Cadmo, tutti i nomi propri appartengono a prosatori, critici, saggisti, pensatori romeni, defunti o ancora viventi, che frequentavano decenni fa questo locale simbolo della nostra intellighenzia, oasi d'istrionismo, finzione oppure isola utopica di rifugio e protesta di detti personaggi contro la propaganda ufficiale del regime comunista.

Ovviamente la lista non è completa, però il poema riesce a rendere un clima di bohème artistica e "ribellione in ginocchio".

Versiunea italiană: GEO VASILE

Stavo al tavolo con Marius Robescu,

lui era solito bere solo Cabernet,

oppure, rarissime volte, Pinot Noir,

a piccoli sorsi, rari,

e con Petre Stoica,

fumando, ridendo nella barba,

separando la perla dalla banale

conchiglia, allevatore di verdure

autoctone e conigli

di razza, mitteleuropea,

donati dal Her Professor

Max Demeter Peyfuss...

traduceri

Dan Marius Cosma

Profesor salahor

Dimineață, când a venit să mă ia cu mașina, nu mai cunoștea pronumele de politețe. „Ești gata, profesore? rânjește la mine. Hai, pe cai, că se filmează!” Exact, începeau filmările la o comedie neagră. Nu mai bine ajungem la familia unde-a contractat lucrarea… mă rog, e impropriu spus contractat, din moment ce el lucrează la negru… că își dă arama pe față. „La profesor nu-i aduce cafea, că nu bea, îi zice femeii, numa` cu una să vii, fără zahăr.”

proză

Uite, Aurico, și acuma mă scoate din sărite! De parcă nu mi-ar fi ajuns cât am pătimit azi din cauza lui! Cum să stau liniștit? Nu pot! Ce i-am făcut eu ăstuia de se poartă așa cu mine? L-am lăsat cumva corigent și nu mai țin minte? Se poate. Din câte-mi amintesc nu-i plăcea deloc învățătura. Stătea în ultima bancă, în colț, iar între el și colegii săi mai erau două bănci libere. Acolo l-au pus să stea, că-i puțeau picioarele groaznic, mai ales în ultimele săptămâni de școală. Evitam să trec pe lângă el, pur și simplu mi se făcea greață. I-am și zis odată să se spele și să-și schimbe încălțările. Și el ce crezi c-a făcut? M-a pârât lui taică-său, de-a venit ăla la noi, mort de beat, și-a zis că nu ne mai taie niciodată porcul de Crăciun dacă mă mai leg de feciorușu. Nu-ți mai amintești. Sigur, a fost demult, acum douăzeci de ani. Între timp, prostovanul a ajuns mare meșter, se dă mare sculă-n basculă, ca să vorbesc ca el, Doamne, uite pe cine am ajuns să citez! Mda, ai dreptate. Dacă era prostovan, n-ar fi ajuns unde-a ajuns. Corect. Dar tot un nesimțit a rămas. Să se poarte chiar în halul ăsta cu mine! Ca și cum, prin asta, s-ar răzbuna pentru că i-am spus să se spele… Uitând că tot eu îi dădeam până la urmă notă de trecere… Ce se aude, s-a trezit Denisa? Ia dă-mi-o puțin la telefon, draga bunicului… N-are chef? Bine. Transmite-i *noapte bună* de la bunicu`. Alo, m-auzi? Spune-i *noapte bună* de la bunicu`. Iar e slab semnalul. Mă duc lângă masă. Acum m-auzi mai bine? Perfect.

Să știi, Aurico, că nu trebuia să ascult de tine. Nu ești tu de vină, n-am spus asta, am spus doar că nu trebuia să te ascult. Nu trebuia să mă duc cu el. Da, știu ce-am zis. Două sute de lei pe zi… Nu-i rău deloc. Parcă ne strică niște bani în plus? Dar, sincer, îmi pare rău că nu i-am spus la despărțire: „Sergiu, băiete, eu nu-s făcut pentru munca asta. Nu-i foarte grea, n-ai scos sufletul din mine, dar e sub demnitatea mea.” Asta ca să nu-i zic, franc: „Ascultă, mă mucosule, eu am venit să te ajut, și tu îți bați joc de mine? Pentru asta m-ai chemat, să te răfuiești cu mine?” Să știi că asta urmărește pușlamaua! Vrea să mă umilească! Nu, Aurico, nu sunt paranoic! Te rog să nu arunci cu epitetele, că mi-a ajuns câte tâmpenii am auzit astăzi! O să-i spun: „Îmi pare rău, nu mai pot veni, descurcă-te cum poți.” Punct! Știu că nu-i frumos, dar ce poată să-mi facă? Nu-mi pasă! El, nesimțitul, cum s-a purtat cu mine? Și ții minte ce frumos îmi vorbea când a fost la noi să ne repare gardul? Dom` profesor în sus, dom` profesor în jos. „Haideți, dom` profesor, că nu-i așa rău, munca grea o fac eu, doar aveți și dumneavoastră o vârstă, cum să cărați saci de ciment? Da` și dacă-mi dați de jos un cui când am nevoie, tot e ceva, că nu mă mai cobor eu de pe scară și nu pierd timpul.” Zic: „Sergiu, dragă, mie nici pe seama mea nu-mi plac construcțiile, atâta doar că unele lucruri trebuie făcute din când în când. Dar să lucrez pe la nu știu cine, nu cred că mi-aș dori. Mai bine-mi văd de vacanță, că acușica-i gata.” Dar nu s-a lăsat păgubaș cu una, cu două. Mai ții minte cum se lamenta? Că-i necăjit că nu găsește forță de muncă, plătește bine și totuși nu găsește niște băieți serioși care să-l ajute, toți îl lasă baltă după câteva săptămâni… „Și, zic, de ce-au plecat băieții ăia?” „Păi, zice, unu` voia 400 de lei pe zi. Nici vorbă! Altu` era bețiv, nu mă puteam bizui pe el. Și-a mai fost unu`, băiat bun, doar că era analfabet și cam sărac cu duhu`. Ce să fac eu acum, să-mi aduc indieni? Poate c-o să-mi aduc într-o zi.” Mă întreb însă, oare el n-are nicio vină în treaba asta? Da, Aurico, exact așa m-am gândit și eu. Când toți te părăsesc, poate că ai și tu partea ta de vină. Poate că nu te-ai purtat cum trebuie cu angajații tăi. Una zici și alta faci. Ca-n cazul meu.

Dimineață, când a venit să mă ia cu mașina, nu mai cunoștea pronumele de politețe. „Ești gata, profesore? rânjește la mine. Hai, pe cai, că se filmează!” Exact, începeau filmările la o comedie neagră. Nu bine ajungem la familia unde-a contractat lucrarea… mă rog, e impropriu spus *contractat*, din moment ce el lucrează la negru… că își dă arama pe față. „La profesor nu-i aduce cafea, că nu bea, îi zice femeii, numa` cu una să vii, fără zahăr.” A început aia să se hlizească, îi plăcea cum mă punea la punct mucosul. A repezit-o bărbatu-său să nu mai râdă ca proasta și să aducă repede două cafele pentru ei și un cappuccino pentru mine. „Cappuccino serviți, nu-i așa, dom` profesor?” zice, și parcă m-am simțit mai bine. Nu, Aurico, nu-i vorba că sunt prea sensibil! Spun doar că nu așa se procedează. Hai să fim serioși! Bine. Își termină ei cafelele, îmi beau și eu ceașca de cappuccino. Proprietarul pleacă la oraș după niște materiale, i-a scris Sergiu pe o foaie ce mai trebuie să cumpere.

Prima sarcină pe care am primit-o a fost să strâng molozul rămas în cameră. Meșterul a spart ieri un perete ca să monteze o ușă. Încep să strâng, când îl aud că trage fără rușine un pârț și izbucnește în hohote, nu se mai putea opri din râs. Îți dai seama?! „Nu știu ce-ai mâncat tu, profesore, da` mie tare bine mi-a prins omleta făcută de nevastă-mea! Ptiu, ce periculoasă e!” se strâmbă și se duce spre ușă, la aer. Vede că nu apreciez deloc porcăriile lui și mă întreabă serios: „Da` soția dumneavoastră unde ziceați că-i dusă?” Îmi vorbea frumos din nou. „Să stea cu nepoțica noastră, zic, până se întorc Mihai și Alina de la nuntă.” „Aha, face într-o doară. Hai puțin să-mi ții scara, să văd ce-i cu firele astea de curent.” Mai că nu-mi venea să mă duc, pățit cum eram. Dar s-a purtat cuviincios, nici picioarele nu-i mai miroseau ca altădată; atâta doar că a început să-l înjure ca la ușa cortului pe cel care s-a ocupat de instalația electrică. Așa-i cu ăștia. Când vine un meșter la tine, te întreabă cu cine ai lucrat înainte. „Prost meseriaș, trebuia să mă chemi pe mine!” zice. Uite cât am de reparat după el.” Următorul meșter zice la fel, și tot așa. Fiecare vede defectele predecesorului, nicidecum pe ale sale. M-am întors la molozul meu, l-am încărcat în roabă și am întrebat unde să-l duc. „Șefa, o strigă Sergiu pe femeie, unde să ducă profesorul molozul?” „Mozolul?” râde aia de undeva dintr-o cameră. „Mare figură, îmi șoptește Sergiu și-mi face cu ochiul. N-aș ierta-o, doar că… Molozul, unde să-l ducă?” adaugă când apare femeia în rama ușii. „În spatele casei, zice ea, că tot e locul jos și stă apa când plouă mai mult.”

Ies afară cu roaba și, când ajung în spatele casei, mă întâmpină o pădure de urzici dintr-alea bătrâne, de-un metru înălțime. Urzici și scaieți cât cuprinde. „Își extind ăștia casa, mă gândeam, își amenajează camere frumoase, moderne, dar ce folos dacă li se văd urzicile în fereastră?” Ai dreptate, Aurico, asta spune multe despre unii oameni. În sfârșit, termin cu molozul și pe la zece ne apucăm să montăm UD-urile… Lasă, că-ți explic eu altă dată ce-i cu profilele astea metalice… Nu te interesează. Bine. Cât ne-am ocupat de treaba asta, cu montatul UD-urilor și CD-urilor, Sergiu mă întreba ba de una, ba de alta. „Să îmbinăm plăcutul cu utilul”, zicea el. Oricum, vorbea mult și la telefon. „Dacă-mi spui cum îl chema pe generalul rus care l-a învins pe Napoleon, ești cel mai tare prof de istorie din câți există!” zice deodată. Mă uit la el, neîncrezător: vorbea serios? „Nu mai ții minte, profesore? Sau nu știi?” Asta chiar m-a enervat: cum să nu știu?! „Este vorba despre prințul Mihail Kutuzov, feldmareșal țarist.” „Foarte bine. Și când a trăit?” Se inversaseră rolurile: parcă el era profesorul și eu elevul. „Nu mai rețin când s-a născut, știu doar că a murit în 1813, la scurt timp după alungarea armatei franceze, *La Grande Armée*, din Rusia.” „Aha, deci nu le știi nici dumneata pe toate!” Și râde iar, în felul său grosolan. Apoi revine: „Spune drept, zice, da` drept să spui, ce sărbătorim noi pe 24 ianuarie?” „Da, zic eu, cinstit, chiar am văzut la știri o mulțime de cetățeni care habar n-aveau ce sărbătorim. Cineva zicea că s-a unit Ardealul cu Bucureștiul. Altcineva – că s-au unit românii cu… Hristos! Unul a recunoscut că nu știe ce-i pe 24 ianuarie, dar e sigur că pe 26 s-a născut Ceaușescu. Mulți au ridicat din umeri, neștiutori…” „Deci, nu știi!” sare el, victorios. „Ba știu! Am aniversat unirea Moldovei cu Țara Românească. Sau Unirea Principatelor Române. Mica Unire, dacă vrei. Acum ești mulțumit?” „Da, aprobă el, batjocoritor. De data asta ai nimerit-o.” Și adaugă, educativ: „Află de la mine că, la început, cei din Țara Românească nici măcar nu l-au vrut de domnitor pe Vasile Alecsandri!” Ei, poftim! Râzi tu râzi, Aurico, dar mie nu-mi venea deloc să râd, dimpotrivă. N-am mai zis nimic.

Pe urmă ne-a chemat femeia la masă. S-a înțeles dinainte cu meșterul să ne pregătească prânzul. Mâncarea n-a fost rea, doar că în ciorba de perișoare am găsit un fir de păr, lung și negru, exact ca al bucătăresei de lângă noi. Da, dacă tot era de perișoare, bună observație, bravo! Bun, terminăm de mâncat, Sergiu cere și i se aduce o bere rece, eu mai beau un cappuccino… Stai, că termin imediat… Dragă, dacă tu te plângi că ești obosită, atunci eu, care am tras toată ziua, ce să mai zic! „Profesore, zice Sergiu, vezi sulurile alea de vată? Trebuie să le tăiem la dimensiune și să le fixăm sus, între CD-uri. Înțelegi?” „Îmi cam dau seama, zic, deși n-am mai făcut așa ceva niciodată.” „Lasă, omu` cât trăiește tot învață. Îți explic eu cum se face și sigur o să te descurci. Eu o să lipsesc vreo două ore.” „Unde te duci?” fac eu, cumva neajutorat. „Am de finalizat o lucrare la cineva, mă tot întreabă când mă duc, n-am încotro. Îți arăt cum se face și continui dumneata, o să vezi că nu-i greu. Nu-i vată de sticlă, n-o să te mănânce pielea.” Am improvizat afară, la umbră, o masă, am așezat pe ea un sul de vată și ne-am apucat să tăiem bucăți egale… În sfârșit, era simplu. El se urcă în mașină și pleacă, iar eu m-apuc de treabă. Parcă-mi plăcea mai mult de unul singur, fără atâtea întrebări și bârfe, fără vânturi și râsete neroade. Pe de altă parte, nu puteam să nu-mi amintesc ce vorbisem cu Sergiu când a fost la noi, referitor la ajutoarele sale: „Degeaba ești un meșter extraordinar, i-am zis atunci, dacă cei din echipa ta nu sunt pricepuți și serioși și fac numai muncă de mântuială. La sfârșit, dacă lucrul iese prost, șeful lucrării este singurul tras la răspundere.” Ei bine, ajunsesem exact în situația asta: un ins nepriceput, care apelează la alții când are de rezolvat o problemă acasă, lăsat acum să lucreze de unul singur în casa unor necunoscuți. „Să nu-i dezamăgesc, mi-am zis, să nu-mi bat joc de banii lor adunați, poate, cu greu, cu mari sacrificii, bani mulți de bună seamă, căci toate costă enorm în ziua de azi, și manopera, și materialele…” Ai văzut doar cât am cheltuit și noi cu amărâtul ăla de gard…

După vreo jumătate de oră văd că intră în curte un tânăr. Când dă cu ochii de mine, îmi zice vesel, dar cam agitat, de parcă s-ar fi grăbit la toaletă: „Sănătate, spor la muncă!” Intră în casă, eu mai tai o bucată de vată și mă duc s-o fixez sus. Îi auzeam de pe scară cum își vorbeau, el cu femeia: „Vine spre seară, ți-am spus doar…” „Și ăla de afară?” „N-are treabă cu noi, stai liniștit. Păi, te mai chemam eu dacă… Cred că-i cam tare de-o ureche…” Eu, tare de-o ureche! Uite că le auzeam până și gâfâielile alea de câini în călduri… Bine, dragă, nu intru în detalii. Să fie sănătoși! Da, nu-i treaba noastră. Ies din nou, măsor și mai tai o bucată de vată, când observ că intră în curte mașina proprietarului. Hopa! Casanova, ai îmbulinat-o! Mă duc în casă și aud vocea ei, coborâtă și dramatică: „Nu pe-acolo! Nu pe-acolo! Unde te duci?” Ușa cea nouă se deschide brusc și tipul răsare în prag, gol pușcă, cu hainele și sandalele în brațe. Habar n-am ce să zic, îți închipui, stăteam pe scară mut, cu bucata aia de vată ținută deasupra capului. Ăsta, mut și el, nădușit tot și cu ochii cât cepele, trece iute pe lângă mine, deschide fereastra și sare fără să clipească. „Auu!” îl aud deodată că geme ca înjunghiat. Cobor repede să văd dacă mai mișcă. Mișca, și încă cum! Parcă înota printre urzicile alea mari și bătrâne, uite așa își făcea loc printre ele cu hainele și cu sandalele. Și-a agățat tricoul într-un scaiete, acolo l-a lăsat, a fugit în livadă și l-am pierdut din ochi, exact când a intrat proprietarul în cameră, purtând două plase pline cu materiale. Apare și nevastă-sa, rumenă în obraji, ferindu-se să mă privească. „Unde-i Sergiu?” mă întreabă omul. Când îi spun, își iese din minți. Scoate telefonul, îl sună pe meșter și începe: Că el bate tot orașul să găsească materialele de care avem nevoie… tocmai pentru că el, meșterul, n-a știut de la bun început să aprecieze corect de câte are nevoie… și acuma nici măcar nu-l găsește la lucru, că-i dus la altcineva!… Și dă-i și înjură ca birjarii. Iar nevastă-sa îi ținea isonul, după ce mai devreme trăsese o sperietură grozavă tocmai când îi era lumea mai dragă, norocul ei că n-a fost mai rău de-atâta!

Până a sosit Sergiu, un ceas mai târziu, au continuat să bombăne, când el, când ea. Cu mine n-au avut nimic, ar fi fost culmea, deși certându-l pe meșter, oarecum eram muștruluit și eu. În orice caz, a trebuit să le suport toate răbufnirile, să le ascult, vrând-nevrând, toate injuriile. „Spune și dumneata, dom` profesor, n-am dreptate?” mă tot întreba proprietarul, nervos. Și eu repetam aceleași vorbe, tot mai nerăbdător să plec de-acolo: „Nu știu, nu mă bag.” Oricum, nu-l interesa părerea mea. Apoi m-am retras în curte și i-am lăsat să se certe. La un moment dat erau gata să se încaiere. Nu s-au încăierat, și-au dat mâinile și au băut câte o bere. M-au chemat și pe mine, am ciocnit cu ei, au glumit, au râs… Sergiu s-a uitat la ceas. „Ora patru. Ajunge pentru astăzi.” „Cum, nu mai stai?” zice proprietarul. „E sâmbătă după-masa, ce naiba! face Sergiu. Și serviciul profesorului s-a încheiat pentru azi. Așa ne-am înțeles, trebuie să mă țin de cuvânt.” „Lasă-l pe dom` profesor, insistă proprietarul, mai rămâi o oră, două, te ajut și eu, măcar să punem plăcile de rigips. Nu mă supăra, te rog.” „Păi, și cu profesorul ce fac, zice Sergiu, că-s douăzeci de kilometri până la el acasă. Te duci pe jos, profesore? Ieși la ocazie?” „Pe dom` profesor pot să-l duc eu cu mașina!” sare femeia, binevoitoare. O înțelegeam, voia să scape cât mai repede de mine, dar m-am bucurat că mă scotea din încurcătură.

În mașină, îi tot suna telefonul, se uita cine e și-l închidea, furioasă. „Să știți că eu n-am văzut nimic”, am simțit nevoia s-o liniștesc pe la mijlocul drumului. „Mersi, dom` profesor, zice, privindu-mă chiorâș, mă bazez pe dumneavoastră.” Și a binevoit, în sfârșit, să-i răspundă amantului: „Ce tot suni, nu pot vorbi! Și eu ce să-ți fac? Las` că trece. Scapi și tu de reumatism… Ce tricou? O, Doamne!”

Asta a fost, Aurico. Am vrut să văd cum e. Și mi-a ajuns. Știi cum se spune: dacă intri în troaca cu lături, te mănâncă porcii. Mâine nici nu mă duc. Adică nu mâine, că-i duminică… Luni. Îi spun că nu mă duc. Dar ce sunt eu, salahorul lui? Chiar aici am ajuns? Înseamnă că tot ce-am făcut de-a lungul vieții, studiile, cărțile citite, orele predate la catedră… toate astea sunt egale cu zero! Înseamnă cu nu mai valorează nimic dacă accept să fiu salahorul ăstuia. Nu bine zic? Alo, mai ești? Alo?… Aurico… Ai adormit… Bine, mă culc și eu, că-i târziu. Vorbim mâine. Noapte bună, Aurico.

Catalina Hașotti

ZONE DE DESTINAȚIE

Ileana urcă cele șapte trepte de la intrarea în bloc cărând în mâini o grămadă de sacoșe maieu pline cu legume și fructe. Poșeta și-a agățat-o de gât. Își amintește că ar trebui să scoată de acolo cheile, dar o fulgeră gândul că poate fiul ei este în casă. I se mai întâmpla să-i facă surpriza de a veni pe la ea neanunțat, să mănânce câte ceva și să mai stea de vorbă amândoi. Cu degetul mic apasă pe cifra șapte de la interfon. Ca de obicei, se aud șapte clinchete, după care interfonul se oprește automat fără ca nimeni să răspundă.

Deschide ușa de la intrarea în imobil și începe să urce treptele șapte câte șapte până la ea acasă. Ajunsă în apartamentul ei, se oprește direct în baie să facă un duș. Transpirase cât a colindat piața și a urcat scările.

Știe că după aceea totul îi va părea mai ușor de făcut. Chiar și migăloasa treabă de a lua fructele ori legumele să le spele și să le pună în frigider ori în fructiere. După duș se întinde pe pat, nu ca să doarmă, ci doar ca să viseze un pic. Și iar îi apare în întunecimea ochilor închiși luminoasa cifră șapte. De câtva timp, de fiecare dată când închidea ochii, parcă urma să se întâmple ceva destul de așteptat. Mintea ei se conecta cu universul și acum universul se încăpățâna să îi trimită mesaje cu ezotericul șapte, cifra cu atât de multe semnificații și mistere. Dar nu mereu îi apărea ca atare. Câteodată îi apăreau fie șapte flori, fie șapte mici planete care se îndreptau lent spre fereastra ei, devenind din ce în ce mai mari și mai amenințătoare, fie șapte păsări care se învârteau în cer într-un cerc amețitor. Ba o dată i-au apărut în miniatură și cele șapte continente deasupra cărora ea zbura, aruncând peste ele ceva ce semăna a șapte stele. Și mereu se trezea brusc după aceea și încerca să își interpreteze cu bătăi dese de gene visele ori reveriile. Uneori căuta în dicționarul de vise de pe Google. Și acolo găsea niște interpretări. Cum că șapte visat ar însemna cele șapte stadii ale dezvoltării umane – embrionul, fătul, sugarul, copilul, adolescentul, adultul și bătrânul. Și, ce-i cu asta, își zicea ea, cu ce mă ajută să înțeleg visul? Alteori spunea acolo că șaptele îi îndepărtează bolile corpului, ori că îi va aduce noroc. Se bucura, asta era de bine. De sănătate și noroc avea nevoie, cu siguranță. Dar ce citi ultima oară o puse pe gânduri: dacă visezi cifra șapte vei fi, în sfârșit, lângă cel pe care l-ai așteptat până acum, lângă sufletul tău pereche. Simțise de ceva timp că așa era, dar acum avea un fel de confirmare.

Și-apoi, s-au împlinit deja șapte luni de când ea și Pavel și-au auzit pentru prima oară vocile la telefon.

Deschide ochii și își caută mobilul prin geantă. Se uită la ceas: după-amiază la ea, zece dimineața la el. Este o oră rezonabilă. Îl întreabă cum i-a fost noaptea. Nu vrea să îi spună nimic deocamdată despre visele ei de întâmpinare.

- Am visat cu ochii deschiși, cum și când ne vom ține de mână, îi răspunde el. Și aștept să ne găsim. Ți-am pus ultima poză trimisă de tine pe perete. Este înrămată. Emană lumină.

Ea închide ochii și își imaginează cum arată fotografia ei pe perete.

- O să-ți mai dăruiesc ceva după ce terminăm convorbirea, îi spune Ileana. Ai să vezi ulița copilăriei mele pe care Domnul a așternut zăpadă. Acolo îmi caut sufletul. Vreau să-l păstrez curat. De câte ori o văd în poză ori cu ochii minții, mi se umezește privirea.

- Și eu am auzit în somn sunetul firav, de mătase, al zăpezii care cobora din ceruri. Jur. Și am spus: auzi, Edgar Allan Poe, auzi?... Ciudat!

Un moment niciunul nu mai zice nimic. Apoi Ileana reia:

- Mă tot gândesc ce fac eu fără tine, ce faci tu fără mine. Aceasta-i întrebarea. Restul sunt vise. Mergem înainte așa? Și totuși, ce pedeapsă, să nu ne putem atinge! Unde am greșit?

El încearcă, cu glas blând, să o consoleze:

- Lasă, că va veni o vreme când vom fi o singură ființă. Îmbrățișați în patul lin. Eu te-am visat și m-am visat așa. Ești o splendoare. Sunt copleșit de iubirea pentru tine. Știi, ieri credeam că mi-am pierdut mobilul. Eram disperat că pierd legătura unică, iubită, cu tine. Mi-e un dor dureros de tine. Un dor pe care nu știu cum și cât l-oi mai putea duce.

- Dorul care doare îl simt și eu în fiecare zi.

- Nu cunoști ordinea priorităților carteziene, dar mai ai timp să te dumirești. N-o să găsești pe altcineva ca mine, draga mea de departe. Ai toată iubirea mea pentru tine.

- Și tu pe a mea. Pentru că meriți să fii iubit.

După vorbele ei, conexiunea se întrerupe dintr-o dată, așa cum li se întâmplă adeseori. S-au obișnuit deja. Ileana își amintește că trebuie să scoată din pungi ce a cumpărat și să așeze fiecare produs la locul lui. Dar nu apucă să facă decât două-trei gesturi gospodărești. Apoi mobilul iar îi sună:

- Nu știu de ce s-a întrerupt. Cred că s-a întâmplat ceva cu mobilul tău, draga mea. Ori cu legătura. Dacă se mai întrerupe, vorbim mai pe seară, da? Să ai și tu timp să mai faci și altceva.

- Îndeletnicirea mea principală este să mă gândesc la tine. Fericită să fiu că te iubesc, fericit să fii de mine, cea care te iubește pe această margine de lume. Asta e singura cale de a învinge. Ai mâncat ceva de dimineață?

- Nu, am vorbit cu tine la telefon. Mi-e de-ajuns.

- Trebuie să mănânci. Uite, închid și ne auzim mai pe seară.

- Nu închide, încă nu. Știi, iar privesc pozele cu tine, agățate pe toți pereții dormitorului meu și te văd sclipitoare. Nu vreau să te necăjesc. Uneori mă bucur că nu ești lângă mine ca să nu vezi cât te iubesc.

- Tot fugim unul după altul ca noaptea după zi și invers. Trebuie să ne menținem drum liber, dar în acest moment nu știu cum. Totul este deocamdată complicat pentru noi, mult prea complicat să ne putem întâlni aievea. Dar eu vreau să îl văd în carne și oase pe cel ce se gândește la mine. Ce să fac? Să strig că îl iubesc așa cum n-am mai iubit pe nimeni până acum? Să strig ca să mă audă toată lumea?

- El este lângă sufletul tău, nu trebuie să strigi. Ne-am găsit. Ești un balsam pe singurătatea mea abrazivă. Și-mi doresc să mă țin lipit de sufletul tău. Sunt fericit că ai apărut și că îmi umpli golurile. Gândul meu este numai la tine.

- Tu ești prea cunoscut, iar eu nu ar fi trebuit să intru în gândurile tale.

- Lasă complexele. Când voi termina cu această lume, o să încep alta în noua realitate cu tine.

- Eu te rog să faci pași siguri și precauți pentru un viitor foarte apropiat aici, în această realitate. Acum închid, pentru că trebuie să mănânci ceva. Poftă bună!

Nu trece nici măcar o oră și se uită iar pe mobil să vadă cine sună. Este tot Pavel.

- Știi, mă gândesc încontinuu cum să fac să fie bine. Sunt atâtea bariere, atâtea obstacole pe care tare îmi doresc să le putem trece! Aș vrea așa mult să nu ne înfrângă timpul, vremurile, împrejurările. Eu, deși cu gândul îmi vine să zbor peste mări și oceane, îmi dau seama că pedeapsă există pentru greșelile trecutului meu și că nu sunt decât un visător. Teamă îmi este că dacă tu nu poți să ajungi aici, mie îmi este și mai greu să mă întorc în țară. Mă topesc pe zi ce trece. Dar iubirea mea pentru tine trebuie să mă țină drept, trebuie să mă ajute. Îmi pare că nu pot deocamdată să îți ofer decât gânduri luminoase. Este și asta ceva, nu? Am și vise cu cifra șapte, magica și desăvârșita cifră șapte.

Ileanei i se pune parcă un nod în gât și pielea i se face de găină.

- Mă uimești. N-am vrut să îți spun, dar și mie de câteva nopți mi se arată în vise aceeași cifră șapte și tot felul de lucruri care țin de ea. Vorbește cu Dumnezeu, tu poți s-o faci, și roagă-l să ne țină pe amândoi rezistenți și să ne ajute să vedem cumva capătul tunelului. Și să facă să nu piară vraja dintre noi.

- Noi trebuie mai ales să ne ținem strâns de braț și să privim cu fața la răsărit.

Ileana închide telefonul, cu gândul, ca de obicei, la ce au vorbit amândoi. Se îndreaptă spre bucătărie, însă nu apucă să ajungă până acolo că telefonul iar îi sună. Este fiul ei. Îi spune că a avut accident de mașină pe strada 7 Noiembrie, dar că nu trebuie să se sperie, că el este bine. Doar mașina are avarii mari. Nu este convinsă că băiatul ei nu are nimic din moment ce el i-a spus în ce stare se află mașina. Îl întreabă unde este.

- Sunt să îmi facă un computer tomograf la cap.

- Ajung imediat și eu acolo. Stai liniștit, o să fie bine. Vin acum, în câteva minute. Voi fi cu tine.

Începe să împingă cu mișcări foarte rapide și cu mâinile tremurânde pungile de plastic cu care venise de la piață. Le înghesuie cu tot ce este în ele prin cutiile de jos ale frigiderului, în timp ce își încalță sandalele. În toată graba ei, tricoul și pantalonul de casă de pe ea nici nu-i trecu prin cap să le schimbe. Se uită dintr-un gest reflex pe calendarul și pe ceasul electronic afișate amândouă pe partea exterioară a frigiderului. Este în data de 7.07, ora 7 seara.

Florin Golban

Momentul acela când simți mirosul pământului după ploaie, al florilor de tei inundând strada și auzi cântecul unei păsări. Te simți acasă.

O istorie a lumii, a unor vremuri apuse. Timpul în care omul era conectat cu natura, se trezea cu găinile iar uneori adormea târziu în noapte însoțindu-și visele cu cântecele greierilor sau cu orăcăitul broaștelor după o seară ploioasă.

Povestea pe care eu sau tu o lăsăm celor care vin, copiilor noștri și poate nepoților. Pentru că ei, născuți între blocuri înalte, cu geamuri de sticlă, cu greu pot observa soarele și gusta bucuria unui răsărit sau a unui apus. Bucuria numărării stelelor, a călătoriei în orice moment al zilei sau nopții.

Orașul nu-și spune trecutul, pierdut în umbra străzilor pavate cu piatră. Încearcă, ghicindu- și viitorul, să își trăiască prezentul.

Sentimentul de acasă, prezentul pe care îl trăiești având aceleași senzații din trecutul îndepărtat, sentiment care se manifestă *provocat* de cântecul unei păsări, adierea vântului, sunetul picăturilor de ploaie lovind fereastra, a unui cântec. Poate un film sau de ce nu, o poveste, răsăritul și apusul, fazele lunii.

De aici se naște câte o poveste, expoziții de dragoste, manifestări ale iubirii...

Peste murmurul orașului, vocea sa caldă și țipătul ascuțit al chitarei. El se află acolo, punct fix. Lângă zidul văruit alb, cu ghivece albastre. Le privesc umbrele, când lungi, când scurte, în funcție de momentul zilei în care mă aflu.

într-o altă fereastră
un câine își pierde umbra

în lumina străzii
un om fără adăpost
poartă o altă haină

vânt rece

ar putea străluci
o lumină
această viață
într-un vis albastru
se îndepărtează
umbrele scurte ale amiezii

Cine pe cine posedă? Ai crede că oamenii stăpânesc orașul, construind clădiri noi înalte, ici colo câte o grădină de flori care să le amintească de vară, magazine cu reclame luminoase, străzi largi cu spații de promenadă și fântâni arteziene.

Un oraș nou se naște la marginea celui vechi.

Cine pe cine posedă? Ai crede că oamenii stăpânesc orașul, construind clădiri noi înalte, ici colo câte o grădină de flori care să le amintească de vară, magazine cu reclame luminoase, străzi largi cu spații de promenadă și fântâni arteziene.

proză

Dorel Tătaru

Oameni citiți versus oameni, citiți!

După cum a spus odată Einstein, orice prost poate ști, ideea este să înțelegi! Partea cu înțelesul este foarte importantă. Nu are rost să știi lucruri dacă nu poți sau nu știi să folosești cunoștințele acumulate. Ar fi ca și cum un artist, mai bine spus o persoană care urmărește să devină artist, învață tot ce trebuie să știe despre desen, dar nu desenează niciodată nimic. Nu este suficient să citim cărți.

Un prost educat nu este acea persoană care a fost educată prost. Bunicul patern al soției mele, Carmelo Echevarria, numea un prost educat un individ care a citit două, trei biblioteci, dar care nu știe să prindă o scândură în două cuie. A citit, dar la ce i-a folosit? Un mare scriitor, drag și apropiat mie, îmi spunea că devenim deștepți nu doar dacă facem ce fac alții, ci și dacă citim ce scriu alții, mai ales cei din preajmă, și m-a provocat la abordarea acestei teme într-un viitor eseu.

Despre aceste două spețe situate cumva la antipozi vreau să scriu, despre prostul educat al bunicului Carmelo și educatul deștept al lui Adrian Alui Gheorghe. Despre asta și despre cărți, și despre genul de lectură care duce la ridicarea virgulei din mijlocul titlului pe care l-am ales pentru această scriitură, și aș tot repeta partea a doua a titlului până la inculcare. Te face citirea consistentă a unui număr mare de cărți mai inteligent? Răspuns scurt: da! Răspuns lung: inteligent este cât se poate de subiectiv, foarte subiectiv aș spune. O persoană poate fi cu siguranță inteligentă, înțeleaptă, fără a fi o persoană ,,bine citită." Umplerea minții cu informații nu este o garanție a inteligenței. Lectura nu face pe nimeni inteligent. Ea oferă informații sau o experiență indirectă. Acestea nu sunt esența inteligenței. Sunt genul de material care alimentează inteligența permițându-i să meargă mai departe decât ar putea dacă nu ar avea astfel de informații sau experiențe. O persoană inteligentă se va gândi la ceea ce învață din lectură, va trage concluzii, va forma teorii și ipoteze. Ea poate raționa din ceea ce a învățat și poate trage adesea concluzii interesante, chiar valoroase. Este foarte posibil ca un prost să lectureze copios. El poate fi o sursă de informații pe care o poate reda cu locvacitate, papagalicește. Învățarea nu mărește mintea unei persoane proaste, pur și simplu răsuflă de acolo o masă de aer fierbinte.

Deci, lectura are valoare dacă ai inteligența să profiți de ea. Dacă nu o faci, lectura te poate ,,ajuta" să devii insuportabil ori dăunător, sau cu puțin noroc, să fii cel mult o sursă continuă de amuzament. În același timp, oamenii inteligenți au o sete puternică de cunoaștere, acest lucru venind odată cu lectura, dar nu lectura este ceea ce le conferă inteligența, lectura fiind un produs secundar al inteligenței care există deja. Mai văd ca pe un alt produs secundar al inteligenței, capacitatea de a excela la acele lucruri pentru care ai aptitudini. Nu este despre cât de multe lucruri știi, mai degrabă ce poți face cu ceea ce știi, și aici voi dezvolta puțin. Majoritatea oamenilor cred că inteligența provine din informații și prin urmare își ridică întrebarea cum să ajungă inteligenți foarte repede. Pentru a ajunge inteligent ,,foarte repede" trebuie să mergi încet. Sună ironic, dar este adevărat. Poți citi rapid, poți viziona rapid videoclipuri, poți parcurge foarte repede hârtii, articole și documente. Pe scurt, poți aduna informații foarte rapid, dar asta nu înseamnă că devii inteligent.

Dacă având mai multe informații înseamnă că ești inteligent, atunci orice telefon simplu cu conexiune la internet este mai inteligent decât oricare dintre noi. Adunarea informațiilor este doar memorare cumulată cu o regurgitare robotică a faptelor. Rareori această regurgitare îți oferă capacitatea de a forma conexiuni și predicții între fapte, observații, realitate, în timp util. Ai putea citi mii de cărți, dar dacă nu ești capabil să încadrezi acele informații într-un model funcțional al realității și să le folosești pentru a forma modele predictive, ești doar o enciclopedie cu duh. Așa cum am afirmat mai sus, inteligența este o calitate care se află în fiecare ființă umană, dar și în fiecare formă de viață. Ei bine, inteligența în sine nu poate fi exprimată prea ușor în cuvinte. Dragostea, fericirea, bucuria, dorul, nu pot fi exprimate în cuvinte. Poți să-ți explici rezultatul inteligenței și din asta poți să-ți dai seama cu ușurință ce este inteligența, iar aceasta îți va aduce una dintre cele mai solicitate calități în orice domeniu, claritatea.

Claritatea a devenit o raritate în zilele noastre în timp ce tot mai frecvent, oamenii se înarmează cu încredere. Falsează până reușești, iată infamul slogan pentru a deveni încrezător. Dacă te întrebi ce obții din sloganul de mai sus, obții claritate. Odată ce ai obținut claritatea în ceva anume, în mod natural devii încrezător. Trebuie doar să fii clar. De exemplu, traversezi un drum cu vehicule pe ambele sensuri. Trebuie să fii încrezător sau trebuie să vezi clar drumul? Trebuie doar să vezi clar drumul și să îl traversezi pur și simplu. În mod similar, să presupunem că ești inginer. Trebuie doar să ai claritate despre cum funcționează o mașină sau un cod pentru a fi un inginer bun. Apoi poți modifica mașina sau codul după cum dorești, conform specificațiilor și cerințelor. Claritatea este rezultatul direct al inteligenței. Inteligența intră în scenă în momentul în care realizezi că nu știi nimic. De aceea cred că avem o seamă de oameni inteligenți cărora nu le place să citească și o seamă de oameni proști care citesc în permanență.

Vor fi mulți care vor spune: asta lipsea în peisajul publicistic actual, un eseu care să descurajeze puținii cititori pe care îi mai are țara! Aceia vor fi dintre cei care nu citesc cu mintea, ci cu ochii. Nu, nu încerc nicidecum acest lucru, dimpotrivă, încurajez cititul care nu are tentă de atletism, cititul care îți împarte mintea în 64 de pătrățele. Atunci cititul te va face deștept, foarte deștept. Acele cărți care au acea proprietate sunt o cheie a inteligenței. Ele oferă mai multe informații valoroase decât ceea ce găsești pe You Tube, Wikipedia sau oriunde altundeva navighezi. Luați pe cineva care învață o materie pe internet și pe cineva care învață din cărți. Persoana care învață din cărți o va devansa cu ușurință pe cealaltă. Cărțile au fost și sunt încă forma de elită a educației în principal datorită calității și conținutului lor. Totuși, depinde de ceea ce citești și de cum aplici ceea ce ai învățat dintr-o carte.

După cum a spus odată Einstein, orice prost poate ști, ideea este să înțelegi! Partea cu înțelesul este foarte importantă. Nu are rost să știi lucruri dacă nu poți sau nu știi să folosești cunoștințele acumulate. Ar fi ca și cum un artist, mai bine spus o persoană care urmărește să devină artist, învață tot ce trebuie să știe despre desen, dar nu desenează niciodată nimic. Nu este suficient să citim cărți. Trebuie să ne asigurăm că depunem mai întâi diligența necesară selectării unei cărți, de evitat cea mai populară carte. ,,Cele mai populare" cărți sunt adesea cărțile cele mai generice, ceea ce înseamnă că vom obține perspective generice. În schimb, trebuie să găsim personalități influente dintr-un anumit domeniu și să aflăm dacă au scris vreo carte. De multe ori cărțile acestea sunt lecturi mai dificile, dar pline de satisfacții. Logica aici este simplă, dacă avem o opțiune de a învăța de la un maestru, să nu ne mulțumim doar cu cineva care este bun sau bun spre grozav. Repet, dacă citim cu scopul de a fi ,,inteligent" calitatea și subiectul sunt foarte importante. Cele mai multe cărți au o anumită valoare, însă, în temeiul celor spuse mai sus, recomand includerea de literatură clasică și non-ficțiunea pe o varietate de subiecte și din surse diverse, să nu se citească, cum spuneam, doar ce este popular în momentul de față, sau să nu se citească doar în cadrul propriei culturi. Acestea fiind spuse, lectura extinsă și variată, chiar de la o vârstă fragedă, va ajuta o persoană să devină mai largă la minte.

Filosoful american, Mortimer Adler, spunea că în cazul cărților bune, cheia nu este de a vedea câte cărți poți parcurge, ci câte dintre ele te pot parcurge pe tine! De altfel, el a scris o carte intitulată *Cum să citim o carte,* în care explica cele patru niveluri ale cititului, citirea elementară, citirea de inspecție, citirea analitică și citirea sinoptică. Le spune niveluri și nu moduri pentru că, strict vorbind, nivelurile sunt diferite unele față de altele, dar nu se îndepărtează de structură, nivelurile superioare le includ pe cele inferioare. Așa se întâmplă și cu nivelurile de lectură, care sunt cumulative. Primul nivel nu se pierde în al doilea, al doilea în al treilea și al treilea în al patrulea. De fapt, al patrulea și cel mai înalt nivel de lectură le include și pe celelalte, le depășește chiar. Acum haideți să vedem de ce trebuie să citim fără greutatea apăsătoare a scopului de a deveni deștepți. Poate pentru faptul că putem experimenta o mie de vieți în timp ce trăim doar una, sau pentru că ne eliberează de stres mai mult decât putem obține prin exerciții fizice sau dormit?!

Romancierul și dramaturgul american George Raymond Richard Martin spune că somnul e bun, dar cărțile sunt mai bune. Ce mai poate face cititul în afară de evadare? Poate să oprească o minte din mersul în gol și poate umple acea vacuitate formată. Odată mobilat creierul cu popularul scaun la cap, poți să te așezi la o discuție elevată cu cei care îi vor trece pragul. Și vor veni mulți să admire pereții tapetați cu extrase din vocabularul cel mai ales. Eu cred că atunci când conectezi creierul la priza unei cărți, se produce un soi de teleportare care te smulge din cotidian mai rapid decât ar face-o un vortex. Poți astfel să trăiești o altă viață pentru un timp cronometrat de pagini, sau poți rămâne în pielea ta fără să-ți pese de cotidian căci, se știe, literatura este cel mai agreabil mod de a ignora viața. Și ca cititor ai acest drept garantat de o instanță imaginară a scriitorilor.

Scriitorul contemporan francez Daniel Pennac a elaborat un set de zece drepturi ale cititorului: 1. Dreptul de a nu citi; 2. Dreptul de a sări pagini; 3. Dreptul de a nu termina o carte; 4. Dreptul de a reciti; 5. Dreptul de a citi orice; 6. Dreptul la evadare din realitate; 7. Dreptul de a citi oriunde; 8. Dreptul de a naviga, de la un capitol la altul, de la o pagină la alta...; 9. Dreptul de a citi cu voce tare; 10. Dreptul de a nu trebui să-ți aperi gusturile. De multe ori am recurs și eu la aceste drepturi, încă o mai fac. Spuneam că maeștrii trebuie identificați, apoi, dacă va fi posibil să ne apropiem de ei, vom fi întocmai norocoșilor mineri care au găsit o gemă, iar dacă nu, va trebui să descoperim paginile unde și-au ascuns pepitele cenușii. Nu pentru a iniția un proces de emulație creatoare, ci pentru a ne îmbogăți intelectul. Să poți cunoaște oameni deștepți poate fi unul din răsfățurile vieții.

Desigur, astfel de oportunități nu sunt numeroase, dar dacă ne-am bucurat vreodată de o jumătate de oră de conversație sclipitoare, spirituală, poate înțepătoare, cu un prieten inteligent, am cunoscut puterea pe care acesta o are, de a accelera și de a împrospăta cu o nouă bucurie rutina vieții. Oamenii inteligenți care au cel mai bun nivel de conversație merită eminamente să fie cunoscuți. Avem ocazia unor astfel de întâlniri, puțin mai neobișnuite, dar totuși întâlniri, într-o carte de interviuri, de exemplu, de corespondență prin scrisori (mai puțin în era tehnologiei avansate) într-un volum de eseuri, chiar și în cărțile și articolele cu impresii de călătorie. Autorii acestor cărți, scriitori inteligenți de altfel, sunt cei mai plini de umor sau cei mai înțelepți oameni ai literaturii. Au urmărit de ani de zile scena umană, au observat obiceiurile, rutina, ideile, forțele și slăbiciunile semenilor. Și-au format păreri despre oameni și conviețuirea lor, iar acești critici ai firilor și al manierelor sunt gata să vorbească. Nu trebuie să îi căutăm mult, sunt aici, trebuie doar să citim ce spun. O poezie scrisă de ei, de exemplu, poate să îți spună în câteva secunde, ceea ce dosarul întocmit de un informator îți spune în sute de pagini. Un eseu de-al lor, este puțin mai mult decât o discuție bună așternută pe hârtie.

Un scriitor poate scrie despre un interesant șobolan tehnic cum o face Lucian Vasiliu, despre boala lui cum a făcut-o Max Blecher, despre călătorii cum minunat a făcut-o Geo Bogza, sau despre cum să povestești fiind atent și la pluta de pescuit, ca Mihail Sadoveanu. La o categorisire mai amănunțită, o așezare în rafturi cu zel de bibliotecar, cărțile sunt de o varietate amplă, însă mi-a plăcut felul în care scriitorul, filosoful englez John Ruskin le-a împărțit. Cartea orei și cartea timpului, cea care transcende în timp. Să facem o distincție, nu vorbim doar de calitate. Distincția între aceste două categorii nu se face arătând cartea proastă care nu durează și cartea bună care durează. Există cartea bună a orei și cartea bună a timpului, cartea proastă a orei și cartea proastă a timpului. Cartea bună a orei este simpla discuție utilă sau plăcută cu o persoană cu care altfel nu putem conversa, tipărită pentru noi. Poate e o relatare ⟶

Cristian Cocea

Jurnal de bibliotecă

Universitatea în toamnă

Motto:

„Membrii fondatori, explica el, au hotărât, în înțelepciunea lor, că progeniturile sunt o povară nefirească pentru părinți. Așa că au născocit niște închisori, numite școli, înzestrate cu torturi, care poartă numele de educație. Școala este acolo unde te duci în perioada dintre epoca în care nu te pot ține părinții și cea în care nu te poate ține industria. Eu sunt plătit ca să am grijă de cei inapți pentru societate - ologii, schilozii, debilii mintali sau neștiutorii. Singurul lucru pe care ți-l pot spune, în legătură cu purtarea ta, puștiule, e asta: dacă nu te pui serios pe învățătură, o să ajungi neajutorat ca mine și-o să trebuiască să te faci profesor ca să-ți câștigi pâinea".

JOHN UPDIKE - "Centaurul"

Octombrie deja, peste zi vremea rămâne plăcută, dar frunzele copacilor din parc s-au răsucit și tremură, în așteptare. Dimineața, când mă plimb pe sub ramurile lor, le aud cum sună a uscat, un fior rece mi se urcă pe spate și Spotify mi-a schimbat play-list-ul din căști, mă ține numai în "Adagii" și "Canoane", Albinoni și Pachebel, muzică de toamna vieții. Ca nostalgia să fie completă, m-am apucat să citesc "Stoner", un roman de John Williams, care mă aștepta cam de multișor în bibliotecă. Scriitor, editor și profesor universitar, Williams s-a născut în 1922 în Clarksville, Texas, într-o familie de fermieri. După liceu, în timpul războiului, s-a înrolat în armata americană și a servit, ca sergent, doi ani și jumătate, în India, China și Birmania. Lăsat la vatră, și-a luat licența și masterul în arte la Universitatea din Denver, în această perioadă apărându-i primul roman și o culegere de poezii. A predat apoi la Universitatea din Missouri, unde a pregătit un doctorat în literatura engleză (1954), iar un an mai târziu a revenit ca profesor la Universitatea din Denver, pe care n-a mai părăsit-o până la pensionare. Romanul "Stoner", publicat în 1965, are puternice valențe autobiografice, urmărind viața unui tânăr sărac, de la începutul secolului al XX-lea, care-și depășește condiția, de la munca pământului la o carieră universitară. Scrisă cu simplitate, dar foarte emoționantă, cartea vorbește despre educație, despre condiția profesorului, despre menirea școlii și despre ce rămâne dintr-o viață dedicată culturii.

Ca orice transformare, totul începe cu o revelație. Stoner, trimis de părinți să urmeze Colegiul Agricol, este serios și muncitor. Dimineața hrănește animalele din gospodăria gazdei, ziua merge la ore, seara taie lemne, mulge vacile, adună ouăle. La lumina lămpii, își pregătește lecțiile. Cursurile de specialitate, gen Chimia Solului, nu-i pun probleme. Apoi trebuie să urmeze și un curs introductiv de literatură engleză. Profesorul, un bărbat trecut de 50 de ani, pe nume Archer Sloane, "își îndeplinea îndatoririle pedagogice cu un aparent amestec de dispreț și batjocură, ca și cum era conștient de existența unei prăpăstii atât de adânci între ce știa și ceea ce ar fi putut spune, încât nu mai făcea nici un efort ca să o micșoreze". Era temut și antipatizat în rândul studenților, răspunzând cu un amuzament detașat. Dar sub cenușa ironiei, ardea jarul cunoașterii. Într-o zi, după ce a recitat la clasă Sonetul LXXIII, și-a întrebat elevii ce-au înțeles. Și s-a oprit la Stoner: "Care este semnificația sonetului? (...) Este scris în limba engleză, pe care o vorbești de ceva vreme. Autorul este William Shakespeare, un poet mort, dar care ocupă, cu toate astea, o poziție destul de importantă în mințile câtorva (...) Domnul Shakespeare îți vorbește peste timp, de acum trei sute de ani, domnule Stoner; îl auzi?". Ucenicul a rămas fără suflare. Mintea lui realiza, pentru prima dată, frumusețea și complexitatea unui artefact poetic, scos la lumină de sub straturile Timpului. A fost incapabil să răspundă dar s-a îndrăgostit pe loc de această bizară agricultură, în care aduni fructele semănate de morți. A abandonat curricula obligatorie de la Colegiul Agricol și s-a înscris la cursuri de literatură, filosofie și istorie. În Biblioteca Universității, ca un călugăr în mănăstire, a învățat greacă și latină. Până în anul al patrulea a avut numai calificative excelente. Și, spre stupefacția mută a părinților, după absolvire nu s-a mai întors la munca de la fermă, ci a rămas în Universitate, înscriindu-se la masterat, apoi la doctorat. Sub protecția maestrului Archer Sloane, tânărul și-a început cariera didactică, descoperind spiritul limbii engleze și edificiul spiritual al literaturii pe care aceasta a născut-o.

Pentru un asistent, Universitatea nu este numai un loc de muncă, ci și o lume aparte. Unul o vede ca pe o mare Bibliotecă, unde toți muncesc ca albinele în stup, în căutarea Binelui, Adevărului și Frumosului. Altul crede că este o instituție care aplică lumii leacul universal al educației. Stoner va înțelege însă rapid că, sub aceste aparențe, Universitatea este și un adăpost pentru cei inadaptați, pentru cei visători, pentru cei blajini. Vorba unui personaj, Dave Masters, care proclamă fără echivoc: "E un sanatoriu sau - cum le zice acum? - o casă de odihnă pentru infirmi, bătrâni, nemulțumiți și alți infirmi (...) Nu scapi nici tu, prietene. Nici vorbă. Cine ești tu? Un simplu fiu al pământului, așa cum pretinzi? O, nu. Ești și tu un infirm - tu ești visătorul, nebunul într-o lume mai nebună decât el, tu ești Don Quijote al nostru din Vestul Mijlociu fără un Sancho, care zburdă sub cerul albastru (...) Tu crezi că e ceva aici, ceva de descoperit (...) Și n-ai unde să te duci în lumea asta (...) Dar așa răi cum suntem, tot suntem mai buni decât ăia de afară, din mocirlă, bieții nenorociți din lumea asta. Noi nu facem rău, spunem ce vrem să spunem și suntem și plătiți pentru asta: ăsta e triumful virtuții naturale sau foarte pe-aproape". Oricât ar părea de șocant, Masters rezumă idealul Universității occidentale, născută în Evul Mediu. În afara Bisericii Catolice, trei instituții ale contractului au definit acea perioadă - vasalitatea, contractul de ajutorare dintre senior și nobili, Universitatea liberă, contractul între maeștri și discipoli, și Francmasoneria operativă, constructorii angajați contractual. Fiecare cu privilegiile specifice. Universitatea îl avea pe acela de a studia, de a cerceta, de a omologa competența intelectuală și de a pune sub semnul întrebării alte discursuri, inclusiv pe cele ale Puterii.

În roman, dialogul dintre Masters și Stoner avea loc în preajma Primului Război Mondial. De atunci încoace, lumea s-a schimbat. Stoner va vedea cum generații întregi vor pieri în război, secătuind resursele genetice ale poporului american. Drama se va repeta, după douăzeci de ani, într-un război și mai nemilos, apoi în conflicte locale. Peste toate, Universitatea va mai avea de suportat luptele mici, asaltul naturilor histrionice, al exuberanților expresivi, fără temelii cărturărești solide, al ipocriților gata să-și acuze colegii de imoralitate, al arivistilor. Din aceste bătălii, Stoner va ieși însângerat și marginalizat. Va rămâne totuși consecvent în a scrie cărți, în a preda, în a respecta efortul intelectual, onestitatea evaluării și transmiterea cunoștiințelor fără mode sau ideologii. Suficient? La sfârșitul vieții, contabilizând eșecurile din viața personală, din carieră, din iubire, Stoner va avea luciditatea să spună că nu. "Își dorise să fie profesor și devenise profesor; și cu toate astea, știa, știuse întotdeauna că mai toată viața fusese un tip indiferent. Visase la un fel de integritate, la un fel de puritate neîntinată; găsise compromisul și diversiunea agresivă a banalității. Își închipuise înțelepciunea și, după atâția ani, găsise ignoranța (...) La ce te așteptai? s-a întrebat". Pe patul de moarte, mâna lui s-a întins spre o carte de pe noptieră. Era cartea pe care el o scrisese. "Când mâna a apucat-o, a zâmbit la vederea vechii coperte roșii, decolorate și roase de vreme. Nu mai conta că fusese uitată și nu servea nimănui; părea aproape o meschinărie să se gândească la valoarea ei, atunci sau acum. Nu-și făcea iluzii că o să se regăsească în ea, în literele aproape șterse; și totuși știa că o mică parte din el, o parte pe care n-o putea nega, chiar era acolo și avea să fie mereu acolo". Frumos epilog pentru cărturari, chiar dacă, la fel ca toate cele omenești, cărțile lor sunt deșertăciunea deșertăciunii.

Pentru un asistent, Universitatea nu este numai un loc de muncă, ci și o lume aparte. Unul o vede ca pe o mare Bibliotecă, unde toți muncesc ca albinele în stup, în căutarea Binelui, Adevărului și Frumosului. Altul crede că este o instituție care aplică lumii leacul universal al educației.

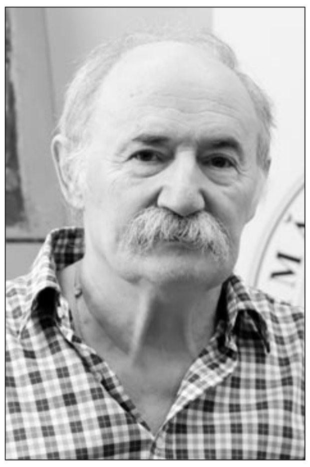
→ strălucitoare a unei călătorii, sau o discuție plină de bună dispoziție, de spirit, o poveste vie sau patetică sub forma unui roman, o relatare fermă a unui agent implicat în evenimentele istoriei care trece pe lângă noi, toate aceste cărți ale orei care se înmulțesc printre noi pe măsură ce educația devine mai generală, sunt o avuție a prezentului. Ar trebui să fim cu totul recunoscători pentru ele și să ne fie complet rușine de noi înșine dacă nu le folosim cum trebuie. Eu cred că le folosim în cel mai rău mod posibil dacă le permitem să uzurpe locul cărților care trancend în timp, pentru că, strict vorbind, în afara atributului dat de legătorie, acestea sunt scrisori sau interviuri editate bine. Acestea, oricât de valoroase ar fi pentru referința ocazională, ar putea să nu fie considerată cărți în adevăratul sens al cuvântului și/sau ar putea la fel de bine să nu fie citite.

O carte nu este, în esență, o chestiune discutată, ci un lucru scris, și scris nu în vederea unei simple comunicări, ci a permanenței. Cartea de discuții este tipărită pentru că autorul nu poate vorbi cu mii de oameni deodată, dacă ar putea, ar face-o cum fac vorbitorii motivaționali, altfel, volumul este o simplă multiplicare a vocii sale. Nu poate vorbi cu prietenul său din America, dacă ar putea, ar face-o, în schimb scrie. Dar o carte, așa cum spuneam, este scrisă nu doar pentru a multiplica vocea, nici pentru a o transmite, ci pentru a o perpetua. Autorul are ceva de spus, ceva pe care îl percepe ca fiind adevărat, și util, sau frumos. Din câte știe el, nimeni nu a spus-o încă, sau din câte știe el, nimeni altcineva nu o poate spune. El trebuie să o spună cald și melodios, dacă se poate, sau clar și obiectiv. De-a lungul vieții sale, scriitorul găsește că acesta sau acestea sunt lucrurile care i s-au dezvăluit, bucata lui de cunoaștere sau viziunea pe care umbra lui pe pământ l-a lăsat să o vadă. Ar vrea să o încrusteze pentru eternitate, sau să o graveze pe o piatră dacă ar putea, spunând: acesta este ceea ce e mai bun din mine, în rest... am mâncat, am băut, am dormit, și am urât ca oricare altul. Viața mea a fost ca un vapor și nu mai este, dar asta am văzut, am știut, asta dacă nu altceva, merită să fie păstrat în memoria ta. Aceasta este scrierea lui, în măruntul său mod omenesc, gradul lui de inspirație, inscripția lui, scriptura lui. Aceasta este o „carte!"

Cât despre cei care o deschid, un om care nu este un scriitor faimos, este cel mult un foarte bun scriitor de scenarii pentru film, director și producător de filme, dar care a știut să citească bine, Steven Spielberg spune că numai o generație de cititori va da naștere unei generații de scriitori.

litere

Virgil Diaconu - 75

Cineva îmi bate la ușă.

Precis este Domnul – *îmi spun –,*

Domnul care s-a hotărât să coboare din Turn

și să îmi bată la ușă.

Și cum deschid, cadavrele politice

dau buzna în casă...

Sunt cei care oficiază toate slujbele

și parastasele din senat.

Sunt inchizitorii Speranței,

ascunși în costumele Armani

și în discursurile lor tricolore.

poesis

Ce faci, bunicule?

Ce faci, bunicule?
Iar te-ai sculat cu noaptea în cap
și vorbești cu soldații tăi din tranșee?
Nu-i mai striga! Nu vezi
că nu răspunde nimeni?
Au rămas pe câmpul de luptă.
Au rămas în tranșee
să ducă mai departe războiul...
Cu speranța în suflet, ca o baionetă.
Cu speranța în suflet că vor câștiga
și se vor întoarce acasă.

Dar ei sunt îngropați fără cruce
în pământuri străine.
Praf și pulbere sunt acum trupurile lor,
praf și pulbere visurile lor.
Soldații tăi tineri...
N-au mai apucat să se întoarcă
la masa de lemn
și la cireșii înfloriți.
Cât despre noile vremuri,
ei nu știu nimic;
nimic despre grâul cărat
cu vagoanele dincolo,
nimic despre pădurile puse la pământ
și trimise dincolo,
de către democratura asta purulentă.
Ei n-au apucat nici mierlele împușcate
de milionarii străini, pentru câțiva
dolari...
Da, noaptea când stați în grădină de vorbă
poți să le spui soldaților tăi că acum
totul e de vânzare
și că țara s-a dus de râpă,
în timp ce rinocerii puterii își îngrașă
conturile
și se scaldă fericiți în apa călduță
a imunității lor parlamentare.

Ce faci, bunicule?
Iar te-ai sculat cu noaptea în cap
și vorbești cu soldații tăi? Nu-i mai striga!
Oricum, astăzi nu prea mai iese nimeni
în stradă.
Și Revolta aleargă ca smintita pe străzi...
Cu sângele pe cămașă, aleargă pe străzi...
În curând o vor pune la pământ, vezi,
gulerele albe deja fac declarații
pe posturile TV
ale democraturii noastre color. Ei vorbesc
despre pacea socială de care țara are
atâta nevoie!
Atâta nevoie, pentru ca ei să poată fura
mai departe,
în liniște, nederanjați de nimeni,
de nicio revoltă.
Dar tu încă mai crezi în minuni
și îngropi de cu seară o fărâmă de cer
în grădină
ca să încolțească în zori.
Ca să încolțească în zori cu vrăbii cu tot.

Ce faci, bunicule?
Iar te-ai sculat cu noaptea în cap
și vorbești cu soldații tăi pe câmpul
de luptă?
Le-ai spus de noile vremuri?
De pâinea congelată și de roșiile
de carton?
Sau de razele de soare în eprubetă
abia primite de dincolo?
Toate sunt pentru fericirea noastră
de oameni liberi,
de soldați scăpați din război și întorși
acasă.
Nu-i mai striga! Și nu mai deschide
aparatul de radio;
știi prea bine că astăzi nu se mai cântă
„Treceți batalioane Carpații"...
Pentru că batalioanele nu mai sunt.
Și nici muncitori. Și nici uzine
nu mai sunt –
le-au pus pe toate pe butuci,
ca să fim la mâna lor.
Toate s-au dus pe apa sâmbetei,
ca să importăm de afară tot ce avem
nevoie:
pâine congelată, roșii de carton,
raze de soare în eprubetă.
Toate sunt pentru fericirea noastră,
care doarme în picioare.

Ce faci, bunicule?
Iar te-ai sculat cu noaptea în cap
și vorbești cu morții?...

18 iunie 2021

Sfârșitul lumii

Întunericul se uită la mine.
Poate să fie cel cu șapte capete, balaurul.
N-am nici o teamă.
De când picioarele lungi și de piersică
au trecut pe la mine, n-am nici o teamă.
Nici una, de când ele-au trecut
de-a lungul și de-a latul
prin singurătatea mea.
Da, picioarele tale au trecut
prin singurătatea mea,
așa cum trec soldații macedoneni
prin imperiu.

Întunericul se uită la mine.
Poate să fie cel cu șapte capete, balaurul.
N-am nici o teamă. Femeia umerilor goi
mă va scoate din Labirint
și de data aceasta.
Brațele ei sunt chiar drumul spre casă.

Întunericul se uită la mine,
abia așteaptă să pună în scenă
sfârșitul lumii.
N-am nici o teamă. – Femeia-copil
mă va scoate din Labirint.

Sfârșitul lumii este ratat
și de data aceasta.

Întunericul nu are ce să ia de la mine.

Cadavre politice

Cineva îmi bate la ușă.
Precis este Domnul – îmi spun –,
*Domnul care s-a hotărât să coboare
din Turn
și să îmi bată la ușă.*
Și cum deschid, cadavrele politice
dau buzna în casă...
Sunt cei care oficiază toate slujbele
și parastasele din senat.
Sunt inchizitorii Speranței,
ascunși în costumele Armani
și în discursurile lor tricolore.
Și eu îmi scutur capul de coșmarurile
care s-au încurcat în coroana de spini.
Zadarnic! Eu și cadavrele politice
vom locui de-acum împreună,
animați de alămurile fanfarei
care îngroapă în bemolii ei
toate glasurile rătăcite ale Revoltei.
Animați de fanfara care
întoarce în turma resemnării
toate oile rătăcite...

Așa mi se întâmplă întotdeauna
când dimineața îmi bate la ușă.
Precis este Domnul – îmi spun –,
și cadavrele politice dau buzna în casă,
se așază la masa mea și beau singure
sau cot la cot cu întunericul.
Și guvizii de serviciu caută peste tot,
nerăbdători să-i pună cătușe Revoltei.
Numai că Revolta nu s-a mai arătat
în ultima vreme.
Acum în mod sigur vânează
prin subsolul iluziei
șobolanii reformei... Ai reformei cu E-uri,
aduse cu butoaiele de dincolo.

Iată istoria, când în pas cadențat,
când învelită în sânge...
Când cu steaguri și trâmbițe,
când cu sicriele Revoltei pe umeri.

Iată istoria scrijelindu-și victoriile
pe crucile tinere;
scrijelindu-și victoriile cu silexul ei,
până în camera mea;
până în camera secretă
a emisferelor, în scriptorium:
în celulele pulsânde ale poemului...

Numai că tu nu ai crezut niciodată
în discursul care lustruiește tresele
și decorațiile;
și nici în Preaînaltul Fotoliu...

Numai că tu nu ai crezut niciodată
în arta spinării îndoite,
deși ea este singura artă rămasă în viață
în patria cocoșaților bicamerali...
Ea este singura artă care,
subvenționată cum este,
a înflorit pe toate posturile TV
și în toate emisferele de serviciu...

Ba, de la o vreme, ai început
să dai glas Revoltei,
printre stelele reci... Spargi cu tâmpla ta
neantul...
Și asta tocmai acum,
când pe toate posturile
mântuirii noastre color se taie panglica
promisiunilor de partid. Tocmai acum,
când în aplauzele scrumbiilor politice
se taie panglica ABATORULUI...

Încă puțin și celor sosiți la festin
li se va împărți
trupul în felii al Revoltei...
Trupul în felii al Revoltei,
cel bine stropit cu lacrimile
și regretele noastre electorale...

*– Cu acest complex recuperatoriu,
obiectivele noastre
sunt de-acum împlinite –*
a declarat în direct una dintre
clonele reformei ideologice,
asigurându-ne de tot confortul abatorial.

Așa mi se întâmplă întotdeauna
când dimineața îmi bate la ușă.
Când cadavrele politice îmi intră în casă,
când dricarii dau buzna în camera secretă,
în scriptorium, pentru a face ultimele
îndreptări
în cartea de istorie; în istoria tricoloră
a veacului,
scrisă de cadavrele politice
ale acestui neam de eroi...

Aprilie 2015

Aura Ardeleanu

Nu poţi întinde mâinile

Încât să ajungă la piroanele de pe cruce
Şi nici picioarele.
Corpul tău nu-i de plastic,
Lemnul de trandafir al cărnii sale
Refuză piroanele, dar şi carii.
Mâinile sunt scurte, cum şi gândul;
Nu au timp să ajungă la piroane,
Dar nici la mine,
Pentru a trăi împreună această irealitate:
Un fel de altoi între măr şi păr,
Din care a rezultat viţa-de-vie,
Adică Feteasca Regală şi Sauvignonul
Ce binecuvântează trecerea unui fior
Prin inima ta,
Din care ar putea rezulta, cu succes,
Gemenii unei lungi poveşti de seară,
Cum ar fi cea despre dragostea
Pe care mi-ai purtat-o
După modelul lui Tristan şi Isolda,
Romeo şi Julieta,
Ce mi-a ucis orice iluzie
De-a fi una dintre eroine,
Ascunzând arma albă
La rădăcina unui crin regal.

George Sand

George Sand
Stă aşezată în fotoliul de aur
Al literaturii universale.

Poţi urmări firul de păianjen
Aflat pe borul pălăriei oricărui anotimp,
Care îţi poartă gândul
Până la proprietatea sa din Nohant,
Într-o lume atât de firească,
Aşa cum nebun de firească
Este istoria
Oricărei femei frumoase
Sau urâte.

Importantă este opera inimii sale,
Ca o magnolie înflorită,
Între petalele căreia
Se adăpostesc
Diferite iluzii pasionalo-tragice,
Revolta sângelui albastru,
Visul ascuns într-o capsulă de mac,
Ca expresie a unor tulburătoare întâmplări,
Care parcurg continentul sufletului,
Într-o singură clipă,
Cea a veşniciei.

Abia la sfârşit, înţelegi
Că are sub căpătâi, la prima mână,
Muzica fantasticului absolut,
Scrisă, în culori diamantine,
De Chopin.

Sunt un cufăr

Plin de cuvinte şi rochii scumpe,
Care se deplasează
Prin gările unor nopţi sofisticate.
Nu am nevoie de atâta lux!
Vreau doar o pensetă,
Pentru cuvintele ce cresc, în pâlcuri
Între sprâncenele poemelor.

Dar ce Dumnezeu, arde cufărul ?
De ce l-ai lăsat în grija unei prejudecăţi
Pirotehnice şi depresive,
Ce ar fi trebuit să-ţi ridice nivelul de vigilenţă,
Cu două etaje
Şi-un parter plin de peripeţiile tinereţii.

Cum să nu-ţi placă acest fel de a fi al cufărului,
Care, după ce a ajuns la destinaţie,
S-a deschis, precum o floare, în inima ta
Şi-a îmbogăţit prima impresie
Cu douăzeci şi două de rochii nou-nouţe
Şi-un întreg anotimp de cuvinte?

Acasa inimii

Pe membrana memoriei,
Poţi observa două ceasuri
Bătând ora exactă:
Unul bate ora de dimineaţă,
Celălalt bate ora de seară.
Pe care vrei să-l alegi?
Pentru a te întoarce
Acasa inimii iubit,
Lângă Ana lui Manole,
Lângă Anna Karenina
Sau Anne Frank
Şi-Dumnezeu ştie
Câte iubite tragice mai are inima ta,
La ce oră le schimbă,
La ce oră schimbă scutecele istoriei
Şi ora a mii de ani,
De când te-ai ridicat în faţa Domnului,
Din desenul Lui tandru
Ce contura cu degetul
Pe nisipul auriu, acasa inimii,
Împrumutându-ţi, pentru zile negre,
Treizeci de arginţi
Care, mai apoi,
Te-au şi vândut.

Merg pe un drum

Ce nu se mai termină.
Gândul meu a stabilit itinerariul,
I-a fixat calendarul,
I-a bătut icoane cu sfinţi, în pereţi,
Fără a observa câţi nasturi de fildeş lipsesc
De la veşmântul metaforei
Şi câte poeme, de pe foaia ce-a răstignit
Cele mai frumoase cuvinte şi păsări liră.
Fotografia nu e clară, cum nici viaţa
Şi nici scările ei, de castel părăsit.

Pe care parte a globului voi adormi?
Căci în Grădina Maicii Domnului,
Clipele de răgaz, precum ciorile,
Ciugulesc aerul curat, de pe trupul dimineţii.

- De ce s-a aruncat îngerul de la ultimul etaj?
Sunt întrebată.
E o chestiune de potenţă spirituală,
De masculinitate şi voinţă
Sau e doar o disperare a fericirii,
Care îl şantajează
Cu propria-mi dispariţie?

Maria Chirtoacă

ZBOR FURAT

Poezia
A fost mutilată.
Nu mai poate visa,
Nu mai poate zbura
Niciodată.

Cu aripile ei
Frumoase
Acum
Îşi ia elanul
Şi zboară
Peste lume

Banul...

DIN PRINCIPIU

Hai
Să nu judecăm poezia
După chipul şi asemănarea
Noastră!
Să n-o condamnăm
Dacă are
Prea multă
Candoare,
Nici dacă n-are!

Cu alte cuvinte,
Hai s-o lăsăm
Aşa cum este:
Mai bună decât noi,

Mai cuminte!...

CREZ POETIC

Eu nu-mi aşez la umăr
Poezia
Ca pe un simplu
Accesoriu:
Poşetă,
De exemplu,
Sau umbrelă,
Să poată fi
Mai bine asortată
Cu pantofii.

Eu
Vreau s-o pun
Mereu
Pe cap coroană
Şi, fără urmă
De rutină,
Să mă proclam
La masa mea de scris,

Regină...

ATITUDINI

Cuvintelor mele
Le-am dat
De toate:
Apă,
Lumină,
Căldură,
Pâinea noastră
Cea de toate zilele.

Pe tavă
Le-am pus
Har şi iubire,
Puţin busuioc,
Dar dacă
Dumnezeu
Nu le dă şi noroc,

Zadarnic
Vor bate
Pe la uşi

Încuiate...

DACĂ...

Dac-ar fi, pe Eminescu să-l aduc din nou în lume,
În genunchi aş trece munţii şi oceanele în spume,

Dac-ar fi să-i sorb privirea şi aievea să mă scalde
Cu lumina lui adâncă şi cu vorbele lui calde,

Dac-ar fi, cuvântul dulce să mi-l cânte la ureche,
M-aş târî pe brânci în Muscel şi-n Moldova lui străveche,

Dac-ar fi pe Eminescu să-l aduc aici din nou,
Visător ca nimeni altul stând sub teiul din Copou,

Sărutând uşor pământul de sub talpa lui cea sfântă,
Aş simţi că lumea-ntreagă e cu noi şi cerul cântă...

SUB VRAJA LUNII

În căruţa cu paiaţe
Stau cuvinte dragi sub lună,
Trop cu trop se iau în braţe,
Ritm cu ritm voios răsună,

Caii-aleargă pe hârtie
Liberi, fără frâu şi grijă,
Vântul paşte şi adie
Ca năluca, sub o tijă.

Noaptea încă este caldă,
Lin ca râu-mi curge gândul
Şi pe valul lui se scaldă
Versuri, versuri pe de-a rândul.

Nu curmaţi această vrajă,
Clipa mea de reverie,
Când un înger stă de strajă
Şi-un poem, visând, se scrie!

MIRAJELE DEPĂRTĂRII

În Palatul Armoniei ceaţa lin se risipeşte
Şi pe bolta ca sideful noua zi abia mijeşte.

Încă doarme persimona printre frunze aninată,
Încă susură prin ziduri voci din lumea de-altădată:

Parc-aud cum, ninşi de glorii, prin istorie-nşiraţi,
Se trezesc de-odată peste patru sute de-mpăraţi

Şi cum mişună-eunucii printr-al pieţei labirint,
Dar să ducă-mpărătesei pe tipsie de argint,

Cum trec paşii lui Milescu, de la ruşi ducând solie,
Cum s-a stins de-a lungul vremii fiecare dinastie...

Eu, trecând pe-alei, mă bucur că plutesc precum în vis
Pentru câteva momente, prin Oraşul Interzis...

Hai
Să nu judecăm poezia
După chipul şi asemănarea
Noastră!
Să n-o condamnăm
Dacă are
Prea multă
Candoare,
Nici dacă n-are!
(M.C.)

- De ce s-a aruncat îngerul de la ultimul etaj?
Sunt întrebată.
E o chestiune de potenţă spirituală,
De masculinitate şi voinţă
Sau e doar o disperare a fericirii,
Care îl şantajează
Cu propria-mi dispariţie?
(A.A.)

poesis

Ninel Ganea

DIVIZIA ȘI OMUL C.A. ROSETTI

Spirit revoluționar în toate, mirosind de unde bate vântul schimbării, își deschide la București o tipografie modernă, ceea ce îl va transforma într-un paria în ochii clasei sale. Ocolit de lumea bună, găsește companie în rândurile poeților, pictorilor și artiștilor care redescoperă în prăvălia lui Rosetti ceva din aerul boemei pariziene.

Nu cu mult timp în urmă, Horia-Roman Patapievici făcea o declarație interesantă despre strategia de viitor a României: „Părerea mea este că România trebuie să se înarmeze puternic. Și anume – să se înarmeze inteligent, așa cum Statul Israel se înarmează inteligent. Trebuie să avem servicii secrete puternice, naționale și animate de pașoptism. Le-aș numi așa: Divizia C.A. Rosetti, Divizia Titu Maiorescu, ca să-și amintească de unde vin, că nu sunt comuniști (...) Deci: caractere, capitalism și armată flexibilă. Asta îți doresc eu ție, dulce Românie."

Sunt multe idei controversate în fragmentul anterior. Ceea ce te izbește, însă, este revendicarea explicită de la trecutul pașoptist și introducerea simbolică a lui C.A. Rosetti în panoplia figurilor tutelare pentru divizia de apărare a țării și a capitalismului. Pașoptismul, deși a fixat cadrul narativ pentru întreaga modernitate a României, fiind presupoziția fundamentală a tuturor dezbaterilor contemporane în care globaliștii (sincroniștii) și patrioții naționaliști acceptă fără rest valorile și idealurile generației de revoluționari, rămâne, în continuare, nediscutat critic. Moment fondator pentru drumul progresului spre apogeul civilizației occidentale sau o nouă pagină glorioasă în cartea poporului român, în funcție de perspectivă, prea puțini sunt aceia care să reevalueze piatra de căpătâi a naționalismului și progresismului.

Cum istoria acelor ani decisivi pentru traiectoria ulterioară a României este, cu foarte rare excepții, încă prizoniera unor formule înțepenite și a panegiricelor, o scurtă amintire a biografiei și ideilor lui Rosetti ar putea aduce câteva lămuriri necesare.

Revoluționarul și-a căpătat un loc în istoria națională grație momentului de la '48 și a muncii neostoite de a ciopli societatea după calapoade artificiale. Eminescu l-a ridiculizat în „Scrisoarea III-a" („Și deasupra tuturora, oastea să și-o recunoască, / Își aruncă pocitura bulbucații ochi de broască") și l-a încondeiat în articole vitriolante, din care răzbate mai mult decât talentul de pamfletar al poetului („n-are patrie, patria lui fiind universul lui Blanqui, n-are naționalitate, naționalitatea lui fiind umanitatea întreagă a comunarzilor, n-are trecut și tradiții, c-un cuvânt nimic de pierdut, totul de câștigat").

Rosetti s-a născut la București, în 1816, într-o familie de boieri cu tradiție. Studiile le-a început acasă, inclusiv cu diverși profesori particulari, dar mai târziu a mers la școală, la Sf. Sava. Aici va intra sub influența profesorului francez J. Vaillant, un iacobin rătăcit prin România, care își va pune amprenta asupra unei bune părți din generația pașoptistă. Nu strălucește prin nimic în școală, pe care o părăsește înainte de a-și finaliza studiile, și decide să se înregimenteze în oștirea națională deoarece îi oferă o carieră mult mai facilă. În același timp, flirtează cu teatrul și parcurge câte puțin din opera autorilor esențiali în epocă, în special Voltaire. De aici își însușește frazeologia emfatică a iluminismului, „nu (voi) mângâia pe tâlhari", deși, în practică, rămâne departe de standardele moralității declamate. Așa că, după doar trei ani, este nevoit să plece din armată, „din motive de disciplină", după cum menționează unul dintre biografii săi. Mai pe șleau: din cauza bețiilor și a afacerilor amoroase, în care erau implicate inclusiv nevestele superiorilor. „Cu vizite, petreceri și amoruri abia nădăjduiesc ca, în 20 de ani, să pot învăța ceva", mărturisea, pe vremea aceea, Rosetti. De învățat nu a învățat niciodată ceva foarte temeinic, dar nici nu avea mare nevoie. Era epoca faptelor, nu a vorbelor. Cel puțin nu a vorbelor serioase. „La mine geniul este în inimă, iar nu în cap", spunea revoluționarul, indicând, desigur, în manieră specific romantică, alte regiuni.

Spirit revoluționar în toate, mirosind de unde bate vântul schimbării, își deschide la București o tipografie modernă, ceea ce îl va transforma într-un paria în ochii clasei sale. Ocolit de lumea bună, găsește companie în rândurile poeților, pictorilor și artiștilor care redescoperă în prăvălia lui Rosetti ceva din aerul boemei pariziene. De aici până la apropierea de cercurile revoluționare nu mai era decât un pas, mai ales că mulți dintre viitori companioni îi fuseseră colegi la Sf. Sava. Așa ajunge Rosetti să fie, la 1843, unul dintre membrii fondatori ai „Frăției", cea mai eficace organizație secretă a epocii, responsabilă de declanșarea și înfăptuirea Revoluției de la 1848.

Ca orice om al timpului, tânărul revoluționar decide, la un moment dat, să întreprindă un pelerinaj la Mecca revoluției și boemiei: Parisul. Aici audiază diverse cursuri la College de France, fără a urmări ceva sistematic. Dar nici nu suferă din această pricină, deoarece nu își propune să scrie tratate, ci să schimbe lumea. Iar pentru acest deziderat este suficient să asculte cursurile profesorilor radicali. „Astăzi într-adevăr fu învierea, fiindcă pentru întâiaș dată vorbii cu un Christ, vorbii cu Michelet (...) Nu am fost în stare să-i vorbesc, căci ideea că vorbesc cu dânsul și că fiecare minut ce-i fur este o pagubă adusă omenirei și că abuz de delicatețea lui, mă făcea să tremur."

De la Michelet deprinde romantismul istoric. De la alți profesori și autori întâlniți la Paris va învăța anticlericalismul (Edgar Quinet), sentimentalismul bolnav și radicalismul politic (Rousseau cu „Noua Eloiză" și „Contractul Social"). Ia contact cu cei mai importanți gânditori socialiști ai epocii (Louis Blanc, Lammenais, Ledru-Rollin) și aspiră la utopii politice. „Sunt punturi în care și la aceasta mă gândesc (la revoluția universală – n.n.). De câte ori n-am suferit eu pentru univers (...) Dacă ar fi să se plătească suferințele, Dumnezeu ar libera o parte din univers ca să-mi plătească pe ale mele."

Ca urmare a unor legături personale și a ideilor radicale este primit în masoneria franceză, în Loja Rose Du Parfait Silence, parte a Marelui Orient. „Numele acela de secretar ce mi-l deteră mi se pare că este o prevestire că condeiului îi va ședea o dată bine în mâna mea".

Aventura pariziană se încheie cu Revoluția din 1848, moment apoteotic pentru o întreagă generație și mai ales pentru Rosetti care începe să viseze cu ochii deschiși la o nouă eră pentru omenire. Se reîntoarce în țară alături de Ion Ghica, Nicolae Bălcescu, Christian Tell și pun la cale răzmerița împotriva ordinii legitime. Rosetti se situează, de la bun început, în fruntea grupului de radicali, susținând o expropiere fără despăgubire a boierilor în problema împroprietăririi țăranilor, ceea ce i-a adus de pe atunci acuzele de comunism și socialism. Problema proprietății era vitală și toată revoluția se învârtea, după spusele lui Bălcescu, în jurului punctului 13 al Proclamației de la Islaz.

În vâltoarea revoluției, numele lui Rosetti apare și într-un eveniment mai puțin cunoscut astăzi: atentatul asupra domnitorului Gheorghe Bibescu. Pe 10 iunie 1848, în timp ce se afla în trăsură, domnitorul este atacat cu focuri de armă de către trei tineri. Conform lui Ion Heliade Rădulescu și Christian Tell, atentatul a fost organizat de Rosetti, deși alți martori ai vremii, printre care și Ion Ghica, au susținut inocența sa. Peste mai mulți ani, aceeași acuzație va fi îndreptată din nou asupra lui Rosetti, de data aceasta pentru uciderea primului-ministru Barbu Catargiu, într-un atentat cu autori rămași necunoscuți până astăzi.

După eșecul insurecției de la București, ia calea exilului parizian, iar aici se familiarizează cu socialismul lui Proudhon și așteaptă eschatonul socialist. „Nu ai tu ca și mine asigurarea că în curând mâine, poate, peste un an, peste doi, peste trei, socialismul o să triumfe?", îi scria el lui Ghica.

De altfel, discursul public al lui Rosetti devine din ce în mai egalitarist (comunist) și culminează cu ideea abolirii proprietății private. Ulterior acestui moment, la sfârșitul anului 1850 și începutul anului 1851, va scrie o serie de epistole publice adresate lui Barbu Știrbei, în care ideile sale par că se mai tempereză, deși rămân tot în zona comunismului. Scrisorile cuprindeau următoarele doleanțe: „1) să nu mai fie domn și boieri, stăpâni și slugi, ci toți d-o potrivă și frați în societate; 2) fiece om să fie liber, onest și stimat, având toate trebuincioasele înlesniri ca să-și împlinească misiunea sa și primind de la societate tot ce-i trebuie după ceea ce produce; 3) fie ce fiu omenesc, fie ce om, fie ce muritor, să aibă o parte de pământ egală; 4) să nu mai fie jafuri, podvezi și biruri; să nu mai fie moldoveni, transilvăneni... etc., ci o singură națiune de români liberi și egali, fără protectori și suzerani."

Moartea nu îi va mușca din prestigiul și aureola dobândite în lupta pentru schimbarea din rădăcini (modernizare) a României. Sicriul său a fost scos din casă de foștii tovarăși, Dimitrie Brătianu, Ion C. Brătianu, Ion Ghica, Dimitrie Ghica, iar în cortegiu printre steagurile tricolore îndoliate își făceau loc și drapelele roșii ale socialiștilor, arborate pentru prima dată la o ceremonie publică în România.

Posteritatea nu l-a uitat pe Rosetti, iar numele său s-a păstrat în memoria publică în special datorită unor botezuri toponimice (piețe, localități și în viitor se pare divizii de „intelligence").

Să încheiem, totuși, acest portret incomplet al patriotului pașoptist cu spovedania lirică din „Tânguirea unui poet": „Iubesc mâncarea bună, friptura turturică, / Dar cum merg la vr-o masă de loc mă-nbolnăvesc, / Șampania îmi place, dar și ea mult mă strică / Căci cum beau picătură, eu țara mi-o jelesc".

Despre divinitatea actualității...

(urmare din p. 14)

divinitate *acum și aici*, ca *peras*, ca limită a prezentului, fibrele ascendente și descendente ale fiecăruia se multiplică, relațiile mitologice fiind, într-adevăr infinite, iar unitatea fiind realizată numai în clipă, în prezent. Există un timp în care un zeu nu mai este sau nu este încă zeu – trecutul și viitorul. Nu doar că zeii sunt născuți, deci nu sunt din eternitate, dar divinitatea antecesorilor lor este discutabilă sau inactuală (titanii), iar divinitatea succesorilor nu este niciodată garantată. Așadar divinitatea zeității din gândirea mitologică elină ține de actualitate, de prezent, de clipa de față.

Din această gândire mitologică trebuie să reînvățăm că divinitatea noastră este a clipei prezente, a actualității, că trebuie să înjugăm atât trecutul cât și viitorul la carul Acum-ului, și nu, cum facem de obicei, să punem Acum-ul înaintea viitorului și trecutului, blocând astfel orice mișcare autentică a individualității noastre.

Adaug etimologia cuvântului zi[1] care, evident pentru români si neolatini, trimite direct la divinitate, la zeu, la Dumnezeu. Rădăcina indoeuropeană este *dyeu- care înseamnă strălucire și care a dat și *zeu* și *zi*. De altfel, nu întâmplător, fiecare zi este dedicată unui zeu (Jupiter, Marte, Venus, Mercur, Artemis, sâmbătă de la sabat, duminică de la domn, ziua Domnului, dominus dies). Calendarul religios dedică fiecărei zile câte un sfânt, sfințește, consacră ziua, arătând astfel că divinitatea este actuală, mereu prezentă si, invers, că prezentul ține de divinitate. Că avem clipe bune și mai puțin bune, zile proaste și fericite? Da, dar asta nu dovedește mai puțin zeitatea zilei, căci zeii ne pot fi favorabili sau nu...

Prezentul își arată natura divină în felul în care și-o arată de obicei zeii - prin evanescență, dispărând de îndată. Noi, oamenii obișnuiți, avem acces la divinitatea clipei prin acest fenomen al instituirii-disparente, al constituirii-destitutive, dacă mai suportați niște barbarisme în plus. Semnul de recunoaștere al prezenței zeului este, după Homer, tocmai acesta: dispariția. Cum își dă seama un muritor că i-a vorbit un zeu, Atena fecioara de exemplu, ascunsă în trupul unui om obișnuit? Prin faptul că dispare, se evaporă imediat ce livrează mesajul, nelăsând în urmă-i decât o suavă ceață. Este exact ce se întâmplă cu clipa prezentă. Ea își face apariția dispărând, este o apariție disparentă. Noi avem acces imediat la divinitatea clipei căci în mod imediat ea se misterifică, devine instantaneu inaccesibilă. Putem spune despre ea că este și că a fost, că e simultan aici și dincolo, căci nu o putem niciodată prinde sau opri deși se arată într-o deplinătate incontestabilă, masivă, impunătoare, într-o realitate radicală, esențială. Dacă actualitatea este divină, nu mai puțin adevărat este că divinitatea are o infinitate de aspecte, de fețe, de avataruri, de ipostaze, căci ea mă întâmpină în fiecare moment cu un alt chip, cu o altă față. Tindem însă să realizăm, ca și personajele lui Homer, că avem de a face cu o zeitate numai prin amintire, prin fața trecută a divinității, prin faptul de a fi trecut, de a nu mai fi de față, prin aburul pe care-l lasă în urmă. Timpul este un zeu care se joacă, spune Heraclit. Jocul lui este de-a ‹v-ați ascuns›. Nouă ni se revelează divinitatea la și prin trecut, tindem să ignorăm prezența ei în momentul de față, în ciuda eforturilor celor câtiva maeștri spirituali în a ne lămuri în acest sens. Ne dăm seama că am avut de a face cu un zeu - tocmai pentru că a trecut, fără să ne treacă prin cap că el este încă de față, sub un alt chip. Temporalitatea redă de altfel ambivalența profundă a sacrului - cel ce naște și distruge, misterul său cutremurător...

1 https://www.etymonline.com/word/*dyeu-

eseu

Constantin Zaharia

Corespondență de la Paris

CIORAN, PERSONAJ DE ROMAN

Am văzut nu demult că Cioran inspiră Evelinei Mahyère, în unicul ei roman, un personaj care trece drept vărul eroinei. Ei bine, nu este singura dată când filosoful din rue de l'Odéon se transformă pe nepusă masă în erou de roman, deghizat desigur sub trăsăturile unui peripatetician certat cu contemporanii, elvețian de origine, dar care seamănă cu Cioran ca două picături.

Să luăm însă lucrurile în bună ordine. În 2009, apare la *Editions de la Découverte* un roman sub semnătura lui Bruno de Cessole, *L'heure de fermeture dans les jardins d'Occident*. Autorul, jurnalist și critic literar la *France Culture*, este binecunoscut în mediul parizian, mai ales prin colaborări la publicații de prestigiu, cum ar fi Le Figaro, L´Express, Le Point, Les Nouvelles Littéraires etc. Titlul este o sintagmă împrumutată din Cioran, iar personajul, un anume Frédéric Stauff, copia lui fidelă. Despre ce este vorba în această carte, care a primit de altfel premiul Les Deux Magots? Personajul narator, un tânăr student la filosofie, pe nume Philippe Montclar, locuiește în arondismentul 6, într-o cameră cu chirie. În cursul unei plimbări prin Jardin du Luxembourg, asistând la o partidă de șah în locul rezervat pasionaților pousseurs de bois, prinde din zbor comentariile unui chibiț vârstnic, familiarizat pare-se cu sedentarul sport. Întâlnirea nu durează mult, iar personajul, după o scurtă sincopă în grădina publică, își declină numele în momentul despărțirii în fața unui imobil din rue de Tournon, vizavi de Senat, unde locuiește. Trec însă mai multe săptămâni până să-l întâlnească din nou, timp în care găsește răgazul să culeagă informații despre misteriosul Frédéric Stauff, despre care află că în anii 50 ar fi fost admirat pentru o serie de articole publicate în Les Temps Modernes, înainte de a se desprinde de influența sartriană. Considerat trădător, este excomunicat de gașca lui Sartre după ce publică o carte, sub semnătura F.-E. Stauff, boicotată de confrați, deși impecabilă stilistic și novatoare prin prospețimea ideilor necruțătoare prin care îi judecă pe contemporani. Cum se va afla mai târziu, particula E. din semnătură vine de la prenumele Émile, dat de mamă, admiratoare fervență a lui Jean-Jacques Rousseau.

Cele câteva coincidențe și similitudini de până acum cu poziția lui Cioran în mediul intelectual francez al deceniului șase se vor amplifica, pentru că o relație puternică, nu de prietenie, ci de la discipol la maestru, vor face din Stauff personajul central al cărții, a cărui filosofie, experiență culturală, umor și formule memorabile vor ocupa aproape fiecare pagină. Cititorul va recunoaște în această carte citate din Cioran, uneori ușor deplasate spre alte contexte, deturnate în formă, dar nu în spirit. Pagini întregi sunt consacrate unor autori apropiați rășinăreanului, comentați cu pasiune de Frédéric Stauff. Léon Bloy, Senancour, Nietzsche, Kant, Leopardi, Carlyle ori alții mai puțin cunoscuți, cum ar fi Robert Walser, se bucură de lungi comentarii, în care detaliul biografic se întâlnește cu orizontul gândirii, într-o abordare atipică, în afara cărărilor bătătorite ale exegezei de tip universitar, dar însuflețită și plină de originalitate. Îl aflăm și aici pe Cioran, interesat nu numai de opera personalităților invocate, ci și de latura biografică, în multe privințe revelatoare a procesului care conduce spre o formă de întregire a existenței cu filosoficul ori cu esteticul.

Ca și filosoful din rue de l´Odéon, Stauff este un pasionat al negației, recomandă ideea de sinucidere ca formă terapeutică de acceptare a existenței, practică o anumită formă de cinism, dar este plin de compasiune și sare în ajutorul victimelor în episodul atacului terorist din metrou (de fapt, în realitate, din RER) de la mijlocul anilor 90. De fapt, în urma unei călătorii la Roma, unde Philippe discută îndelung cu un prieten pe cale de a pregăti o teză despre sinucidere în Antichitate, ideea că Stauff ar fi un impostor devine tot mai prezentă. Și mai intervine ceva: Ariane, iubita lui Philippe, nu este insensibilă la șarmul desuet al lui Stauff și nici la dovezile de inteligență sclipitoare ale filosofului clandestin. Ca urmare, gelozia lui Philippe prinde contur. Un plan diabolic răsare în mintea acestuia: discipolul trebuie să-și ucidă maestrul. Iar ocazia se va ivi în timpul verii, în cursul unui sejur nu departe de Nice, la Villefranche-sur-Mer, unde Ariane îi invită pe cei doi. Ajunși după un ocol de două zile, în Citroënul broscuță, prin Elveția natală, care se dovedește a fi o excursie mai curând culturală, și după o seară în care Stauff povestește sfârșitul lui Boethius, autorul Consolării filosofiei, cei doi, Philippe și bătrânul filosof, pleacă pe mare cu un vapor de agrement cu pânze. În cursul navigației se produce "accidentul": o deplasare bruscă a velei îl lovește de Stauff care cade în mare, fără să mai iasă la suprafață. Scrisoarea lăsată în ajun de acesta din urmă, adresată tânărului discipol, arată însă că își prevăzuse sfârșitul și că oricum, făcuse tot ce îi stătuse în putință pentru a-l determina pe Philippe să treacă la acțiune. Într-un fel, este vorba de o moarte voluntară, iar lucrurile sunt aranjate în așa fel încât să apară astfel, dar fără consecințe juridice, întrucât este normal ca discipolul să-și ucidă maestrul, nu numai simbolic, ci și fizic.

Romanul a cunoscut două perioade de redactare, una cuprinsă între 1978 și 1985, cea de-a doua în 2008. Este limpede că prima perioadă corespunde momentului în care de Cessole l-a cunoscut pe Cioran, acesta fiind surprins în prima versiune "pe viu". Similitudinea personajului cu modelul este frapantă, căci nu numai titlul este împrumutat din opera filosofului, ci și alte sintagme și idei ce nu pot fi atribuite altcuiva – nici măcar autorului. Este însă destul de curios că Cioran a inspirat, dincolo de tentativele de exegeză de până acum, gânduri și intenții "literare", unii din cei care l-au cunoscut simțind nevoia de a-l ficționaliza. De obicei astfel de transpuneri sunt rare, mai ales când este vorba de contemporani. Ele acreditează ideea că autorul este mai complex decât spune opera lui și că viața face parte din ea.

Notă: Exemplarul pe care l-am folosit pentru acest articol i-a aparținut lui Luca Pițu. El a ajuns la prietenul Alexandru Seres de la revista Familia în chip de cadou de Crăciun, iar la unul sau doi ani după aceea, urmând principul că dar din dar se face rai, am devenit al treilea proprietar. O mulțime de note, însemnări, repere culturale și echivalențe în limba română umplu marginile cărții, ceea ce face să mă gândesc cu nostalgie la prea scurtele momente în care am discutat cu Luca Pițu în anii 90, la EHESS. Consider că nu e deloc deplasat să-i dedic acest articol.

Cititorul va recunoaște în această carte citate din Cioran, uneori ușor deplasate spre alte contexte, deturnate în formă, dar nu în spirit.

SALONUL DE C'ARTE DE LA BIBLIOTECĂ. REVERENȚĂ DE FINAL

Se spune – și pe bună dreptate – că mintea poate face suportabil insuportabilul vremurilor. Și că de felul în care o învățăm să colaboreze cu realitatea, adică s-o îmbrățișeze sau s-o respingă, depind înfățișarea și sufletul zilelor noastre.

Paragraful de mai sus se vrea o introducere cât mai acoperitoare a ceea ce a generat, ca atmosferă și conținut, Salonul de C'Arte Pitești 2023, desfășurat la Biblioteca Județeană Argeș, în intervalul 18 – 20 octombrie. Este vorba despre continuarea unei cutume, începute în anul 2006, care a cunoscut prefaceri și care, la scara urbei noastre, a devenit o tradiție. Una de rit nou, atentă ca trecutul, prezentul și viitorul să formeze o familie unită, funcțională, armonioasă.

Salonul de C'Arte din 2023 s-a vrut un exercițiu de rezonanță articulat. Știm bine că segmentul cititorilor s-a îngustat, că relația scriitor – carte – cititor ajunge, în mod excepțional, să mai fie o relație directă impecabilă. Știm, la fel de bine, că se poate trăi și fără să citești, chiar dacă în vârful degetelor tale nu mai cresc flori, ci de-a dreptul gheare, iar lumina din ochi, câtă mai e, își dă duhul, sărmana, chiar în timp ce te privește.

Am vrut, așadar, să aflăm cum stăm. Ne face, în mod real sau pe bune, cum se vorbește astăzi, Inteligența Artificială concurență ori e vorba doar de un covrig mare cu gaură, de care poți agăța orice, în care îți poți vârî capul, la o adică și corpul, ca să vezi dacă e mai mult covrig sau mai mult gaură?

Și am aflat, zic eu, câte ceva. Am aflat, de pildă, că poezia încă mai face inima să bată nebunește. **Virgil Diaconu** și **Peter Sragher** au adunat publicul tânăr în jurul lor. Le-au citit cu patos în română, engleză, germană și franceză. Au coborât la vârsta lor, i-au provocat pe copii să fie ei înșiși. Elevii de la Liceul "Dinu Lipatti", îndrumați de actrița Mirela Dinu Popescu, au fost pe recepție. Prozatoarea **Mona Maria Vâlceanu** a venit cu un roman scris anume pentru timpurile acestea: cuante, vibrații, senzorial și extrasenzorial, linii temporale, nașteri și renașteri etc. Întrebările n-au întârziat. Și au fost adresate de elevi de clasa a șaptea, dezinvolți, cum eu, de pildă, nu sunt nici acum, când mi-a încărunțit până și pielea. **Leonid Dragomir**, doctor în Filosofie și specialist în literatură fragmentară, a reușit să și vândă, ba chiar a rămas dator, pentru că uitase omul că, în provincia noastră, dacă nu dăruiești cartea, se cheamă că ai consumat benzina degeaba. Remarcabilă și expoziția artiștilor vizuali, **Mirabela Mihaela Bedereagă** și **Liviu Dumitrescu**, un melanj între tradiție și subiectivitate luminată.

Câteva observații finale, dacă îmi mai îngăduiți:

Salonul de C'Arte de la Biblioteca Județeană Argeș a demonstrat că, dacă vrei și știi cum să binecuvântezi locul și lumea, poți s-o faci. Copiii sunt frumoși, deștepți, numai că au devenit extrem de suspicioși când e vorba să acorde încredere cuiva;

M-a durut absența colegilor de condei, invitați în scris și verbal, membri și nemembri ai uniunilor de creație de profil. Au fost și excepții, desigur, dar excepțiile întăresc mereu regula. Să fi uitat ei că au fost tineri odată? Să-i încurce atât de rău bolile trupești și sufletești, încât deplasarea până la Bibliotecă să fie un cui în talpă? Să nu le mai pese decât de jumătatea aceea de pensie de scriitor, pentru care se zbat ca armăsarii la montă?

Nu pot să omit, în acest context, sprijinul neprețuit, acordat de poeta **Amalia Elena Constantinescu**, membră a Uniunii Scriitorilor din România, care, deși în concediu medical, a făcut în așa fel încât să strângem rândurile și să ne simțim solidari.

Vă așteptăm, dragi concetățeni, în continuare, la Bibliotecă! Avem ce vă oferi. Aveți și dumneavoastră încredere că puteți ieși din casă și din depresie. Suntem, nu uitați, o FAMILIE!

DENISA POPESCU MARTIN

Octavian Mihail Sachelarie

Mario Vargas Llosa și Gabriel Garcia Marquez – destine diferite, aceeași patimă pentru literatură

Citeam, de curând, în „România literară“, paralela interesantă pe care o face Mihai Zamfir între doi scriitori latino-americani celebri, Mario Vargas Llosa și columbianul Gabriel Garcia Marquez, amândoi cu Premiul Nobel pentru Literatură. Deși apropiați de vârstă, fiecare va avea, din punct de vedere ideologic, drumul său. De asemenea, cei doi au personalități diferite: „unul talentat și de o corectitudine morală fără pată; celălalt tot talentat, dar extrem de versatil, gata de compromisuri politice dubioase“.

studii

Acum câțiva ani, publicam într-un volum[1], un omagiu adus scriitorului peruan Mario Vargas Llosa, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (pentru „cartografierea structurilor puterii și pentru imaginile tranșante ale rezistenței, revoltei și înfrângerii individului“) intitulat „Puterea ficțiunii“. Redau mai jos aceste rânduri:

În 2010, la 7 decembrie, Mario Vargas Llosa, în fața membrilor Academiei Suedeze de la Stockholm, își rostea discursul de acceptare a Premiului Nobel pentru Literatură, intitulat (cum altfel?) „Elogiu cititului și ficțiunii“. Celebrul scriitor peruan crede în puterea imaginației în societatea umană, oricare ar fi ea, exprimându-și convingerea în existența unui efort concret, palpabil al literaturii de ficțiune asupra lumii reale: „fără cărțile bune ar fi mult mai rău, am fi mai conformiști, mai liniștiți, mai obedienți, iar spiritul critic care este motorul progresului, ar dispărea“. Ficțiunea, în opinia scriitorului, este o formă de protest la adresa unei existențe deloc mulțumitoare: „Asemenea scrisului, cititul este o formă de protest față de insuficiențele vieții. Atunci când căutăm în ficțiune ce ne lipsește în realitate, spunem, deși n-avem nicio nevoie să spunem sau să știm, că viața așa cum e, nu ne potolește setea de absolut, temeiul condiției umane și ar trebui să fie mai bună.“ Puterea ficțiunii sugerează infinite posibilități și inspiră acțiune, inclusiv politică. De aici și frica regimurilor dictatoriale, materializată în cenzură: „Dacă n-ar exista literatura de ficțiune, am fi mai puțin conștienți de importanța libertății, de cât de mult depinde viața noastră de libertate și de cum se transformă ea într-un coșmar, când un tiran, o ideologie sau o religie ți-o calcă în picioare. Cei care se îndoiesc că literatura nu numai că ne cufundă în visul frumuseții și al fericirii, ci ne și deschide ochii la toate formele de oprimare, ar trebui să se întrebe cum se face că toate regimurile hotărâte să controleze comportamentul cetățenilor de când vin pe lume și până mor se tem atât de tare, că pun la cale sisteme de cenzură ca să țină lucrurile sub control, nescăpând de sub supraveghere scriitorii independenți.“

Mario Vargas Llosa sesizează echilibrul fragil al libertății noastre, dar găsește și „leacul” împotriva unui control discreționar asupra individului și societății: ficțiunea, de fapt, literatura, cartea și cititul. Sunt repere ale libertății, greu de anihilat. Și mai este aici un mesaj pe care scriitorul și-l asumă, acela al necesității ca omul de cultură să intre în „arenă” și să devină conștient de rolul său social. Până la urmă literatura rămâne „o căutare de sensuri”, acestea privite ca o căutare permanentă a omului într-o existență destul de incertă și imprevizibilă.

După 11 ani, în luna noiembrie 2021, celebrul scriitor a fost ales membru al Academiei Franceze, devenind oficial membru la 9 februarie 2023[2]. Este de semnalat faptul că este primul membru al așa-numitelor „Immortels“ (Nemuritorii) fără să fi scris și fără să fi tipărit o carte în limba franceză.

O altă cutumă încălcată: în momentul alegerii în Academia Franceză împlinise deja 85 de ani, ori regula stipula, din 2010, că un candidat la această poziție trebuie să aibă mai puțin de 75 de ani.

De asemenea, scriitorul peruan stabilit în Spania, este și primul hispanic primit în Academia Franceză, instituție de prestigiu, înființată în anul 1635 de Cardinalul Richelieu și care numără 40 de fotolii.

Primul străin admis în Academia Franceză a fost Julien Green, în 1971, urmat în 2013, de scriitorul canadian, haitian Deny Laferrière. Trebuie menționat faptul că Eugen Ionescu a fost membru al Academiei Franceze, între anii 1970 și 1994, singurul membru de origine română al acestei instituții.

Printre alte distincții, Mario Vargas Llosa a fost laureatul Marelui Premiu „Ovidiu“ al Festivalului „Zile și Nopți și Literatură“ de la Olimp, premiu acordat de Uniunea Scriitorilor din România.

Discursul ținut de Mario Vargas Llosa la primirea în Academia Franceză a respectat cutuma, fiind un „laudatio“ referitor la predecesorul său Michel Serres (1930-2019). Vom întâlni în acest discurs aceleași accente politice, același angajament social pe care l-am regăsit și în discursul susținut la primirea Premiului Nobel pentru Literatură.

Este un elogiu binemeritat adus romanului, care poate avea o existență plenară într-o societate deschisă. El (romanul) este cel care va salva democrația sau se va adânci o dată cu ea și va dispărea. Scriitorul face referire și la conflictul din Ucraina, direct la Vladimir Putin, văzut ca un adversar al libertății. Acesta are „surpriza secolului“ când națiunea ucraineană îi rezistă, „în ciuda superiorității sale militare, a bombelor sale atomice și a multitudinii de trupe.“

Scriitorul, dar și spectatorul (angajat) care este Mario Vargas Llosa ne îndeamnă să gândim astfel: „La fel ca în romane, aici, cei slabi triumfă asupra celor puternici“, pentru că dreptatea cauzei lor este infinit mai mare decât a celor din urmă, presupus, puternici. Ca și în literatură, lucrurile se fac bine și confirmă o justiție imanentă care nu există, trebuie să o spunem, decât în visele noastre“.

Citeam, de curând în „România literară“[3], paralela interesantă pe care o face Mihai Zamfir între doi scriitori latino-americani celebri, Mario Vargas Llosa și columbianul Gabriel Garcia Marquez, amândoi cu Premiul Nobel pentru Literatură. Deși apropiați de vârstă, fiecare va avea, din punct de vedere ideologic, drumul său. De asemenea, cei doi au personalități diferite: „unul talentat și de o corectitudine morală fără pată; celălalt tot talentat, dar extrem de versatil, gata de compromisuri politice dubioase“.

Emblematic, semnificativ pentru evoluția ulterioară a celor doi, rămâne dialogul pe care l-au avut, în septembrie 1967, în fața studenților de la o universitate din Lima (textul în limba română al acestui dialog a apărut la Editura Huamnitas în 2022, sub titlul „Două singurătăți“, traducere de Tudora Șandru-Mehedinți).

Inițial, cei doi scriitori erau oameni de stânga, simpatizanți comuniști. Din această perspectivă, criticau dur societatea în care trăiau. Ulterior, cei doi scriitori vor urma, din punct de vedere ideologic, moral și politic, căi diferite.

Mario Vargas Llosa va înțelege foarte repede esența comunismului și va fi, permanent, un apărător necondiționat al democrației. Într-un interviu acordat jurnalistului și scriitorului Alessandro Baricco, pe 11 noiembrie 2000, Llosa cel care candidase în 1990 la președinția Republicii Peru (fiind înfrânt de Fujimori) a răspuns, astfel, la o întrebare care viza apărarea democrației (cu orice preț) „riscând chiar să pierdem semnificatul său originar“:

„Vedeți, dumneavoastră, eu mi-am trăit două treimi din viață sub dictatură, și o treime, în democrație. Iată ce pot spune: nu încape îndoială că democrația este singurul model care permite progresul economic în spiritul respectării demnității și libertății individului.

Toate celelalte modele au eșuat: comunismul, fascismul, franchismul... sunt toate eșecuri. Însă trebuie să înțelegem că, prin însăși natura ei, democrația este imperfectă. Nu există democrație perfectă. Există diferite grade de imperfecțiune. De exemplu, democrația britanică mi se pare mai puțin imperfectă decât cea franceză, dar, la rândul său, mai imperfectă decât cea din anumite țări nordice, din Suedia, de pildă.

Și trebuie să mai spun și că nicio formă de democrație nu poate supraviețui cinismului, dezamăgirii și oboselii. Democrația are nevoie de pasiune, altminteri se stinge.“[4]

Tot în acest interviu, autorul romanului „Conversație la Catedrală“ (1969) își reafirmă orientarea de dreapta și optimismul politic: în anii ’60, romancierul apăra „finanțarea, implicarea mai redusă a statului, drepturile întreprinderilor private ...“, toate fiind măsuri de dreapta (în acea perioadă majoritatea intelectualilor italieni erau comuniști!); omul politic Mario Vargas Llosa a activat, crezând că așa poate ajuta la apărarea democrației în Peru, dar și pentru că politica este plăcerea de a acționa, scriitorul netrăind „emoția acțiunii“. Candidatura la președinția Republicii Peru a însemnat pentru scriitor „o lecție despre realitate, o descoperire surprinzătoare a țării sale...“

De cealaltă parte, Gabriel Garcia Marquez, autorul romanului „Un veac de singurătate“, care l-a și consacrat ca scriitor, a ales stânga extremă, personificată atunci de către Uniunea Sovietică și Fidel Castro. Devine adeptul realismului socialist sovietic, afirmând că proza pe care o scrie nu ar avea de-a face cu fantasticul sau cu fantezia; respinge literatura „reacționară a lui Borges, pentru că înțelegerea ei presupunea cultură...“

Cu toate acestea, nimic din această ideologie nu transpare în literatura lui Marquez și vorbim aici despre „Toamna patriarhului“ (1975), „Cronica unei morți anunțate“ (1981), „Dragostea în vreme de ciumă“ (1985).

După cum bine observă Mihai Zamfir, în articolul citat („La ce poate servi literatura“), „foarte puține pagini semnate de scriitor poartă semn ideologic de stânga; există în schimb, mii de pagini ieșite de sub pana acestui mare prozator, unde contează doar arta narațiunii“ și nimic altceva; apar numeroase pagini în care „fantezia, onirismul, obsesiile sexuale, individualismul, împins la solipsism, caracterele bizare (toate trăsături „burgheze“, prin excelență) sunt dominante, în totalitate“.

Iată că literatura poate servi la realizarea unei „împăcări“ între deviantele politice ale unui mare scriitor și romanele sale...

„Puterea ficțiunii“ cred că domină parcursul uman și creator al acestor personalități culturale. Dincolo de pariurile politice, de ideologiile asumate, Mario Vargas Llosa și Gabriel Garcia Marquez simbolizează „existența“ unui continent în care viața se trăiește cu frenezie și cu multă pasiune.

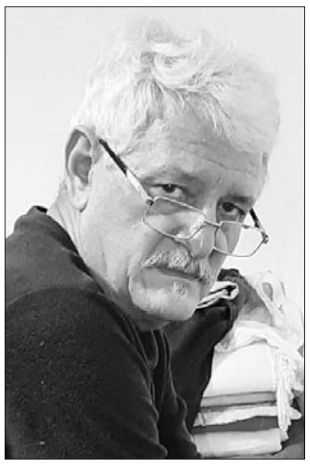
„Puterea literaturii“ ține și de existența „civilizației cărții“. În interviul citat, Llosa este întrebat dacă este convins că a apăra civilizația cărții de agresiunea civilizației imaginii este o bătălie cu sens și necesară. Răspunsul este edificator:

„Da, de bună seamă. N-avem de unde ști, dacă vor dispărea cărțile, eliminate de noile tehnologii, dar atâta vreme cât cărțile există, trebuie apărate. Nu reușesc să-mi imaginez vreun tip de umanism, care să se poată lipsi de cărți. Literatura produce dorințe, revoltă, sensibilitate la diferențe. Cartea e indispensabilă. Și apoi sunt convins: cultura imaginii este, în esență, o cultură conformistă, atent controlată, supusă prea multor reguli. În schimb, literatura e libertate. Așa că da, cred că trebuie apărată, până în pânzele albe...“

De curând, citeam în „România literară“ articolul lui Liviu Capșa intitulat „Lecția de liberalism a lui Mario Vargas Llosa“, o pledoarie pentru lectura ultimelor trei scrieri ale scriitorului peruan, traduse în limba română și publicate la Editura ⟶

Mihai Posada

Leonid Dragomir – Despre înțelesul filosofiei

LEONID DRAGOMIR, ***Filosofia pentru adolescenți: lecturi liber alese,*** Iași: *Ed. Panfilius,* 2023

Bunul obicei al **Centrului Cultural Pitești** de a edita împreună cu **Revista de cultură *Argeș*** ceea ce se constituie pentru cititori în Colecția **Cărțile Revistei *Argeș***, îngrijită de Simona Fusaru, s-a materializat în Numărul trei, după ce, anul trecut, Numărul doi era înscris de Mihai Barbu, cu cartea sa *Acasă la cei plecați...: cele mai frumoase reportaje*.

Este vorba, în Colecția respectivă, de adunarea între coperte de volum a unor texte ale colaboratorilor constanți, publicate de revista *Argeș* într-un anumit interval de timp. În speță, au fost selectate din cele ale medicului veterinar și doctorului în filosofie Leonid Dragomir (cu o teză despre Nietzsche și Freud, sub coordonarea profesorului Ion Ianoși), texte apărute în perioada 2009-2023. Domnia sa este redactor-șef al revistei piteștene ARGEȘ, la care colaborează permanent, din anul 2008. Cartea este dedicată de autor „Cristinei și Ilincăi", cea dintâi fiind autoarea fotografiei autorului reprodusă pe coperta a patra. Ilustrația copertei întâi poartă semnătura lui Ioan Marchiș; prepress și copertă: Simona Fusaru; corectură: Lucian Pârvulescu. Textele sunt grupate pe capitole, fiecare reprezentat de numele anului publicării. Colaborarea cu Tipografia Panfilius din Iași se dovedește una benefică și de data aceasta produsul fiind un obiect cultural de certă valoare, atât în formă cât și în conținut.

Leonid Dragomir, născut la Pitești în anul 1967, este autor al lucrărilor: ***Nietzsche și Freud. Un eseu asupra ideii de inconștient*** (ed. I, București: Ed. Trei, 2007, ed. a II-a, București: Cartex, 2010, cu un *Cuvânt-înainte* de Ion Ianoși); ***Îndreptar filosofic de uz personal. Recenzii, cronici, eseuri*** (Pitești: Paralela 45, 2007); ***Mihai Șora. O filosofie a bucuriei și a speranței*** (București: Cartea Românească, 2009); ***Paradoxuri existențiale*** (antologie, București: Cartex, 2010); ***Bucuria de a fi răsăritean. Dialoguri cu Dan Ciachir*** (ed. I, Iași: Timpul, 2011; ed. a II-a, Cluj-Napoca: Renașterea, 2014); ***De la filosofie la psihanaliză și retur. Dialoguri cu Vasile Dem. Zamfirescu consemnate de Leonid Dragomir*** (București: Editura Trei, 2014); ***Al Th. Ionescu – Un om care te obliga să gândești*** (Pitești: Cartea Românească Educațional, 2017) – o carte dedicată profesorului de limba și literatura română de la Liceul Agroindustrial din Curtea de Argeș, absolvit de autor în anul 1985.

Poate că nu doar pentru a marca ieșirea filosofului de sub tutela sau/și influența ideologiei dictatorial-comuniste de până la 1989 în România, Leonid Dragomir (autodeclarat părtaș al generației „celor numiți «decrețeii»", p. 283) își subintitulează cartea de 291 de pagini format 16,5x23,5 cm ***Filosofia pentru adolescenți: lecturi liber alese***; de vreme ce scrie despre cartea aceasta – într-o pledoarie superbă a lecturii –, că: „se dorește o mărturisire despre satisfacțiile gratuite, după criterii pragmatic-lumești, pline de mize înalte din alte perspective, de a nu citi din alte obligații decât cele oferite de propria-mi plăcere/nevoie. **Asimilate ca hrană a vieții interioare, cărțile reprezintă încă mari surse de libertate**" (subl. ns, M.P., p. 6). Câteva *Note despre experiența lecturii* (pp. 5-6) țin loc de prefață; două texte semnate de Horia Pătrașcu și de Nicolae Turcan țin loc de postfețe: *Iubire infinită* (pp. 278-279), respectiv *O pledoarie pentru Logos* (pp. 280-282), iar cel de al doilea cu *Generația orfană* (pp. 283-285) ocupă secvența finală într-o Anexă a cărții, și despre care Leonid Dragomir mărturisește: „M-am regăsit întru totul în spiritul acestui text, deopotrivă un diagnostic și un manifest", cum și în „idealul propus de Nicolae Turcan, sinteza între cultură și credință" (n.a., p. 283).

Confesiunea autorului stă mărturie a convingerii că *zoon politikon* există atâta vreme cât, supra-cartezian, omul gândește cu capul și totodată dimpreună cu inima sa: „Convingerea mea fundamentală, de care n-aș vrea să mă dezic vreodată, este că se poate rezista manipulărilor la care conlucrează parcă toate mijloacele tehnice ultraperformante și al căror rezultat tinde să fie dezumanizarea generală printr-o cultură deschisă spre ceea ce o transcende, care o întemeiază și îi dă sens: Hristos-Logosul [...] Fără să conducă în mod necesar la credință, cultura poate fi însă un mediu vital al ei" (p. 6).

Preluând considerațiile autorului însuși despre scriitorii/gânditorii analizați în textul cărții ***Filosofia pentru adolescenți: lecturi liber alese***, putem afirma despre comentariile lui Leonid Dragomir că sunt scrise „cu profunzime, exactitate, finețe, adesea cu umor". Pornind de la *Jurnal extim* al lui Michel Tournier (tradus de Radu Sergiu Ruba, la Humanitas, în 2009), până la *Sistemul tehnicist* al lui Jacques Ellul (în traducerea lui Octavian Soviany, la editura arădeană Sens, 2022), autorul țese o tapiserie consistent-interpretativă a gândirii autohtone și mondiale a ultimelor veacuri, trecând prin cele mai diverse și mai folositoare lecturi posibile cititorului român.

Bunăoară, despre filosoful român al culturii universale stabilit odinioară la Chicago, Leonid Dragomir scrie: „Efortul întregii opere a lui Mircea Eliade – o spune el însuși sub diverse forme – este de a-l face pe omul modern occidental să perceapă și să valorizeze dimensiunea anistorică a vieții sale [...] Studiile cuprinse în cartea publicată în 1952 la Paris, *Imagini și simboluri* (trad. de Alexandra Beldescu, Ed. Humanitas, București, 2013), urmăresc să-i reveleze omului de azi bogăția pe care o are în comun cu omul străvechi, al culturilor arhaice, de care dacă ar fi conștient, ar putea deveni un «om nou» [...] Mircea Eliade, despre care Georges Dumézil scrie, în finalul Prefeței sale la *Imagini și simboluri*, că «se dovedește mereu a fi fost și a fi rămas, înainte de toate, un scriitor și un poet», este, consider, un spirit mereu tânăr, aș îndrăzni să spun, un etern adolescent însetat de Absolut și de comunicare universală pe care nu mijloacele de comunicare o fac posibilă, ci atemporalul imaginilor, simbolurilor, miturilor" (*Mircea Eliade sau setea de Absolut*, pp. 273-275). O explicație implicită pentru alegerea inspiratului titlu al culegerii de texte numită ***Filosofia pentru adolescenți: lecturi liber alese***, ieșită de sub pana lui Leonid Dragomir, «decrețelul» mântuit, acum diriguitor al revistei de cultură ARGEȘ.

Așadar, volumul lui Leonid Dragomir ne introduce și ne răsfață – pe toți pe aceia „care nu și-au pierdut marile întrebări din adolescență" (p. 5) – în universul preocupărilor noetice și definitorii pentru condiția umană, aceea de animal îndumnezeibil înzestrat cu simțire filosofică și spirit gânditor.

Confesiunea autorului stă mărturie a convingerii că zoon politikon există atâta vreme cât, supra-cartezian, omul gândește cu capul și totodată dimpreună cu inima sa...

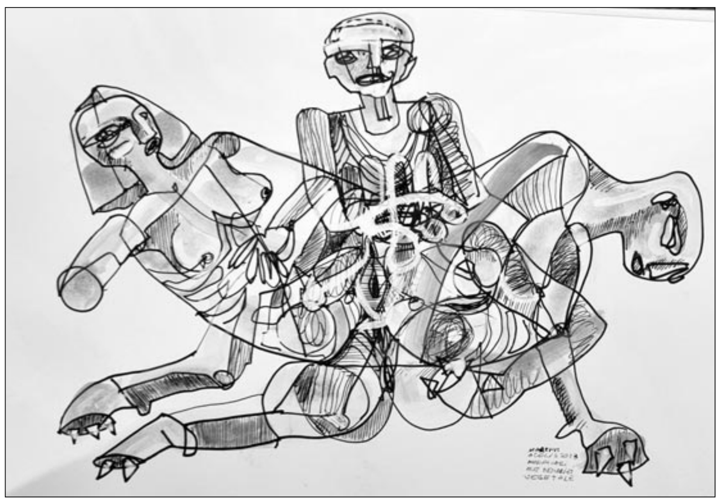
→ Humanitas Fiction: „Două singurătăți. Despre roman în America Latină: Mario Vargas Llosa în dialog cu Gabriel Garcia Marquez"; „Jumătate de secol cu Borges" și „Chemarea tribului", dar și o analiză, de esență, a personalității literare și culturale multivalente. Astfel cuvintele despre Borges sunt admirative, elogioase, iar „Chemarea tribului" rămâne o incursiune de substanță în „lumea" liberalismului, a marilor întemeietori de ideologie liberală: Adam Smith, José Ortega y Gasset, Friedrich von Hayek, Karl Popper, Isaiah Berlin, Raymond Aron și Jean François Revah.

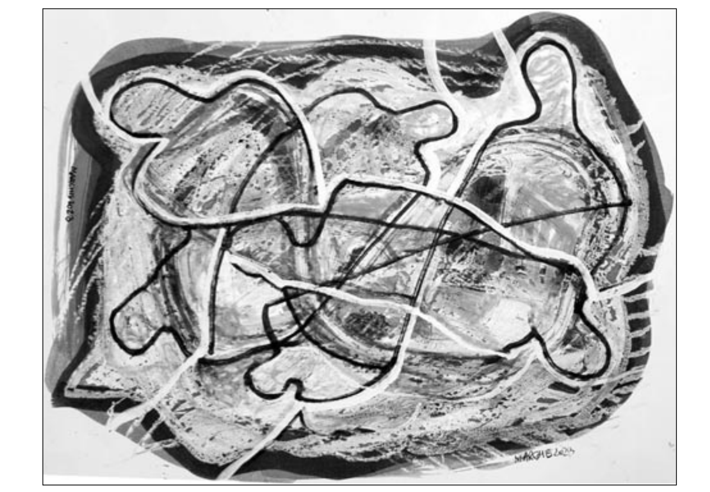
Realizând aproape romanesc „profilurile" filozofice ale marilor gânditori liberali, Llosa face și o incursiune în etapele sale existențiale, care au însemnat o trecere (tranșantă) de la ideile marxiste la cele liberale. Revoluția cubaneză, dar și starea de fapt din URSS îl fac pe scriitor să aleagă calea libertății, a valorilor liberale, democratice.

Nu putem decât să fim de acord cu autorul articolului, la care am făcut referire că „trebuie descoperită în «Chemarea tribului» și o replică pe care Llosa o dă acelor frenetici «paznici ai templului marxist-leninist»", cum îl numește Thierry Wolton care mai încearcă și astăzi să recondiționeze o ideologie falimentară cu „bilanțul ei catastrofal – dezastrul economic, paragina ecologică, dispersarea umană, golul cultural"- conform aceluiași gânditor francez5.

Surse bibliografice:

1. Octavian Mihail Sachelarie, „Imposibila reîntoarcere. Confesiuni afective", Craiova, Scrisul Românesc Fundația-Editură, 2016, p.73-74.
2. Mario Vargas Llosa în Academia Franceză (Sinteză realizată din surse deschise de Cristian Pătrășconiu). În: „România literară", anul LV, Nr. 8/24 februarie 2023, p.23.
3. Mihai Zamfir, „La ce poate servi literatura?". În: „România literară", anul LV, Nr. 4/27 ianuarie 2023, p.4.
4. Alessandro Baricco, „Bun venit la circ. Eseuri despre lumea de azi" (traducere din lb. italiană și note de Ana Maria Gebăilă), București, Editura Humanitas, 2021, p.320-326 („Catedrala lui Vargas Llosa").
5. Liviu Capșa, „Lecția de liberalism a lui Mario Vargas Llosa". În: „România literară", anul LV, 26 mai 2023, p.18.

cronici

Mihai Barbu

Nu numai Bronx-ul are poveștile lui de dragoste. În Antalia am aflat și despre alte...

West SIDE stories

Side (pronunțați așa cum se scrie) e o localitate din Antalia unde, printr-un noroc numit ultimul minut/ last minute, am ajuns în acest început de toamnă. Colegul meu, profesorul Emil D., și-a depus cererea de pensionare la 1 septembrie și a vrut ca acest moment să fie unul memorabil. Așa că ne-a propus, nouă, prietenilor lui, să dăm o fugă într-o zonă însorită, cât mai departe de lumea dezlănțuită, ca să putem sta, pe îndelete, la taclale despre cele trecute și, fără mari speranțe, despre cele viitoare. Asta pentru că tocmai am citit, împreună, pe net că, nu de mult, scriitorul Valeriu Oișteanu a aflat că speranța de viață a românului e de 72 de ani și 9 luni. Iar domnia sa, împlinind 75, a considerat că poate fi socotit mort de doi ani și trei luni. C'est la vie, cu tristeți și bucurii...

Botero împlinise 91 de ani și se bucura din plin de faima sa. Pictorul și sculptorul columbian era binecunoscut, în toată lumea, grație personajelor sale supradimensionate în mod grotesc, cu figuri naive, inexpresive, cu acele chipuri blajine care nu exprimă nici tristețe, nici bucurie, cu priviri pierdute în golurile din biografie, persoane imobile dar care degajau atâta delicatețe, gentilețe și, mai ales, atâta *joie de vivre*.

reportaj

Ziua în care 16 se va împărți exact la 2. Fără zecimale inutile...

Când a simțit că salariile în învățământ vor crește, indoiala a început să încolțească în sufletul prietenului nostru. Doamna directoare, timid, a încercat să-l întoarcă din drum: *Domnule profesor, poate totuși, vreți să mai rămâneți... Prea târziu*, a decretat șefa de catedră, *orele le-am împărțit deja, abia ne mai rămân câte patru ore la plata cu ora.* Cele patru doamne și-au frecat mâinile de bucurie și au mimat regretul. *Trebuia să ne fi comunicat din timp... E bine, totuși, că fiind disponibile 16 ore*, a mai constatat dl. profesor, *veți avea parte dreaptă, egală fiecare...* Viitorul pensionar se referea, desigur, la situația jenantă, pentru școală, în care s-au aflat, nu demult, cei trei profesori din catedra de matematică. Când un fost coleg s-a pensionat pe caz de boală, a lăsat și 16 ore libere. Fostul director a vrut să-l atragă la liceu pe cel care era considerat cel mai bun profesor din oraș. Cei trei titulari din catedră l-au reclamat pe directorul lor peste tot, la inspectorat, în ziare, la televiziunile locale și la primar, că atentează la siguranța alimentară a familiilor lor. Forurile decidente le-au dat dreptate. Partea proastă e că 16 nu se împarte exact la 3. Asta însemna cu unul dintre ei, cel fericit, va avea 6 ore în plus, iar ceilalți doar 5. Din cauza asta se urăsc până în ziua de azi pentru că nici un director nu a mai avut curajul să declare postul vacant și să aștepte, ca pe un personaj izbăvitor, un nou profesor. Cum se va rezolva această problemă? Pe cale naturală: când unul dintre ei va împlini 72 de ani și 9 luni. Pentru că, în acel moment, 16 se va împărți exact la 2. Fără rest...

Noi ne zbuciumăm nu atât ca să devenim fericiți cât, mai ales, pentru a face lumea să creadă că suntem (o constatare franțuzească...)

La întoarcere, am aflat că sejurul nostru, cu soare din zori de zi și până-n asfințit, cu o mare, mediterană, caldă și primitoare, cu nisipul extrem de fin și delicat, cu o piscină aflată în prelungirea hotelului, cu mese regulate și un bar cu băuturi soft, cu cafele, ceaiuri și sucuri la îndemână, fără televizor (c-așa am vrut noi) și cu un internet (slab) în curtea interioară n-a fost cine știe ce de capul lui. (E drept că marea era la 5 km de hotel, dar un microbuz ne ducea în fiecare dimineață, la ora 9 și 30 de minute, până acolo și ne lua, la întoarcere, la ora 16.30. Noi, cei care n-am exagerat cu expunerea la soare, luam un microbuz, cu un euro, care venea, la fiecare 5 minute, din Kumkoy la Side.) Cum stăteau, cu adevărat, lucrurile-n Turcia, am aflat-o, stând la coadă pentru predarea bagajelor spre cala avionului, de la un grup de compatrioți cu bagaje extrem de voluminoase. Fiecare și-a lăudat sejurul și a menționat așa, în treacăt, și cât l-a costat. Când a luat cuvântul un domn scund și foarte bine dezvoltat s-a făcut liniște pentru că toți am rămas cu gura căscată. *Eu am stat o săptămână și am plătit 1.800 de euro! De familie?*, a întrebat un naiv care, anterior, se lăudase că el a dat 800 de căciulă. *Nu, domnule*, s-a revoltat, Scundul. *1800 - eu, 1800 - nevastă-mea*. „Biletele le luăm cu câteva luni înainte că nu le găsim de azi pe mâine. Prieteni de-ai mei erau dispuși să dea și o mie de euro în plus, doar ca să vină cu mine, dar n-au mai găsit bilete". Ne-am uitat cu atenție la el: pe gât și pe mână îi atârnau două lanțuri grele de aur. Ne-am mutat privirea și la consoarta omului: urechile îi erau capsate cu aur, de la lob până la partea superioară, iar pe mână ținea, la vedere, un ceas mare de aur. Era clar că oamenii nu și-au tras de la gură, ca să dea 3.600 de euro pentru 7 zile la *ultra all inclusive*-ul turcesc. *De 8 ani vin, în septembrie, la același resort. Vara mergem în Grecia,* a mai precizat Scundul. *Dar ce vă dădeau turcii de banii ăștia?*, a îndrăznit să-l întrebe o doamnă, scundă și ea. Era o femeie care, spre disperarea placidului ei bărbat, era fără astâmpăr și într-un permanent du-te vino de la magazinele *duty free* și ghișeele de recuperare a TVA-ului. *Doamnă, ne dădeau spectacole în fiecare noapte, din hotel coboram direct pe plajă, ne serveau cu băuturile cele mai fine și ne-au pus televizor până și la toaletă*, s-a mai lăudat omul. *Ei, dacă-i așa, eu zic că merită banii...*, a zis, jumătate serioasă, jumătate în spirit de glumă, doamna cea scundă. Apoi s-a uitat mai atent la interlocutor și i-a zis, verde-n față: *eu te știu de undeva!* Lumea a rămas perplexă: *Nu dumneata i-ai vândut cumnatului meu un penthaus?* Și i-a indicat exact orașul, strada și blocul. Vânzătorul n-a mai avut încotro și a recunoscut. Prea erau exacte datele femeii. Concluzia se impunea, acum, de la sine: *Înseamnă că ești dezvoltator imobiliar!*, i-a dat lovitura finală Doamna cea scundă Domnului cel scund. Apoi, spre disperarea consortului, Doamna a început să întrebe, în stânga și-n dreapta, unde e acel ghișeu de unde se recuperează TVA-ul. Lumea a început să-și dea cu părerea, fapt care a dezorientat-o și mai tare. În cele din urmă a renunțat. *La urma urmei, n-am cumpărat decât o blană - două și vreo câteva brățări din aur...*, s-a consolat ea. Apoi, ne-a venit rândul să predăm bagajele și fiecare și-a aflat de drum printr-un aeroport mare, cât un oraș mai mic. Până la decolarea avionului mai erau vreo două ore. În aeroport, am avut de trecut prin două filtre de securitate. N-avea nici un rost să ne mai plângem. Cei care călătoreau la Tel Aviv mai aveau parte de unul...

Baba Optik, un fel de Baba Novak. Adică e un Moș Ochilă, pe românește, care trăiește fericit fără ca măcar să știe...

Ca să-și vândă produsele, cu toptanul, turcii îți fac următoarea propunere: dacă vei cumpăra un ***stuck***/ adică una bucată e 5 euro, dacă iei 3 stuck-uri, le cumperi cu 10 euro. Dacă negociezi la sânge, așa cum îi place turcului, le poți lua și cu 9 euro. Există și varianta cu 3 produse la 5 euro. Noi le-am testat pe amândouă. În prima seară, la marele bazar de lângă noi erau niște oglinjoare cu capac (pe care, dacă le deschideai, îți spuneau care-i cea mai frumoasă din țară...) ce se încadrau în varianta 3 bucăți la 10 euro. Una, vă reamintim, ar fi fost 5 euro. Voiam, fiecare dintre noi, să luăm câte trei, șase carevasăzică, și turcul s-a înduplecat, cu greu, să ni le lase cu 18 euro. Fericiți că am făcut o afacere reciproc avantajoasă, turcul ne-a întins mâna și ne-a zis că, de acum, suntem ***arkadaș***-i/ prieteni. Ce ciudat lucru: româna n-a preluat de la turci forma amicală, ci doar pe cea care e la opusul prieteniei: dușmănia. În ultima zi, ne-au mai rămas 5 euro din bugetul afectat pentru suveniruri. Eram, acum, în partea opusă, la bazarul de la capătul orașului. Acolo, să vedeți minunea dracului, 3 oglinzi, același model ca cel din prima zi, costau doar 5 euro. Le-am luat și pe alea, ca să mai atenuăm paguba din prima noastră zi de *shoping* a la turca, bre... În schimb, la orice Bazar poți opta pentru orice marfă, absolut orice, cu inscripții, neapărat, celebre. Vrei un tricou marca (aici e raiul *fake*-urilor, poți alege orice și dorința îți va fi îndeplinită...)? Trei bucăți la 10 euro. Ba, pentru a fi și mai convingători, pe o poșetă Armani, turcii au mai pus, suplimentar, și însemnele firmei Adidas. Așa, ca să fie... Pentru un străin, în Side pare c-ar fi o inflație de frizeri, farmacii, magazine cu ochelari și saloane de tatuaje, care-ți oferă tatoo-uri maori sau realiste, cu cernelurile Cleopatrei sau ale lui Ramses. E vorba de Cleopatra Ink or Ramses Ink. Nimic mai neadevărat... Toți au o clientelă de abia mai fac față. A propos de *Baba Optik*, magazinul de lângă noi, un turist italian îi spunea amicului său un banc inspirat de magazinul cu pricina: *Ce program ai pentru azi?*, întreabă Ea. *Eu și prietenul meu mergem să ne cumpărăm niște ochelari? Și pe urmă? Și pe urmă mai vedem noi...*

Dulce ca mierea e prăjitura turcului. Asta au constatat-o și muzele lui Botero și prima cadână a sultanului Ibrahim

Moartea lui Fernando Botero s-a petrecut pe 15 septembrie a.c., la Monaco. Am aflat de ea pe când ne aflam pe plajă, în Antalia, într-un loc unde turcii, generoși cu musafirii, dădeau internet pentru toți turiștii străini. Botero împlinise 91 de ani și se bucura din plin de faima sa. Pictorul și sculptorul columbian era binecunoscut, în toată lumea, grație personajelor sale supradimensionate în mod grotesc, cu figuri naive, inexpresive, cu acele chipuri blajine care nu exprimă nici tristețe, nici bucurie, cu priviri pierdute în golurile din biografie, persoane imobile dar care degajau atâta delicatețe, gentilețe și, mai ales, atâta *joie de vivre*. Am privit plaja, plimbându-ne ca belferii, dintr-o parte într-alta, privind lumea înconjurătoare cu alți ochi. Pe nisipul scăldat de valurile Mediteranei se deplasau, într-o mișcare browniană, o mulțime de doamne supraponderale, însoțite de domni subțiri ca niște trestii gânditoare (care-și duceau cu demnitate crucea). Doamnele noastre nu aveau nici o jenă să-și etaleze kilogramele în plus și nici picioarele imperfecte, elefantine. (Sper c-am fost corect politic și n-am jignit pe nimeni, nici femeile lui Fernando Botero, nici pachidermele lui Rudyard Kipling...) Se bucurau de soare, de mare și îl omagiau pe artistul care le-a redat demnitatea de femei și care, imortalizate de artistul columbian, valorau cam cât greutatea lor în aur. Suntem siguri că lor li s-ar fi alăturat și faimoasa primă cadână, din vremurile apuse, pe nume *Cubul de zahăr*. Sultanul Ibrahim, trăitor prin secolul XVII, a făcut o pasiune nebună pentru cea dintâi dintre cele 280 de cadâne ale haremului său. Istoricii acelei perioade o creditează pe iubita sultanului Ibrahim cu o greutate de circa 300 de kilograme. Ca să fie sigură că va rămâne singura mare iubire a sultanului, femeia i-a strecurat în auz zvonul că una dintre tovarășele sale de harem îl înșală. Fără să stea mult pe gânduri, Ibrahim le bagă pe fiecare din cele 279 în saci, având ca tovarăși de călătorie câte un bolovan pe măsură și le-a aruncat în Bosfor. Una dintre ele a avut noroc. Sacul ei n-a fost bine legat și cadâna a izbutit să iasă la suprafață. Ca din întâmplare, pe acolo trecea un vas francez în drum spre Paris și a recuperat-o. Dacă ar fi trecut prin Monaco și ar fi avut greutatea corespunzătoare, poate ea ar fi fost, azi, femeia cea mai faimoasă și nu Cubul de zahăr. Din păcate, Ibrahim nu s-a bucurat prea mult de Cubul său de zahăr, fiind omorât, la doar 44 de ani, de fiul său cel mare, grabnic nerăbdător să se cațere pe tronul părintelui său. În urma Cubului au rămas sarailiile și baclavalele, kunefe-le, firin sutlac-urile, desertul de gutui, cârnatul de nuci, cu fistic, alune și migdale, cataiful și tulumbele, acele gogoși însiropate, înecate, la fel ca și suratele ei, în râuri, fluvii de miere dar, mai ales, de zahăr, zahăr & zahăr. Trecând la lucruri mai puțin dulci, vom remarca faptul că oferta culinară din generosul *all inclusive* nu avea o minimă prezentare. La grecii din Rodos, vecinii lor apropiați, fiecare fel de mâncare care ni se oferea era scris, pe etichete vizibile, în greacă și engleză. La turci totul era o enigmă. Emil l-a întrebat pe bucătarul turc ce carne e aceea pe care tocmai o punea pe grătar. ***Glu, glu, glu***, i-a răspuns bucătarul. (Doar nu era să-i fi zis, de-a dreptul pe englezește: ***turkey***!) Bucătarul turc a fost primul care a reacționat adecvat, în fața străinătății, printr-o onomatopee, la solicitarea țării lui de a scoate din vocabularul englez denumirea de azi a curcanului (*turkey*) pentru că face o confuzie și o atingere gravă cu numele și demnitatea țării lor.

O ultimă precizare înainte cu culcare

Ne cerem scuze eventualilor noștri cititorii că, fiind în Antalia, n-am amintit deloc de Canionul Verde, Baia turcească, Delfin Show, Capadocia, Pamukale, Buggy Safari, Buggy Rafting, Jeep Safari, Horse Riding, Insula Delfinului, Scuba diving, Aquarium, AquaPark, The Land of Legends, Paradisul ascuns sau Canionul Vulturului. Nu am scris despre ele pentru că, pur și simplu, nu le-am văzut sau, poate, că le-am ignorat. Ne-am făcut de lucru, toată ziua, bună ziua, pe lângă Baba Optik. Ca să vedem lumea mai bine. Sau cu alți ochi... Sau, ca să rezumăm, cu vorbele latinului, *dacă nu ești tu însuți un înțelept, în zadar l-asculți pe un înțelept.* Precum era, desigur, și Moș Ochilă...

SFÂRȘIT

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

Recital poetic în cadrul Clubului „Cafeneaua literară”, coordonat de directorul revistei „Cafeneaua literară”, poetul Virgil Diaconu.

Prelegerea cu tema „Paul Goma și Centrul Cultural Pitești”, susținută de scriitorul Jean Dumitrașcu.

Dezbaterea cu tema “Ființa, Existența și Ipostasurile. Concepții filosofice, teologice și științifice moderne și contemporane”, în cadrul proiectului cultural-educativ “Cultură și Credință în Societatea Contemporană”, coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, avându-l invitat pe părintele prof. univ. dr. Ion Popescu.

Dialogul cu tema “Inima!/Prevenție și întreținere, metode, practici bune, stil de viață corect…”, în cadrul proiectului „La Vama Vremii”, coordonat de publicistul și scriitorul Nicolae Badiu, avându-l invitat pe medicul cardiolog Elvis Boțu.

Concursul de Șah pentru copii sub genericul „România 3000”, dedicat Zilei Internaționale a Educației, coordonat de profesorul de șah Andrei Rădulescu.

Dialogul cu tema „Vocația de învingătoare”, în cadrul proiectului cultural-motivațional „Arta Devenirii”, coordonat de scriitoarea Silvia Grigore, având-o invitată pe poeta Liliana Rus.

Prelegerea cu tema “Părul: o istorie culturală”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie și istorii cu Marin Toma”, coordonat de redactorul-șef al revistei-document „Restituiri Pitești”, dr. în istorie Marin Toma.

Dezbaterea cu tema “Muzica – o eliberare a ființei”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Adolescenți și Mentori”, coordonat de criticul literar, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Magda Grigore, avându-i invitați pe Daniela Colceriu, profesoară de pian la Liceul de Arte “Dinu Lipatti” Pitești, Iulian Butaru, profesor de vioară și violă la Liceul de Arte “Dinu Lipatti” Pitești, și pe Sofia Butaru, elevă în clasa a XI-a la Liceul de Arte “Dinu Lipatti” Pitești.

Prelegerea cu tema “Hărți ale locuirii românilor”, în cadrul proiectului cultural-educativ “Teme culturale în emoții raționale”, susținut de scriitorul, eminescologul, profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

Dialogul cu tema „Poezia noastră cea de toate zilele”, în cadrul proiectului „Personalități Culturale Piteștene”, coordonat de scriitorul Jean Dumitrașcu, avându-l invitat pe Liviu Mățăoanu, poet, publicist, profesor de istorie.

Dialogul cu tema „Naiul în cultura internațională”, în cadrul proiectului cultural sub genericul „Și Noi la Ilinca!”, proiect coordonat de interpreta de folclor Ilinca Din, elevă la Colegiul Național „I. C. Brătianu”, avându-l invitat pe Răducu Vasile, profesor de nai la Școala Populară de Arte și Meserii din cadrul Centrului Județean de Cultură și Arte Argeș.

Prelegerea cu tema „Conflictele arabo-israeliene”, susținută de istoricul Ștefan Dumitrache, viceprimarul municipiului Curtea de Argeș.

Recital liric cu titlul „Un veșnic ieri, un azi etern și un mâine infinit”, în cadrul proiectului „Întâlniri culturale”, coordonat de scriitoarea Silvia Giurgiu, avându-l invitat pe interpretul de folclor Ion Crețeanu.

Prelegerea cu tema „Tudor Teodorescu-Braniște (1899-1969)”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Literatura Română Necanonică”, susținut de scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Iudita Dodu Ieremia.

Dezbaterea cu tema „Iulia Hașdeu și copilăria”, coordonată de poeta și profesoara de limba și literatura română Monica Mihaela Minescu, având-o invitată pe conf. univ. dr. Crina Decusară Bocșan, președintele Asociației Culturale UNESCO „Iulia Hașdeu” din București.

Prelegerea cu tema “State-gangster”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Biografii de excepție”, coordonat de muzeograful, scriitorul, dr. în istorie Octavian Dărmănescu.

Prelegerea cu tema „Paradoxul intelectualilor”, în cadrul proiectului „Vaccin împotriva virusului manipulării”, susținut de psihologul, sociologul, scriitorul și jurnalistul George Smeoreanu.

Dezbaterea cu tema „Despre adolescență, pur și simplu”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Adolescență, entuziasm, libertate, înțelepciune”, coordonat de poetul George Badea, profesor de filosofie, având-o invitată pe scriitoarea Adriana Zapa Strit.

„Portret de autor”, în cadrul Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”, coordonat de editorul, scriitoarea și profesoara de limba și literatura română Maria Mona Vâlceanu, avându-l invitat pe sinologul Constantin Lupeanu.

Dezbaterea cu tema „Stres și disperare”, în cadrul proiectului sub genericul „Cultura violenței și violența culturii”, coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber, avându-le invitate pe psihologul Valentina Badea, scriitoarea Silvia Grigore și profesoara de limba și literatura franceză și terapeuta (coach pentru dezvoltare personală) Laura-Gabriela Nițescu.

Prelegerea cu tema “Nicolae Crevedia: Cu Tudor Arghezi la <Bilete de papagal>”, în cadrul proiectului cultural-educativ „Teme Culturale în Emoții Raționale”, susținut de scriitorul, eminescologul și profesorul de limba și literatura română Lucian Costache.

Conferința cu tema „Despre succes și merit”, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Colocviile Municipiului Pitești”, coordonat de redactorul-șef al revistei de cultură „Argeș”, scriitorul dr. Leonid Dragomir. Invitat - acad. Mircea Flonta

Prelegerea cu tema „Universul Inefabil al Muzicii Clasice. Mari Compozitori Români – Ciprian Porumbescu și George Enescu”,în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură și Credință în Societatea Contemporană”, coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept din Pitești.

Recitalul sub genericul “Dansul Clapelor Lirice”, susținut de prof. univ. dr. Camelia Pavlenco și de poeta Elena Vizir, în cadrul proiectului cultural-educativ “Confluențe literare”, coordonat de poeta și profesoara de limba și literatura română/franceză Allora Albulescu.

Festivalul Național de Muzică Folk TRIVALE FEST, ediția a VII-a. În recital: Grupul Folk P620, Adrian Bezna și Mircea Baniciu &Band; prezentator: Ion Marinescu, de la Radio România Actualități. **PREMII: Secțiunea sub 18 ani:** Premiul I – Grupul ECOU, Bârlad: Petru Călin (14 ani), Nicolae Călin (14 ani), Iustin Nechita (14 ani), Luca Bogdan Mastacan (14 ani), David Ionuț Violeț (14 ani), Daria Neniță (14 ani), Călin Antonie (12 ani), Adrian Chiratcu (12 ani), Elena Secrieru (16 ani); Premiul al II-lea – Patricia Bădița, 17 ani, Curtea de Argeș; Premiul al III-lea – Frații Călin, Bârlad, format din gemenii Petru Călin și Nicolae Călin, 14 ani; Mențiune I – Duetul ONIX, Bârlad - Petru Călin, 14 ani, și Elena Secrieru, 16 ani; Mențiune II – Alma Lorena Andronache, 13 ani, Ploiești. **Secțiunea peste 18 ani:** Premiul I – Trupa OMNIS, București: Monica Elena Costin (28 de ani), Teodora Emilia Beleaua (26 de ani), Marius Barbu (27 de ani); Premiul al II-lea – Marius Barbu (27 de ani), Bușteni; Premiul al III-lea – Cristi Matei (44 de ani), Curtea de Argeș; Mențiune I – Stelian Necșoi (55 de ani), Pitești; Mențiune II – Dorian Sterie (61 de ani), Pitești.

„Colocviile Municipiului Pitești”, invitat - acad. Mircea Flonta

Festivalul Național de Muzică Folk TRIVALE FEST

„Cultura violenței și violența culturii”

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

Vlad Alui Gheorghe

Polifonic

Polaroid din 2009

În anul 1999, într-un orășel din Illionois, o formație lansa un album, și imediat după aceea dispărea. Albumul acela rămas în aer a ajuns să fie ascultat de foarte multă lume, și într-un timp foarte scurt și-a căpătat renumele de album cult. Acel album este „American football" al formației americane cu același nume. După lansarea albumului, AF s-au despărțit, și au stat vreme lungă așa, lăsând doar muzica să creeze un mit, o așteptare continuă pentru cei care i-au îndrăgit.

Acum, dăm un fast-forward până în 2009, când în lumea întreagă apăreau albume ca „Humbug" de la Arctic Monkeys, „Tonight: Franz Ferdinand" de la Franz Ferdinand, „Wall of arms" de la The Maccabees, sau „The Hazards of Love" de la The Decemberists, iar în România își făceau simțită prezența The Amsterdams cu albumul „Adolessons". Am mers atât de departe în timp pentru că a trecut o viață de atunci, s-au schimbat toate, și totuși albumul acesta sună în continuare impecabil, și este printre primele albume produse la noi care, sper eu, va avea soarta albumului American Football menționat anterior.

The Amsterdams cântă și acum, dar au devenit din ce în ce mai discreți. Au schimbat mai multe formule de formație, păstrând un nucleu comun de la începuturi prin Andrei Hațegan, Ovidiu Bejan și Andrei Ungureanu. Formația a apărut în anul 2005, au lansat EP-ul de patru piese „Automatic" în anul 2007, dar s-au făcut cu adevărat cunoscuți după ce au lansat albumul „Adolessons", după care au mai urmat încă alte trei albume – Electromagnetica (2011), Winds apart (2013), Eternity for dummies (2016).

După o lungă perioadă de timp am reascultat albumului „Adolessons", încercând să-l parcurg cu mintea de acum, dar oricum aș fi făcut, m-am transportat imediat înapoi în timp, în primul club de rockeri din Piatra Neamț unde i-am și auzit live când au avut turneul de lansare. Sunt albume care îmbătrânesc rău, am văzut asta în mai toate experimentele care au încercat să surprindă momente hip ale vremurilor de atunci, și ascultate după câțiva ani parcă nu mai au sens. Albumul „Adolessons" a îmbătrânit ca un vin bun – fără stridențe, fără lipsă de context, totul îmbrăcat într-o mantie de viitor album cult.

„Adolessons" transmite un vibe melancolic, o joacă de cool-kids care și-au luat primele perechi de Converse și au descoperit muzica indie, stau doar între ei și ascultă formații obscure pe care le împart cu prietenii, și nu își doresc nimic mai mult decât să le audă live la un moment dat. Piesele au personalități diferite și individuale, dar adunate, au sens în contextul unui album care aduna sub el ca o umbrelă primii hipsteri care aveau în buzunare diferite ale hainelor și o primă versiune de iphone, dar și un nokia 3310 cu high-score la snake și fără numere salvate în agendă.

Piesa „Chased by the housewives" desfășoară în fața ascultătorului un peisaj domestic de film comedy-drama din anii 2000, unde viața pare cât se poate de sigură, și protagoniștii au timp să se privească dintr-o perspectivă exterioară: „I've been livin› in the soul house/ Too much love without a warning/ I'll be chased by the housewives/ And their children when they're growing/ Tell my mom to do the laundry/ While I go out and play my football/ We're all kids when in the green field/ But we just hate to meet the parents." (Chased by the housewives)

Refrenul piesei este o mantră a albumului, și poate fi văzut și ca o mantră a generației, prin felul în care însumează toate stările pe care milenialii târzii le trăiau într-o vreme a experimentelor și a experiențelor revelatoare: „No matter how you change your life/ Make me wait/ Another day or so/ No matter how you waste your life/ Make me wait/ Another year or more. (Chased by the housewives)."

Piese ca „Lights out" sau „Laika" activează în ascultător o rebeliune pe care n-o credea posibilă. Sunt câteva teme la care nu te gândești când ești tânăr, pentru că atunci când ești tânăr ești nemuritor. Și ajungi să te întâlnești în ceea ce citești sau ceea ce asculți cu diverse stări care te scufundă puțin într-un lac de melancolie, și singurul mod de a ieși de acolo este dacă strigi tare, nu lași nimic să te tragă în jos – „Take it back from your heart/ Throw it back in your head/ Take it back from your heart/ You can see us falling (Lights out)" sau „Laika was/ Laika was/ Laika was here" (Laika) cum vedem în finalul celor două piese.

În tot albumul „Adolessons", The Amsterdams au adunat tot ce este mai bun din ce au trăit & ascultat, și le-au pus ca niște maeștri păpușari într-o scenetă care e gata să te dea peste cap. Aici se întâlnesc The Klaxons (cu un album – Myths of the near future – pe care îl găsesc foarte aproape în materie de construcție cu cel de la The Ams), se întâlnesc Editors pe de-o parte, și poate niște Handsome Furs, cu ceva The Maccabees și poate puțin Grizzly Bear, astea ca un cinci, poate zece la sută... restul de nouăzeci sunt doar ei.

Chiar dacă au trecut vreo două vieți de când albumul acesta a fost lansat, eu cred cu tărie că se va întoarce într-o zi ca un boomerang pe care l-ai aruncat când erai copil, și nu știi de unde s-a întors când te urci într-o noapte într-un taxi, și te lovește cu nesaț melancolia.

Bun de tipar

Romanul, creația omului burghez

„Când străinul atinge un 20% față de băștinaș, încep mișcări interne în populația băștinașă care riscă să devină explozive, de necontrolat. Dacă străinul nu este expulzat, populația de bază începe să se dezintegreze.

litere

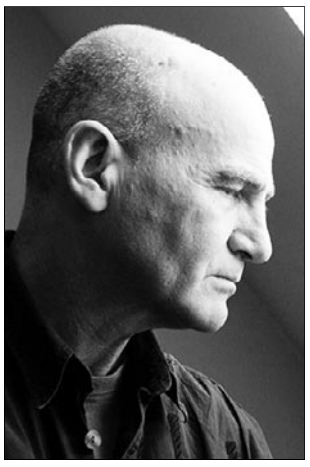
■ ADIO, CLASA DE MIJLOC! În *România literară* (nr. 42-43/2023), Răzvan Voncu are o interesantă analiză sociologică, încercând să explice declinul artei romanului. "Este vorba de fenomenul, deja documentat de mai bine de un deceniu și jumătate – mai exact, de la precedenta criză economică și financiară mondială, declanșată în 2008 –, al diminuării și chiar dispariției «clasei de mijloc», adică a burgheziei. Mondializarea și civilizația postindustrială produc, se pare, o creștere simultană a numărului celor extrem de bogați (SUA au depășit de vreo două decenii cifra de un milion de milionari) și extrem de săraci. Ambele, pe seama clasei de mijloc. Dacă urmările acestei implozii a burgheziei în plan social sunt vizibile, se bucură de mai puțină atenție consecințele în plan cultural și literar. Care asupra romanului modern vor fi devastatoare, întrucât acesta este, ca specie, creația burgheziei. El a înlocuit în sistemul de genuri și specii al literaturii, după cum a arătat Hegel, epopeea, devenită caducă atunci când grupul social care a promovat-o, aristocrația, ca o consecință a revoluțiilor liberale de după 1789, a cedat locul în societate burgheziei. Nu doar că, în urma diminuării clasei de mijloc, s-a redus numărul cititorilor de roman: finalmente, literatura este conservatoare (în sens spiritual), nevoia de narațiune nu se rezumă la un grup social sau altul, iar romanul este specia dominantă de cel puțin un secol. Cititori de roman mai sunt și vor mai fi, un timp. Ceea ce se estompează până la dispariție sunt valorile burgheze care au dat naștere romanului: meritul individual (care a cedat locul drepturilor apriorice pentru toți și unui „comunitarism" destul de comunist în esența sa), onorabilitatea (înlocuită pe nesimțite cu eficiența economică a persoanei), inițiativa (substituită de falsul „voluntarism"), ca să nu mai vorbim de valori desuete ca amabilitatea, politețea sau buna-cuviință. În absența sistemului de valori burgheze, romanul este greu, sau, mai bine zis, imposibil de conceput".

■ UN SCRIITOR ROMÂN ÎN PROVINCE. De zece ani, Ioan T. Morar trăiește și scrie în Le Ciotat, o localitate micuță din sudul Franței. Curios, Cristian Pătrășconiu îl întreabă cum e viața în Province (*Viața Românească*, nr. 10/2023): "E altfel decât alte părți ale Franței, pentru că a fost forjată de o istorie foarte dinamică. E pe Mediterana și are ceva solar. Apoi, prezența măslinului. Denis Roux, profesorul meu de provensală, ne-a spus la prima întâlnire: limba provensală se suprapune perfect pe teritoriul în care cresc măslinii. Nu pot explica de ce e așa. Dar dacă măslinii se întind pe teritoriul provensalei și nu invers? Cultura provensală este impregnată de religios... se spune că aici, în Saint Baume, ar fi trăit Maria Magdalena. În aceeași peșteră se atribuie și șederea lui Maître Jacques, fondatorul Companionilor și nu numai. În Camargue, în comuna Saintes Maries de la Mer, în provensală Li Santi Mario de la Mer, ar fi ajuns la țărm cele trei Marii (Marie Jacobea, Maria Salomea și Maria Magdalena, dacă nu mă înșel). Aici este capitala spirituală a gitanilor, care se adună pe 24 august, când o sărbătoresc pe Sfânta Sara, fecioara Neagră. În timpul Revoluției Franceze, unul dintre cele mai sângeroase evenimente ale Istoriei, când s-au demolat bisericile, provensalii și-au făcut, de Crăciun, niște iesle miniaturale, acasă, ascunzându-se...".

■ GLOBALIZAREA, O EFRACȚIE ÎN EU. În același număr al revistei, găsim câteva reflecții ale psihanalistei Ioana Scoruș, privind construcția europeană, din perspectivă psihologică: "Europa unită în baza valorilor comune creștine și a unor proiecte politice, politicul înglobând economicul? Sau proiectul economic comun ca motor al globalizării Europei? (...) Personal, acest proiect mi s-a părut temerar și împotriva naturii omului individual. Proiectul unei astfel de Europe îmi părea o întreprindere curajoasă și înainte de migrația africană și asiatică, cu atât mai mult acum, cu semaforul tot timpul pornit pe culoarea verde, pentru a compensa forța de muncă și a mări capitalul. În lipsa unui ideal supradeterminat, nu poți reconcilia nici măcar două etnii de aceeași naționalitate, cu atât mai puțin popoare între ele având, structural, determinisme interne diferite) și cu atât mai puțin poți imersa Străinul în matca națională, altfel decât construind legislație care să te oblige să-l integrezi măcar forțat. E chestie de psihologie de bază. De apărare a eului. E chestie de instincte. Când străinul atinge un 20% față de băștinaș, încep mișcări interne în populația băștinașă care riscă să devină explozive, de necontrolat. Dacă străinul nu este expulzat, populația de bază începe să se dezintegreze. Sociologia ne-o dovedește. Globalizarea nu este altceva decât o efracție în Eu".

■ PRINCIPESA TEODORA BASARAB, OCROTITOAREA ARGEȘULUI. Din excelentul sumar al numărului din octombrie curent al revistei argeșene *Cafeneaua literară* ne-a atras atenția un studiu semnat de dr. Mihai Nicolae, dedicat figurii istorice a principesei Teodora, fiica lui Basarab I, întemeietorul Țării Românești. "Biografia Teodorei cuprinde unele ambiguități, câteva adaptări contradictorii și multe legende, pe măsura staturii sale istorice ca membru al dinastiei fondatoare a Țării Românești, dar și în temeiul faptelor proprii ca suverană a poporului bulgar. Locuitorii români din Timocul bulgăresc, dar și cei din Timocul sârbesc, i-au păstrat și ei amintirea, cunoscând viața și nevoințele țarinei de neam românesc. Filiația sa nu este contestată, deși în privința mamei, Doamna Margareta sau Marghita, cunoștințele noastre sunt lacunare (...) Teodora s-a căsătorit cu Ivan Alexandru, despotul de Loveci, Bulgaria, nepot de soră al ⟶

Alexandru Jurcan

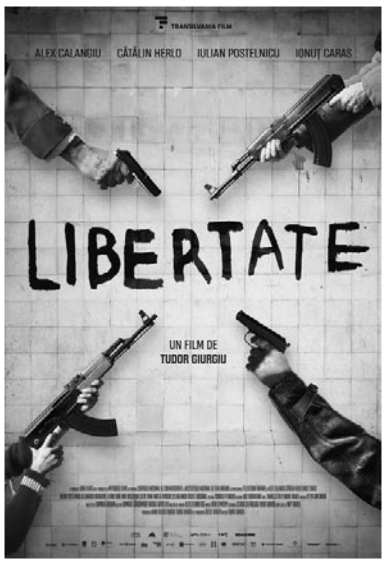
Piscina manipulării

A trecut ceva timp din 1989, dar mușamalizarea adevărului nu se mai termină, iar existența „teroriștilor" a devenit o psihoză de proporții. Regizorul Tudor Giurgiu s-a documentat mai mult de doi ani pentru filmul *Libertate*, preocupat de Revoluția de la Sibiu și de conflictul dintre Miliție și Armată. A făcut investigație de tip jurnalistic, a organizat întâlniri cu persoane implicate, a vizionat zeci de ore de materiale filmate. Atunci, la Sibiu, mulțimea se retrăgea spre Școala Militară. O parte din personalul Miliției și al Securității încerca să intre în Școala Militară, escaladând gardul. Tinerii soldați erau convinși că unitatea era atacată de teroriști. Supraviețuitorii au fost reținuți în piscina Școlii Militare în condiții precare, bătuți cu brutalitate, privați de îngrijiri medicale. Ultimii dintre ei au fost eliberați în februarie 1990. La Sibiu au fost trase 2. 000.000 de cartușe și peste 500 lovituri de tun, 99 de oameni au murit, iar 272 au fost răniți.

Cluj, cinema „Florin Piersic", 3 octombrie, ora 19. Spectacol de gală cu filmul *Libertate*. Nu-mi vine să cred: o sală arhiplină. Pe fiecare scaun, șase pagini de ziar cu distribuția filmului, cu articole incitante despre evenimentul de-atunci. O promovare costisitoare, dar necesară. Tudor Giurgiu e clujean, dar și președintele festivalului TIFF. De data aceasta ne prezintă cel mai bun film al său, ambițios, dur, crud, frisonant. Ca român (și nu numai) nu e bine să aplici politica struțului, trebuie să vezi, să afli, să te implici.

Bazinul/piscina din film devine o metaforă a haosului. A manipulării. Securiști, milițieni, civili, soldați... dar teroriștii? O nebuloasă toxică. „Cu acest film – declară regizorul – doresc să redau cu acuratețe haosul și confuzia totală din rândul oamenilor simpli, pentru că adevărul a fost ascuns cu bună știință și mușamalizarea a fost cultivată la rang de artă". Filmul are alură de documentar. Intri într-un ritm dantesc implacabil. Adevărat ciné-vérité, fără vreo notă falsă. Ești acolo în zgomotul infernal, fără scăpare. Reținerile de persoane reprezintă o expresie a inducerii în eroare. Opinia publică a fost manipulată în sensul de a fi convinsă că dușmanul terorist chiar există.

Joacă în film peste o sută de actori, dintre care Ionuț Caras și Cătălin Herlo de la Naționalul clujean, în roluri memorabile. Îi recunoaștem și pe Iulian Postelnicu (actor în plină ascensiune), Alex Calangiu, Mirela Oprișor, Ștefan Iancu, Alexandru Papadopol, Marius Manole, Emilian Oprea, Răzvan Vicoveanu, Dimeny Aron, Adrian Matioc, Costel Cașcaval etc. Ce scria Svetlana Alekseevici în *Băieții de zinc*? Că „războiul nu se termină când nu se mai trage... el se mută în sufletul omenesc, unde faptele nu pot fi făcute nefapte". După vizionarea filmului nu mai poți fi ca înainte. Știm bine: cine uită trecutul, riscă să-l retrăiască. Iar Tudor Giurgiu e conștient că „generația mea a crescut cu psihoza teroriștilor din decembrie". Filmul trebuie văzut și revăzut. E absolut halucinant.

Adrian Vasiliu

Muzică și muzichie

Muzică de adormit adulții

În calitate de tată de copil din ce în ce mai apropiat de adolescență, am, de la o vreme, șansa de a intra în contact și cu muzica acestei generații. Iar anul care se încheie în curând a reprezentat o perioadă fără precedent pentru mine, din acest punct de vedere, pentru că am participat la mai multe concerte/festivaluri care-i aveau în prim plan pe idolii copiilor noștri. Primul a fost Harry Styles, cel mai de succes fost membru al faimoasei trupe One Direction. Omul, care a umplut fără probleme unul dintre spațiile cele mai cunoscute și mai mari ale festivalurilor belgiene, a venit pe scenă fără prea mari fițe, cu o trupă nu foarte mare, dar la fel de talentată ca el. Iar ceea ce a cântat m-a impresionat pentru că a sunat autentic, cu o calitate ridicată a sunetului și o încărcătură emoțională care a trecut dincolo de bariera vârstei. A urmat un festival din Franța, unde mi-am dus copilul să vadă Maroon 5. Nu mai sunt cei mai la modă, dar tot au mare succes la publicul în special tânăr. Și, tot așa, n-au cine știe ce fițe, poate și pentru că au ceva ani de când stau foarte sus în zona show-business-ului. După care, tot în vara care-a trecut, a venit cel mai important concert al anului. Canadianul The Weeknd, cântând în fața unui stadion plin ochi, a făcut un spectacol de povestit nepoților. Nu neapărat datorită calităților artistice, pentru că tipul, deși are o voce ieșită din comun, are o prezență scenică mult sub așteptări, care nu poate fi atenuată nici de efectele speciale și nici de droaia de dansatori. Cu toate acestea, n-am mai auzit așa reacție de emoție de la concertele lui Michael Jackson. Deci se poate, chiar dacă eu nu înțeleg pe deplin această evoluție, ca starul pe al cărui buletin scrie Abel Makkonen Tesfaye, să fie urmașul legitim al regretatului Rege al Pop-ului. A urmat, la puțin timp, un alt festival, în care cap de afiș era Billie Eilish, un alt idol muzical al generației actuale. Dincolo de problemele inerente unui festival important, recitalul americancei nu m-a impresionat, poate și pentru că vocea ei este mereu cu volum redus, iar stilul chiar nu-mi spune mare lucru. Plus că piesa mea favorită de la ea, cea din ultimul film 007, n-a încăput pe setlist. Ultimul concert al sezonului, pentru junioara mea, a fost Chase Atlantic, o trupă de care am auzit prima dată pe la final de august, înainte de a o vedea la început de septembrie. Pentru că n-au încă notorietate maximă, australienii au cântat într-o sală relativ mică, dar asta nu i-a împiedicat să obțină reacțiile entuziaste ale sutelor de puștoaice pe care le așteptau părinții la ieșire, pe motiv de vârstă nu suficient de înaintată. Și așa am terminat o vară cu muzică de adormit adulții, care mi-a oferit o perspectivă interesantă asupra gusturilor actuale ale copilului meu. Și o viziune nu foarte optimistă asupra muzicii tinere.

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb, tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. Din acest motiv, vă rugăm să trimiteți materiale originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc. Revista **Argeș** primește doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând, cu notele de subsol la finalul textului, nu în josul paginii).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Materialele aduse în redacție nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu desene și simboluri grafice în miscare, de IOAN MARCHIȘ

Consilier artistic: IOAN MARCHIȘ
Corectură: JEAN DUMITRAȘCU

→ țarului Mihail Șișman al III- lea. Domnița a fost născută, crescută și educată în Țara Românească, la Câmpulung Muscel și Curtea de Argeș, cele două reședințe de scaun. Măritișul celor două fete asigura voievodului Basarab I hotarele de sud și sud-vest ale Țării Românești". Și tot în acest număr, semnalăm tulburătorul poem al lui Virgil Diaconu, intitulat *Prietenii mei*. Cronica lui Ion Simuț, la masiva antologie "*Poezia românească după 1945*" (Chișinău, Editura Știința) și notele lui Jean Dumitrașcu, privindu-l pe Leonid Dimov, întregesc o lectură consistentă.

■ LIBRARII VECHIULUI BUCUREȘTI. În *Dilema Veche* (nr. 1019, octombrie 2023), Ana Maria Sandu ne face cunoștiință cu librarii Bucureștiului din secolul al XIX-lea - Rosetti, Ioanid, Socec și Alcalay. "Leon Alcalay și-a început afacerea ca vînzător de cărți vechi. Abia după ce a strîns niște bani și-a cumpărat două dulapuri mari, pe care le-a plasat lîngă Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei de azi), pe un teren viran. Fie iarnă, fie vară, stătea lîngă cărțile sale. A fost însă nevoit să se tot mute cu dulapurile lui dintr-un loc în altul, căci orașul trecea prin transformări care însemnau demolări și construcții noi. Cert este că, de la acest comerț stradal modest, Alcalay a ajuns să dețină cea mai populară librărie din oraș, la parterul Hotelului Bulevard, unde mai era un restaurant franțuzesc. Avea reduceri care atrăgeau un public numeros și, mai ales, a avut inspirația să preia colecția „Biblioteca pentru toți", care i-a adus o mare notorietate, pentru că vindea literatură română și străină într-un format nepretențios, de buzunar, și accesibilă ca preț. Alcalay publica un volum pe săptămînă, ceea ce însemna mult pe vremea aceea. Ca o ironie a sorții, și librăria Alcalay a fost preluată, ca și a lui Socec, de afaceriștii Iancu Șaraga și S. Schwartz. Care, însă, au continuat afacerea cu cărți și au crescut și mai mult prestigiul colecției „Biblioteca pentru toți"". Frumoase vremuri!

ARGUS

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!
Vă puteți abona pentru anul 2024, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Pitești**
● Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MIRCEA BÂRSILĂ, JEAN DUMITRAȘCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești
tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

litere

Ed Bremson

Ed Bremson is an award-winning haiku poet. He has been writing and publishing poems for sixty years. He has won prizes and Honorable Mentions in many contests, this year including from the Hexapod Haiku Challenge, and 26th Mainichi Haiku Contest. Ed's poems have been published in journals from Japan, Mongolia, India, Croatia, and Africa, to North Carolina, USA. In 2017-2018 he was chosen three times Haiku Master of the Week, by NHK World, Japanese TV. Ed lives in Raleigh, North Carolina.

Ed Bremson este un poet de haikuuri premiat. Scrie și publică poezii de șaizeci de ani. A câștigat premii și mențiuni de onoare la multe concursuri, inclusiv anul acesta la Hexapod Haiku Challenge și al 26-lea Concurs de Haiku Mainichi. Poeziile lui Ed au fost publicate în reviste din Japonia, Mongolia, India, Croația și Africa, până în Carolina de Nord, SUA. În perioada 2017-2018, a fost ales de trei ori Maestrul Haiku al Săptămânii de către Televiziunea japoneză NHK World. Ed locuiește în Raleigh, Carolina de Nord.

iarnă...

unde este câinele care se bucura să latre

de câte ori treceam pe lângă el?

*

cherry tree...
fruit that nourishes body
and soul

cireș...
rodul ce hrănește trupul
și sufletul

*

violet meadow...
sunlight on a cloud
of midges

pajiște violetă...
lumina soarelui pe un nor
de musculițe

*

shortest night...
the beetles* singing
love songs

(*joc de cuvinte cu numele formației The Beatles)

noaptea cea mai scurtă...
gândacii cântând
cântece de dragoste

*

ride of its life ...
the itsy-bitsy spider
on my windshield

plimbarea vieții sale...
păianjenul mititel
de pe parbrizul meu

*

sunset...
squirrels chirping, doves cooing
the crow has the last word

apus de soare...
veverițe țiuind,
turturele gângurind
cioara are ultimul cuvânt

*

on summer evenings
grandfather whistling duets
with the birds

în serile de vară
bunicul fluierând în duet
cu păsările

*

excuse me cricket,
does my sleeping
bother you?

iartă-mă, greiere,
somnul meu
te deranjează?

*

lone refugee
warming by the fire
from stars

refugiat singuratic
încălzindu-se la focul
din stele

*

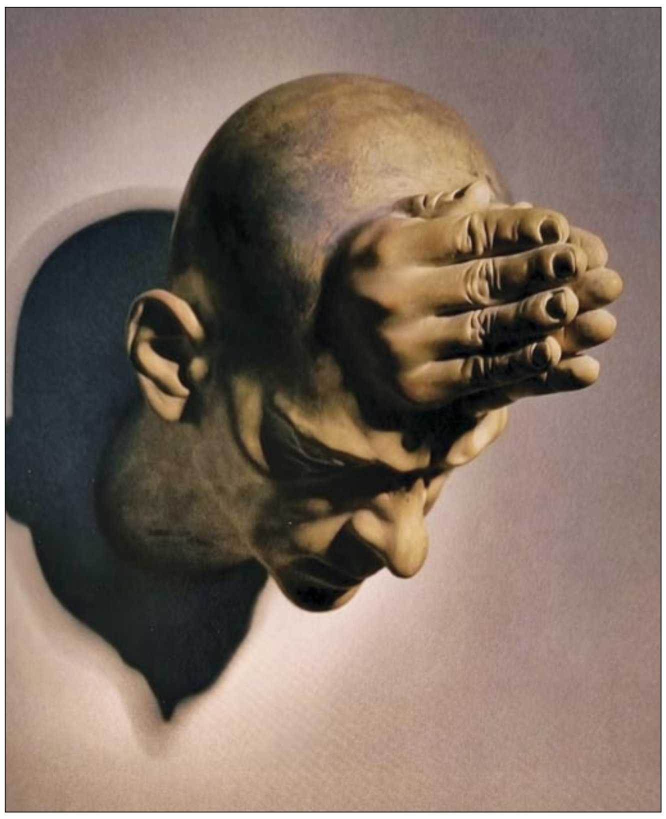
winter...
where is the dog that loved to bark
whenever I passed?

iarnă...
unde este câinele care se bucura
să latre
de câte ori treceam pe lângă el?

*

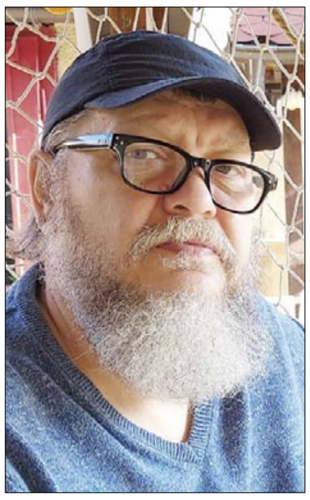
they look so sad
after all
the blossoms are gone

par atât de triști
la urma urmei
florile au pierit

BOGDAN RAȚĂ - Rugăciune
poliester, rășină sintetică, metal, pictură (57 x 46 x 34 cm)

Mircea Moldovan

„Scriu haiku de aproximativ trei ani, după ce am primit un volum cu poeme haiku de la poetul Viorel Mureșan, a cărui poezie o știam din anii `80. Am reușit să câștig câteva premii la concursurile naționale și internaționale, un premiu și o mențiune la Concursul organizat de Mainichi fiind cele mai importante. Trimit la publicații internaționale pentru a-mi verifica potențialul, și câteodată chiar sunt publicat. Sunt membru al grupului Autori de haiku din România. Literatura și filmul sunt două dintre pasiunile mele. Nu pe ultimul loc, grădinăritul și creșterea... rațelor. "

Mircea Moldovan began writing haiku three years ago when he received a book of haiku as a gift from Viorel Mureșan whose poems he had treasured since the 80s. He has won prizes and honorable mentions in several national and international contests, among which Second Prize from the 26th Mainichi Haiku Contest. He submits to various journals and, sometimes, he gets published. Mircea Moldovan is member of Haiku Authors from Romania. Two of his favourite interests are literature and film. Last but not least, gardening and breeding... ducks.

plouă mărunt

peste satul adormit –

case de vânzare

*

nuc încărcat –
privindu-și umbra mică
factorul poștal

fruit-laden walnut –
looking at his short shadow
the postman

*

ziua recoltei –
în cuibarul din grajd
două mărgele

Harvest Day –
in the stable nest
two beads

*

liturghie –
prelins din ochiul boului
un bob de rouă

liturgy –
sliding down from
the oxeye daisy
a dewdrop

*

pleacă cocorii –
bătrânul numără
încă o toamnă

cranes are leaving –
the old man adds
another autumn
to his life

*

plouă mărunt
peste satul adormit –
case de vânzare

light drizzle
over the sleepy village –
houses for sale

*

concert de orgă –
risipind nor după nor
stolul de ciori

organ concert –
scattering cloud after cloud
the murder of crows

*

pârâul a secat
în satul fără margini –
anxietate

the stream dried up
in the borderless village –
anxiety

*

priveghi nocturn –
cad una după alta
boabele de struguri

night vigil –
grape berries falling
one after another

*

bătrâni pe dealuri –
privind mereu în gol
sperietoarea

old men on the hills –
the scarecrow always staring
emptily

*

livrări la cuib –
niciodată mulțumit
puiul de cuc

nest deliveries –
the cuckoo chick
never satisfied

haiku

Traduceri de **MONA IORDAN**

Pagină realizată de **FLORIN GOLBAN**